

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra biblických věd

Simona Kocourková

Petrova víra v kontextu Ježíšovy epifanie na moři

Rozbor úryvku Mt 14,22–33 se zřetelem na zkušenost víry apoštola Petra

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Jaroslav Brož, Th.D. S.S.L.

Praha 2020



### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury, a že jsem ji nevyužila k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 29. června 2020

Simona Kocourková

## **Bibliografická citace**

Petrova víra v kontextu Ježíšovy epifanie na moři. Rozbor úryvku Mt 14,22–33 se zřetelem na zkušenost víry apoštola Petra : diplomová práce / Simona Kocourková ; vedoucí práce: Jaroslav Brož. -- Praha, 2020. -- 87 s.

## **Anotace**

Petrova víra v kontextu Ježíšovy epifanie na moři. Rozbor úryvku Mt 14,22–33 se zřetelem na zkušenost víry apoštola Petra.

Studie se zabývá rozбором úryvku Matoušova evangelia o Ježíšově epifanii na moři (Mt 14,22–32) se zaměřením na jednání apoštola Petra.

První část je věnována vlastnímu textu perikopy, jeho původu, umístění a funkci v rámci Matoušova evangelia. Literární a textová analýza je provedena především srovnáním s analogickými úryvky z ostatních evangelií, zejména Markova. Díky tomu vynikne jedinečný důraz Matoušova evangelia, jímž je Petrovo jednání jako odpověď víry na zjevení Ježíšova božství. Evangelista tím otevírá rozsáhlou kompozici o církvi.

Postava apoštola Petra, její úloha a vyznění v rámci celého evangelia je předmětem druhé části práce. K obrazu prvního učedníka patří nejen příkladná víra, ale i selhání a ukázka lidské slabosti. Tato skutečnost přivádí k otázce, jaký cíl vykreslením negativních aspektů Petrova působení evangelista sledoval.

Třetí část se proto zaměřuje na základní rysy spirituality vyznačující se právě zkušeností lidské ubohosti a pokory. Stručným naznačením učení velkých světců, jako je Terezie z Lisieux či Jan od Kříže, chce práce ukázat, že cesta prvního apoštola vykazuje obdobné rysy. Díky tomu dochází k závěru, že Petrova křehkost hraje důležitou roli pro cestu učedníka, jemuž byl svěřen prvořadý úkol v rámci společenství Ježíšových následovníků. Petr se tím přidává k mnoha dalším biblickým postavám, které jsou popisovány jako slabé a hříšné, a které jsou přesto, anebo právě proto, povolány k uskutečňování Božích záměrů. Spolu s nimi Petr reprezentuje příklad víry, který je inspirací i pro nás.

## **Klíčová slova**

Epifanie, Ježíš Kristus, Petr, víra, Matoušovo evangelium

## **Abstract**

Peter's faith in the context of Jesus's epiphany on the sea. Analysis of an excerpt from the gospel according to Matthew 14, 22 – 33 with respect to the experience of faith of the Apostle Peter.

The study deals with the analysis of an excerpt from the gospel of Matthew about Jesus's epiphany on the sea (Mt. 14, 22 – 33) with regard to actions of the Apostle Peter.

The first part is dedicated to the text of the pericope itself, its origin, placement and function in the gospel of Matthew. Literary and textual analysis is performed mainly by comparison with analogical excerpts from other gospels, especially the gospel of Mark. Due to this, the unique message of Matthew's gospel, which is Peter's behaviour as the answer of faith to the manifestation of Jesus's divinity, is revealed. The evangelist thus unravels a vast composition about the church.

The figure of the Apostle Peter, his role and meaning within the whole text of the gospel is the subject of the second part of the thesis. The picture of the first disciple is characterized not only by an exemplary faith, but also by a failure and an example of human weakness. This fact leads to the question about what was the goal that the evangelist followed by describing the negative aspects of Peter's actions.

The third part deals with the fundamental traits of spirituality characterized by the experience of human paltriness and humility. Using a brief indication of the teachings of great saints like Therese of Lisieux or John of the Cross, the thesis wants to show that the journey of the first Apostle has similar features and concludes that Peter's fragility plays an important role for the journey of a disciple who had been given a foremost task within the community of Jesus's followers. By doing that, Peter joins many other biblical figures who are described as weak and sinful but who are despite of it, or maybe because of it, called to fulfil God's intentions. Together with them, Peter represents an example of faith that is inspirational also for us.

## **Keywords**

Epiphany, Jesus Christ, Peter, faith, Gospel according to Matthew.

**Počet znaků** (včetně mezer): 175 105

## **Poděkování**

Děkuji především svému manželovi a dětem, bez jejichž zázemí a pochopení by tato práce nevznikla. Dále také své kmotře a všem příbuzným a přátelům za modlitbu a povzbuzení.

Velmi děkuji vedoucímu práce doc. Jaroslavu Brožovi za laskavou podporu a inspirativní připomínky.

# Obsah

Úvod.....	9
1. Úvod do Matoušova evangelia.....	11
1.1. Základní údaje.....	11
1.1.1. Autor .....	11
1.1.2. Doba vzniku .....	11
1.1.3. Komu bylo určeno.....	12
1.1.4. Prameny .....	12
1.1.5. Místo vzniku.....	13
1.1.6. Alternativní názory.....	13
1.2. Matoušova teologie .....	14
1.2.1. Příběh a poučení.....	14
1.2.2. Vztah k Zákonu .....	15
1.2.3. Nebeské království.....	16
1.2.4. Univerzálnost poselství .....	16
1.2.5. Církev.....	16
1.2.6. Christologické tituly.....	17
1.3. Struktura Matoušova evangelia.....	17
1.3.1. Členění podle pěti řečí Ježíšových.....	17
1.3.2. Členění podle Ježíšova putování .....	19
1.3.3. Schéma vzhledem k formuli „od té chvíle začal Ježíš...“.....	19
1.3.4. Vymezení specifického úseku věnovaného církvi Mt 13,54–18,35.....	20
1.3.5. Členění dílčí části Mt 13,54–16,20 .....	20
1.3.6. Shrnutí různých přístupů k rozvržení Matoušova evangelia .....	21
2. Rozbor perikopy Mt 14 22–32 .....	23
2.1. Vymezení textu .....	23
2.1.1. Řecký text .....	23
2.1.2. Český studijní překlad.....	24
2.2. Původ textu .....	24
2.2.1. Historická událost.....	25
2.2.2. Nezáračná událost přetvořená v zázračnou .....	26
2.2.3. Mimobiblické zdroje .....	27
2.2.4. Starý zákon.....	28
2.2.5. Nový zákon .....	29
2.2.6. Povelikonoční vyprávění (Displaced Resurrection Narrative).....	30
2.2.7. Shrnutí problematiky původu textu.....	34

2.3.	Literární forma .....	36
2.4.	Kontext ostatních evangelií.....	37
2.5.	Kontext Matoušova evangelia.....	39
2.5.1.	Umístění ve struktuře .....	39
2.5.2.	Kontext předcházejících a následujících perikop.....	41
2.6.	Struktura textu.....	43
2.7.	Jazykové a literární poznámky .....	44
2.8.	Interpretace textu.....	47
2.9.	Shrnutí – hlavní výpovědi perikopy Mt 14,22–32 .....	52
3.	Postava apoštola Petra v Matoušově evangeliu.....	55
3.1.	Úvod.....	55
3.2.	Důvody Matoušova zájmu o Petra .....	56
3.3.	Petrovské perikopy v Matoušově a Markově evangeliu .....	57
3.4.	Petrův příběh v Matoušově evangeliu.....	60
3.4.1.	Schéma příběhu.....	60
3.4.2.	Petrův příběh I.....	63
3.4.3.	Petrův příběh II. – „oficiální“ linie.....	64
3.4.4.	Petrův příběh II. – „osobní“ linie .....	65
3.4.5.	Završení Petrova příběhu .....	72
3.5.	„Malověrný...“.....	73
4.	Petrova víra .....	75
4.1.	Fáze víry.....	75
4.2.	Pokora .....	76
4.3.	Pokora v Bibli .....	77
4.4.	Slabost a nedokonalost.....	77
4.5.	Spiritualita sestupu.....	79
4.6.	Katarze .....	80
	Závěr .....	81
	Seznam použitých zkratk.....	83
	Seznam literatury .....	85
	Elektronické zdroje .....	87



## Úvod

Příběh o Ježíšově epifanii na moři mne oslovil především díky knížce *Chcete-li kráčet po vodách, musíte vystoupit z lodi*<sup>1</sup>, která mi otevřela novou perspektivu, s níž jsem na epizodu začala pohlížet. Do té doby jsem za stěžejní téma považovala Ježíšovu chůzi po vodě a Petrovu malověrnost. Náhle mi však vyvstalo poznání, že se jedná o vyprávění o dvou chůzích po vodě. Každá chůze má jiného aktéra, jiný charakter a jiné vyústění, ale sdělení obou je stejně přínosné. Petrova cesta po vodě mě začala lákat, abych jí přišla na kloub.

Spolu s tím bylo ovšem nezbytné prozkoumat postavu apoštola Petra. Na první pohled se zdá, že evangelista Matouš má jasný záměr, jakým způsobem Petra vyobrazit: sice se mu dostane předního postavení mezi učedníky i Ježíšovými následovníky, ale zároveň jsou zřejmé jeho nedokonalosti, hříchy, povrchnost či neotesanost<sup>2</sup>. Je tedy naším obrazem, slabých lidí a hříšníků, kteří jsou přesto povoláni k cestě za Ježíšem<sup>3</sup>. Ovšem okamžik propadu do vln, který Petr zažil díky své slabosti, mě nutil jít za horizont tohoto chápání „i přesto“. Ježíšova podaná ruka (Mt 14,31) se mi stala pozváním změnit nepatrně úhel pohledu a uvědomit si, že Ježíš nás přijímá „i s tím“: naše nedokonalosti, ba lidská ubohost, nejenže nečiní překážku Boží přijímající lásce, ale jsou komponentem přímo nezbytným pro naše následování.

Hlavní náplní práce je výklad perikopy o Ježíšově kráčení po moři v Mt 14,22–33. Po úvodním nástinu nejdůležitějších rysů Matoušova evangelia, díky nimž bylo možné perikopu zasadit do patřičného kontextu, jsem se věnovala samotnému rozboru úryvku. Snažila jsem se přitom maximálně vytěžit knihu Patricka J. Maddena *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, která je v dostupné nabídce literatury na toto téma u nás ojedinělá, a z níž jsem měla možnost čerpat jako první. Madden přinesl cenné podklady především k problematice původu textu, ale otevřel mi i prostor pro kritiku některých svých postojů. Tuto příležitost pro sebe zpětně vnímám jako velmi přínosnou, protože mě přiměla k hlubšímu zamyšlení nad souvislostmi, které jsem při práci nastudovala.

---

<sup>1</sup> ORTBERG, John. *Chcete-li kráčet po vodách, musíte vystoupit z lodi*. Praha: Návrat domů, 2008.

<sup>2</sup> LEPORI, Mauro Giuseppe. *Šimon Petr. Lidský příběh prvního z apoštolů*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 11.

<sup>3</sup> „Vyličení Petra je povzbuzením pro všechny křesťany, kteří poznávají stejně jako on, že mají pouze ‚malou víru‘. Epifanie Ježíše a jeho moci pro záchranu těch, kteří jsou v úzkosti, poskytuje základ odvahy navzdory vědomí ‚malé víry‘.“ HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*. Sacra Pagina 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 255.

Samotný rozbor textu byl pro mě dobrodružstvím. Pomohl mi lépe pochopit nejen Ježíšovu epifanii a její význam pro víru učedníků, ale i Matoušův literární styl a teologické důrazy oproti Markovu evangeliu. Při práci jsem vycházela, pokud není uvedeno jinak, z Českého studijního překladu z důvodu jeho blízkosti k řeckému originálu.

Srovnáním s analogickými epizodami v Markově a Janově evangeliu se můj pohled přirozeně zúžil na úsek, jímž je Matoušovo pojetí jedinečné; Petrův vstup do děje se stal odrazovým můstkem pro prozkoumání jeho postavy a vyznění v celém evangeliu. V mé práci se proto objevuje dvojí interpretace perikopy: poprvé z hlediska Ježíšovy epifanie a podruhé z hlediska Petrova aktérství v příběhu. Křehkost Petrova působení jako prvního učedníka i jako člověka mi poté otevřela možnost propojení s určitými aspekty duchovní cesty, pro níž je typická právě zkušenost lidské slabosti.

Veškeré snažení by nemělo smysl, pokud by nakonec výpovědi perikopy nebyly vztaženy na osobní cestu následování Krista. To byl i Matoušův záměr, ukázat Petra jako představitele lidství, jemuž Ježíš nepřestává být nablízku. Pro čtenáře potom jeho příběh může být školou, povzbuzením a inspirací<sup>4</sup>.

---

<sup>4</sup> LEPORI, Mauro Giuseppe. *Šimon Petr. Lidský příběh prvního z apoštolů*, s. 11.

# 1. Úvod do Matoušova evangelia

## 1.1. Základní údaje

### 1.1.1. Autor

Tradičně je autorství prvního evangelia přisuzováno apoštolu Matoušovi, který byl jako celník povolán Ježíšem k následování (Mt 9,9; 10,3) a údajně evangelium napsal v hebrejštině<sup>5</sup>. Této domněnce odporuje moderní biblistika a dokazuje, že původním jazykem evangelia je řečtina<sup>6</sup>, ale ne hebrejščina, potažmo aramejščina, kterou by hovořil celník Matouš. Kromě toho se předpokládá, že autor Matoušova evangelia čerpal z Markova, které „bral za základ pro své dílo“<sup>7</sup>. Markovo evangelium podle rozšířeného konsenzu vzniklo kolem roku 70<sup>8</sup>, v důsledku čehož Matoušův text musel vzniknout později a nemohl být napsán očitým svědkem Ježíšova působení. A nakonec ani evangelium samo si žádné autorství nenárokují (jako to dělá např. Janovo v J 21,24)<sup>9</sup>.

### 1.1.2. Doba vzniku

Co se týče doby vzniku evangelia, většina vědců podle narážek na dobytí Jeruzaléma (Mt 22,7) usuzuje na období po roce 70 po Kristu. Se zřetelem na líčení poměrů v církevní obci (Mt 18,15–18) a odstup vůči židovství<sup>10</sup> se za dobu sepsání považují ještě pozdější léta v rozmezí 80–100 po Kristu. V těchto souvislostech lze text považovat za reflexi snahy Židů vyrovnat se se ztrátou chrámu a zachovat judaismus a jeho charakter<sup>11</sup>.

---

<sup>5</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 8.

<sup>6</sup> Matoušova řečtina je označovaná jako „dobrá“; jedná se o vylepšený jazyk obou pramenů (Marek a Q). Je to jazyk navazující na Septuagintu a používá hebrejské idiomy a výrazy. Srov. HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 13.

<sup>7</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 10.

<sup>8</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*. Praha: Vyšehrad, 1993, s. 95.

<sup>9</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*. Paideia commentaries on the New Testament. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2010, s. 4.

<sup>10</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 9.

<sup>11</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 11.

### 1.1.3. Komu bylo určeno

Za autora je všeobecně považován neznámý židokřesťan píšící pro obec židokřesťanských věřících. Ta nejprve existovala v rámci judaismu, avšak napjaté vztahy s ostatními židovskými skupinami zapříčinily její vyčlenění ze synagogy<sup>12</sup>. Matoušovo zacílení na židokřesťanské čtenáře je zřetelné zejména díky židovskému způsobu vyjadřování<sup>13</sup> a tématům z židovského prostředí<sup>14</sup>. Klíčové jsou ovšem specifické teologické důrazy, jimiž chce Matouš zasadit židovskou tradici do křesťanského kontextu. Právě proto, že se jeho komunita „rozchází s oficiálním židovstvím“<sup>15</sup>, propojuje autor Ježíšův příběh se starozákonními očekáváními a zaslíbeními. Chce sdělit svým čtenářům, že v Ježíši se Zákon neporušuje, ale naplňuje (Mt 5,17–20).

### 1.1.4. Prameny

Podle většiny badatelů čerpal Matouš kromě Markova evangelia ze sbírky Ježíšových výroků (Logia)<sup>16</sup> a z vlastního materiálu<sup>17</sup>. Díky druhým dvěma pramenům není Matoušova práce pouhým opisem Markova evangelia, přestože ve většině látky i ve struktuře svou předlohu následuje, ale jedná se o „jakousi židokřesťanskou verzi Marka, doplněnou o témata, která jsou pro Matoušovy čtenáře důležitá“<sup>18</sup>. Pramen označovaný písmenem Q existoval v řečtině již v 50. letech 1. stol.<sup>19</sup> a Matouš jej použil zejména pro zpracování pěti Ježíšových řečí a vyličení zázračných činů (8. a 9. kapitola)<sup>20</sup>. Vlastní látka (označovaná „M“) je ta, kterou má pouze Matouš, a vyskytuje se v promluvách, příbězích z dětství a zjevení Zmrtvýchvstalého. Nemuselo se nutně jednat o písemný pramen<sup>21</sup>.

---

<sup>12</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*, s. 106.

<sup>13</sup> Např. učení obsažené v horském kázání (Mt 5 – 7) nese podobu židovské halachy, která upravuje a řídí lidské chování. Srov. HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 18.

<sup>14</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, str. 11, podrobněji tamtéž s. 19.

<sup>15</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2015, s. 11.

<sup>16</sup> Jedná se o tzv. hypotézu dvou pramenů, podle níž autoři Matoušova a Lukášova evangelia používali Markovo evangelium, u něhož se proto předpokládá, že je ze všech evangelií nejstarší.

<sup>17</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 11.

<sup>18</sup> MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehlížené hlasy v Novém zákoně*. Jihlava: Mlýn, 2013, s. 12.

<sup>19</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 16.

<sup>20</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*, s. 97.

<sup>21</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 17.

### 1.1.5. Místo vzniku

Za místo vzniku evangelia se zpravidla považuje Sýrie nebo Palestina<sup>22</sup>. Určitě se však jednalo o městskou oblast<sup>23</sup>, a proto se objevuje i užší vymezení, konkrétně syrská Antiochie<sup>24</sup>. Antiochie byla významným helenistickým centrem se silnou židovskou i křesťanskou diasporou. Křesťanská obec zde soustředila různé skupiny, jednak misii otevřený sbor, jež byl základnou působení apoštola Pavla, jednak židokřesťanskou enklávu, která se musela vyrovnat s vyloučením ze synagogy<sup>25</sup>.

### 1.1.6. Alternativní názory

Objevují se však i pokusy o dřívější datování Matoušova evangelia. Vycházejí z úvahy, že matoušovské citace, které se údajně týkají zničení chrámu (Mt 22,7; 21,41; 23,38; 24,15–16), ve skutečnosti nijak nespécifikují, že se jedná konkrétně o osud jeruzalémského chrámu<sup>26</sup>. Detail o vypálení města v podobenství o hostině (Mt 22,1–14) může být pouze výrazem biblického jazyka. Na vícero místech Starého zákona, jak v historických, tak prorockých knihách, se vyskytují zmínky o prvním vypálení města Jeruzaléma (2Kr 25,9; 2Pa 36,19; Neh 1,3; 2,3.13.17; Iz 64,10; Jer 21,10, atd.)<sup>27</sup>. V prvním století nebyly neobvyklé ani předpovědi druhé zkázy chrámu<sup>28</sup>. Autor Matoušova evangelia navíc vkládá do textu přejatého od Marka několik dodatků, které předpokládají neustávající činnost chrámového systému (např. Mt 5,23–24; 17,24–27; 23,16–22).

Jediným kritériem pro určení doby vzniku proto zůstává vznik Markova evangelia vzhledem k tomu, že bylo Matoušovou předlohou. I u Markova evangelia se objevují názory na dřívější dobu vzniku, než je obvyklý konsenzus, díky čemuž zastánci dřívější doby usuzují, že by Matouš mohl vzniknout ještě před zničením chrámu, cca kolem roku 60.

---

<sup>22</sup> Např. HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 19.

<sup>23</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 4.

<sup>24</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 8.

<sup>25</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 11.

<sup>26</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2012, s. 68.

<sup>27</sup> EVANS, Craig A. *Matthew*. New Cambridge Bible commentary. New York: Cambridge University Press, 2012, s. 4.

<sup>28</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 68.

Tento názor se opírá i o argument vycházející ze vztahu Matoušova a Lukášova evangelia: vzhledem k tomu, že děj Skutků apoštolů (jejichž autorem je rovněž Lukáš) končí kolem roku 62, a Lukáš při psaní svého evangelia čerpal z Matouše, muselo Matoušovo evangelium vzniknout nejpozději kolem roku 60, nebo i dříve<sup>29</sup>.

Z těchto důvodů se vyskytují i exegeté, kteří zcela nevyklučují autorství očitého svědka apoštola Matouše.

## 1.2. Matoušova teologie

### 1.2.1. Příběh a poučení

Pro vymezení teologické strategie Matoušova evangelia je třeba uvědomit si jeho vztah k Markovu evangelium. Důležitým rysem Matoušova záměru je to, že přebírá literární formu, již je příběh<sup>30</sup>. Pro Marka má příběh teologickou relevanci; svou teologii sděluje pomocí tohoto žánru. Vytyčuje tím cestu i pro ostatní evangelisty: na celém příběhu je nejdůležitější děj, a co jednotliví protagonisté dělají<sup>31</sup>. Z děje lze následně odvozovat jednotlivá témata, charakteristiku postav a jejich poselství. Nastínění této základní literární závislosti mezi oběma evangeliemi nám osvětlí, proč Matouš většinu látky z šestnácti kapitol Markova evangelia převzal<sup>32</sup>. I jemu připadalo důležité vyložit evangelium, tj. vyznání, že Kristus za nás zemřel a byl vzkříšen, formou vyprávění. Pokud se někdy i doslovně shoduje se svou předlohou, není to výrazem jeho „literární nemožnosti, nýbrž signálem, že v dané věci natolik teologicky rezonuje s Markem, že nemá potřebu cokoliv měnit“<sup>33</sup>. O to lépe potom vyniknou důrazy, jimiž se liší, a na nichž mu záleželo.

Na druhou stranu Matoušův text prozrazuje, že autorovi záleží i na poučení čtenáře<sup>34</sup>. Matouš rozšířil Markovu látku o soubor dochovaných Ježíšových řečí a výroků (Logia) a položil tak důraz na obsah jeho poselství. Zařazení souboru bylo jedním z hlavních důvodů, proč se Matouš do revize Markova evangelia pustil<sup>35</sup>.

---

<sup>29</sup> EVANS, Craig A. *Matthew*, s. 5.

<sup>30</sup> MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehlížené hlasy v Novém zákoně*, s. 10.

<sup>31</sup> Tamtéž, s. 11.

<sup>32</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 15.

<sup>33</sup> MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehlížené hlasy v Novém zákoně*, s. 34.

<sup>34</sup> PAVELČÍK, Július. *Evangelium podle Matouše*. [https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1906#\\_ftn11](https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1906#_ftn11).

<sup>35</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 16.

K tomuto cíli směřuje i literární styl prvního evangelia. Některá markovská vyprávění o zázracích Matouš zestručňuje a spojuje se slovem, takže se tlumí možnost pochopit je pouze jako demonstraci Ježíšovy moci<sup>36</sup>. Více vynikne slovo a setkání s Ježíšem (např. Mt 9,18–26 srov. s Mk 5,21–43)<sup>37</sup>. Oproti Markovi je text méně barvitý, ale vybroušenější<sup>38</sup> (např. Mt 8,28–34 srov. s Mk 5, 1–20) a souzní s promyšlenou kompozicí, jejímž cílem je vyzvednout význam Ježíšova učení<sup>39</sup>.

### 1.2.2. Vztah k Zákonu

Matouš chtěl oslovit židokřesťanské čtenáře, a tak se příběh Ježíše Krista snažil vyprávět v kontextu Starého zákona. Součástí prologu o Ježíšově původu a dětství, který se u Marka nevyskytuje (Mt 1,1–2,23), je Ježíšův „rodokmen“ (Mt 1,1–17), umělecká kompozice, již Matouš vyjadřuje, že dějiny Izraele „nebyly neuspořádaným, bezplánovitým průběhem náhod, nýbrž plánovaně vedenými dějinami, na jejichž konci stojí Ježíš jako Mesiáš“<sup>40</sup>.

Ježíšovo učení není zrušením, nýbrž dovršením „Zákona a proroků“ (Mt 5,17). Rozdíl je v tom, že Zákon je zde domyšlen „dovnitř“<sup>41</sup>; všechny jeho požadavky se mají naplnit hlouběji a ve své podstatě, nejen navenek (Mt 5,20). Lidu Izraele nestačí spoléhat se na pouhou příslušnost k vyvolenému národu, který je se svými dějinami u konce. Záleží na ovoci, které jednotlivec přinese svým životem, ale hlavně na Ježíši, skrze něhož je království realizováno<sup>42</sup>.

Matouš používá tzv. reflexní citáty, zpravidla uvozené slovy, „aby se naplnilo, co bylo řečeno skrze proroka...“ (Mt 4,14–16; dále např. 2,5–6; 3,3; 12,17–21 atd.). Ty dávají do souvislosti starozákonní zaslíbení s událostmi z Ježíšova života a ukazují, že „příběh Ježíše Krista je rozhodujícím projevem Boží vůle“<sup>43</sup>.

---

<sup>36</sup> ŠOUREK Miloš (ed.). *Hovory s Bibli: za poznáním knihy knih a jejího významu*. Sborník statí osmnácti autorů. Praha: Synodní rada Českobratrské církve evangelické, 1991, s. 195.

<sup>37</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 114.

<sup>38</sup> *Jeruzalémská Bible. Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. Kostelní Vydří: Krystal OP Praha a Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 1699

<sup>39</sup> ŠOUREK Miloš (ed.). *Hovory s Bibli: za poznáním knihy knih a jejího významu*, s. 195.

<sup>40</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 19.

<sup>41</sup> MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehlížené hlasy v Novém zákoně*, s. 40.

<sup>42</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 51.

<sup>43</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*, s. 101.

### 1.2.3. Nebeské království

Charakteristickým rysem je i důraz na příchod nebeského království. Ježíš je začíná hlásat už na začátku svého působení v Galileji (Mt 4,17). Království nebeské je budoucností, ale už nyní je ve světě přítomno (Mt 13,24–53). O tom, komu nebeské království patří, mluví v kázání na hoře (Mt 5,1–7,29); jsou to chudí, plačící, hladoví a umlčení<sup>44</sup>.

Nebeské království je zpřítomňováno četnými zázraky uzdravení. Uzdravení jsou u Matouše hlavně setkáním s Mesiášem a pozváním hledat u něj „spásu za všech okolností“<sup>45</sup>.

### 1.2.4. Univerzálnost poselství

V Matoušově evangeliu jde v první řadě o hlásání Ježíšova poselství Izraeli (Mt 10,5–6; 15,24), ale jasně je naznačen i jeho univerzální význam<sup>46</sup>. Ten se zrcadlí v úvodu při klanění mudrců (Mt 2,1.11), nebo díky vyprávění o uzdravení sluhy pohanského setníka (Mt 8,5–13), jehož Ježíš pochválí za jeho víru<sup>47</sup>. Podobnou pochvalu si vyslouží Syrofěničanka prosící o uzdravené své dcery (Mt 15,22–28).

### 1.2.5. Církev

Matouš zachycuje Ježíše jako „učitele, uzdravovatele, jako toho, v němž se naplňuje Písmo a kdo shromažďuje nové společenství“<sup>48</sup>. Církev v jeho pojetí je koncipována jako „pravý Izrael, Mesiášův lid, neboli ti, kdo o Ježíši jako Mesiáši vydávají svědectví a plní tak nezastupitelné Boží poslání“<sup>49</sup>.

Na Petrovo vyznání, že Ježíš je „Mesiáš, Syn Boha živého“ (Mt 16,16), Ježíš odpovídá, že na Petrovi založí svou církev (Mt 16,18). Jedna z jeho řečí se přímo týká života a vzájemných vztahů v komunitě církve (Mt 18,1–35). V obou těchto případech používá Matouš jako jediný z evangelistů slovo „církev“, ἐκκλησία (Mt 16,18; 18,17).

---

<sup>44</sup> MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehlížené hlasy v Novém zákoně*, s. 40.

<sup>45</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 114

<sup>46</sup> JOHN z Taizé. *Cesta Páně. Novozákonní putování*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2011, s. 40.

<sup>47</sup> Tamtéž, s. 42.

<sup>48</sup> Tamtéž, s. 40.

<sup>49</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*, s. 106.



Díky některým podobenstvím víme (např. Mt 13,24–30;36–43), že Matouš vnímá církev jako „společenství, které je namíchané z dobrých i špatných“<sup>50</sup>. Tento fakt zosobňuje i Petr, jemuž je svěřen úkol být „skálou“ církve (Mt 16,18), ale který přesto nepochopí, že společenství Ježíšových následovníků „není založené na lidských názorech a myšlenkách, nýbrž na Boží přítomnosti a Božím působení ve světě“ (Mt 16,22)<sup>51</sup>.

### 1.2.6. Christologické tituly

Ježíš je v Matoušově evangeliu označován různými tituly. Jedním z nich je Syn Boží, jímž sám Bůh Otec při křtu (Mt 3,17) a při proměnění na hoře (Mt 17,5) autorizuje Ježíšovo poslání<sup>52</sup>. Tento titul sehraje důležitou roli při pokušení na poušti (Mt 4,3.6), kdy jeho prostřednictvím dokonce ďábel Ježíše svádí ke hříchu („Jsi-li Syn Boží...“). Ježíše jako Syna Božího rozeznávají i démoni (Mt 8,29). Vyznání učedníků v Mt 14,33 podtrhuje Ježíšovo zjevení na moři. V Matoušově verzi Petrova vyznání (Mt 16,16) se označení Syn Boží objeví jako potvrzení Ježíšovy mesiášské identity. Nakonec jej tak označují i protagonisté pašijí: velekněz (Mt 26,63), zevlouni pod křížem (Mt 27,39.43) i ohromený pohanský setník (Mt 27,54).

Častým titulem, pochopitelným pro židokřesťanské čtenáře, je Syn Davidův, který se v řadě případů objevuje i v souvislosti s uzdravováním. Matouš tím vyjadřuje přesvědčení, že „uzdravování je neodlučná součást Ježíšovy mesiášské cesty“<sup>53</sup>.

## 1.3. Struktura Matoušova evangelia

Za účelem umístění perikopy o kráčení po moři do kontextu Matoušova evangelia, uvedu několik přístupů, jak rozlišit jeho strukturu.

### 1.3.1. Členění podle pěti řečí Ježíšových

Členění Matoušova evangelia podle pěti řečí Ježíšových vychází z faktu, že v textu se vyskytuje pět „větších bloků řečového materiálu“ (kap. 5 – 7, 10, 13, 18, 24 – 25)<sup>54</sup>

---

<sup>50</sup> MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehližené hlasy v Novém zákoně*, s. 50.

<sup>51</sup> JOHN z Taizé. *Cesta Páně. Novozákonní putování*, s. 50.

<sup>52</sup> MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehližené hlasy v Novém zákoně*, s. 43.

<sup>53</sup> Tamtéž, s. 45.

<sup>54</sup> HARRINGTON, Daniel J.. *Evangelium podle Matouše*, s. 14.

tvořící základní kompoziční princip. Tyto úseky jsou nápadným rozdílem oproti Markově evangeliu<sup>55</sup>. Promluvy se ve schématu střídají s narativními částmi<sup>56</sup>:

- vyprávění – Ježíšův původ a dětství (Mt 1,1 – 2,23)
- vyprávění – činnost Jana Křtitele, Ježíšův křest, pokušení, začátek činnosti v Galileji (Mt 3,1 – 4,25)
- promluva – horská řeč (Mt 5,1 – 7,29)
- vyprávění – Ježíšovy mocné činy (Mt 8,1 – 9,38: devět, resp. deset, zázraků - uzdravování, utišení bouře, exorcismus)
- promluva – misijní řeč (Mt 10,1–42)
- vyprávění – Ježíš a Jan Křtitel, běda nevěřícím městům, Ježíš děkuje za zjevení, spory o šabat a Ježíšova moc, Ježíšova rodina (Mt 11,1 – 12,50)
- promluva – řeč v podobenstvích (Mt 13,1–53)
- vyprávění – Ježíš je odmítnut v Nazaretě, nasycení 5 000 a perikopa o kráčení po jezeře, spory s farizeji, uzdravování, nasycení 4 000, Petrovo vyznání, první předpověď utrpení, proměnění na hoře, druhá předpověď utrpení (Mt 13,54 – 17,27)
- promluva – řeč o životě v komunitě církve (Mt 18,1–35)
- vyprávění – Ježíšovo učení, podobenství o soudu, třetí předpověď utrpení, vstup do Jeruzaléma, vyčištění chrámu, spory s představiteli židovského náboženství (Mt 19,1 – 23,39)
- promluva – eschatologická řeč (Mt 24,1 – 25,46)
- vyprávění – Ježíšova smrt a vzkříšení (Mt 26,1 – 28,20)

Změny v dynamice příběhu a přechody mezi jednotlivými prvky ve struktuře Matouš vyjadřuje pomocí různých formulí. Každý blok Ježíšových řečí je zakončen slovy: „když Ježíš dokončil tato slova“ (Mt 7,28; 11,1; 13,53; 19,1; 26,1). Tyto formule jsou společné všem pěti řečem, díky čemuž se někdy uvádí, že autor evangelia evokuje souvislost s pěti knihami Mojžíšovými<sup>57</sup>. Jeho záměrem je takto přesvědčit čtenáře, že Ježíšovo učení zavazuje a nahrazuje Zákon.

---

<sup>55</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 14.

<sup>56</sup> BROŽ, Jaroslav. *Evangelium podle sv. Matouše*. Studijní materiály pro posluchače KTF UK; HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 15

<sup>57</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*, s. 100.

Na druhou stranu existence pěti řečí sice představuje závažný kompoziční prvek, ovšem není rozhodujícím činitelem<sup>58</sup>. Matouš nezobrazuje Ježíše jako nového zákonodárce, nýbrž jako soudce celého světa a Syna spojeného s nebeským Otcem<sup>59</sup>.

### 1.3.2. Členění podle Ježíšova putování

Kritériem pro jiný způsob členění je Ježíšův pohyb po Izraeli. Tato geografická osnova v podstatě kopíruje analogické členění Markova evangelia a rozlišuje děj na čtyři fáze: k úvodní fázi patří různá přemístění v rámci vyprávění o Ježíšově dětství a přípravy na veřejné působení (Mt 1,1 – 4,11), druhou etapou je chození v Galileji (Mt 4,12–13,58), třetí po okolí Galileje (Mt 14,1 – 16,20) a směřování do Jeruzaléma (16,21 – 20,34), a nakonec pohyb v samotném Jeruzalémě (Mt 21,1 – 28,20)<sup>60</sup>.

Marek tímto geografickým schématem nepopisuje skutečný Ježíšův pohyb, ale směřuje k vyvrcholení dramatu, k Ježíšově utrpení odehrávajícím se v Jeruzalémě. Jelikož Matouš přebírá od Marka základní způsob sdělení, jímž je vyprávění příběhu, přebírá i obdobné členění textu. Pět zvláštních řečí se potom považuje za dodatečný materiál, jímž Matouš obohatil Markovu strukturu<sup>61</sup>.

### 1.3.3. Schéma vzhledem k formulaci „od té chvíle začal Ježíš...“

Stručnější schéma vznikne vymezením dvou předělů s ohledem na formulaci „od té chvíle začal Ježíš...“ (Mt 4,17; 16,21). Tato formule označuje začátek nové fáze příběhu.

Prvním předělem je zahájení Ježíšova veřejného působení, druhým obrat na cestu do Jeruzaléma. Text se takto rozdělí na tři části: Ježíšova osoba (příprava jeho mesiášství), veřejné působení, utrpení a vzkříšení<sup>62</sup>. Podle některých biblistů lze tímto členěním určit pomyslný vrchol celého Matoušova evangelia, jímž je Petrovo jmenování „základním kamenem“ církve (Mt 16,18–19) spojené s první předpovědí utrpení, po níž už Ježíš směřuje do Jeruzaléma<sup>63</sup>.

---

<sup>58</sup> Srov. FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*. The new international commentary of the New Testament. Grand Rapids: William B. Eerdmans, 2007, s. 70.

<sup>59</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*, s. 100.

<sup>60</sup> Srov. HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 15.

<sup>61</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 71.

<sup>62</sup> Tamtéž, s. 70.

<sup>63</sup> HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2010, s. 7.

Podle France je úsek Mt 16,21 – 28,20 příliš dlouhý, proto uvnitř něho vyčleňuje ještě dvě části, od vjezdu do Jeruzaléma až do konce podobenství o posledním soudu (Mt 21,10 – Mt 25,46) a od úvodu samotných pašijí do závěru evangelia (Mt 26,1 – Mt 28,20), přestože nejsou uvozeny stejnou formulí. Zpráva o utrpení a vzkříšení tím vytvoří ucelený oddíl směřující, u Matouše výrazněji než u Marka, k „návratu“ do Galileje, kde započalo Ježíšovo mesiášské působení, a kde také začíná misie učedníků (Mt 28,16–20)<sup>64</sup>.

#### **1.3.4. Vymezení specifického úseku věnovaného církvi Mt 13,54–18,35<sup>65</sup>**

V rámci členění evangelia lze vymežit specifický úsek reflektující Matoušovu ekleziologii. Talbert jej člení na dvě vyprávěcí části (Ježíšovi učedníci začínají rozumět v Mt 13,54 – 16,20 a Ježíšovi učedníci rozumí více v Mt 16,21 – 17,23) a promluvu, v níž Ježíš doporučuje, jak se chovat k těm, kdo jsou vně (rozprava o chrámové dani: 17,24–27) a uvnitř církve (řeč o životě v komunitě: Mt 18,1–35 resp. 19,2)<sup>66</sup>.

#### **1.3.5. Členění dílčí části Mt 13,54–16,20**

Talbert zmiňuje i přístup některých biblistů, kteří události oddílu Mt 13,54 – 16,20 třídí do tří skupin<sup>67</sup>. Společným jmenovatelem těchto skupin je situace působící jako katalyzátor pro Ježíšův odchod ze stávajícího působiště a vydání se na další misi. Ježíš tak osciluje mezi nepřátelskými a provokujícími odezvami a reakcemi víry, vyvolaných jeho působením. V každé ze tří skupin (Mt 13,54 – 14,36; 15,1–39; 16,1–20) lze vymežit trojici bodů (triád): provokace, odchod, pokračující činnost:

##### **1. skupina (Mt 13,54 – 14,36):**

- a/ provokace – odmítnutí v domovském městě, zpráva o smrti Jana Křtitele
- b/ odchod – „...odplul lodí na pusté místo“ (Mt 14,13)
- c/ pokračování mise – nasycení, kráčení po moři s odezvou víry, uzdravování v Genezaretu

##### **2. skupina (Mt 15,1–39)**

- a/ provokace – konflikt s farizeji týkající se čistého a nečistého

<sup>64</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 70.

<sup>65</sup> BROŽ, Jaroslav. *Evangelium podle sv. Matouše*. Studijní materiály pro posluchače KTF UK.

<sup>66</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 8.

<sup>67</sup> Tamtéž, s. 180 – 181.

b/ odchod – „Ježíš odtamtud vyšel a odebral se do končin Týru a Sidónu.“  
(Mt 15,21)

c/ pokračování mise – uzdravení dcery kananejské ženy s odpovědí víry,  
nasyčení čtyř tisíců

3. skupina (Mt 16,1–20)

a/ provokace – farizeové a saduceové žádají znamení

b/ odchod – „A zanechal je tam a odešel.“ (Mt 16,4)

c/ pokračování mise – varování před kvasem farizeů, Petrovo vyznání víry  
a jeho ustanovení za základní kámen církve.

### 1.3.6. Shrnutí různých přístupů k rozvržení Matoušova evangelia

Komentáře nabízejí různé přístupy k vymezení struktury Matoušova evangelia. Zpravidla jsou její základní obrysy vyznačeny Markovým schématem sledujícím Ježíšovo putování do Jeruzaléma. V rámci jednotlivých částí jsou pak rozlišovány menší celky reflektující jak přítomnost Ježíšových řečí, tak specifické rysy kompozice. Zachycují nejen Ježíšovo směřování do Jeruzaléma, ale i „působení jako učitele a uzdravovatele, i jako toho, v němž se naplňuje Písmo a kdo shromažďuje nové společenství“<sup>68</sup>.

---

<sup>68</sup> JOHN z Taizé. *Cesta Páně. Novozákonní putování*, s. 40.



## 2. Rozbor perikopy Mt 14 22–32

Poté, co jsem uvedla základní fakta týkající se Matoušova evangelia, budu se věnovat samotnému úryvku. Nejprve se v širší perspektivě dotknu otázky původu textu a literárního druhu. Poté se můj pohled zúží na souvislosti s analogickými úryvky v Písmu a na kontext Matoušova evangelia. Nakonec se zaměřím na samotný text perikopy a porovnáním s Markovým úryvkem upozorním na textové a literární zvláštnosti. V závěru nabídnu interpretaci textu.

### 2.1. Vymezení textu

Úryvek o kráčení po moři je v Matoušově evangeliu vymezen verši Mt 14,22–32. Jedná se o narativní perikopy s dialogy (1.3.1.). Bezprostředně navazuje na vyprávění o nasycení pěti tisíců (Mt 14,13–21). Následuje po ní uzdravování v Genezaretu (Mt 14,34–36).

#### 2.1.1. Řecký text<sup>69</sup>

<sup>22</sup>Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. <sup>23</sup>καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὁψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. <sup>24</sup>τὸ δὲ πλοῖον ἤδη σταδίου πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς ἀπεῖχεν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. <sup>25</sup>τετάρτη δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. <sup>26</sup>οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμα ἐστίν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. <sup>27</sup>εὐθύς δὲ ἐλάλησεν [ὁ Ἰησοῦς] αὐτοῖς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. <sup>28</sup>ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σὲ ἐπὶ τὰ ὕδατα· <sup>29</sup>ὁ δὲ εἶπεν· ἐλθέ. καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου [ὁ] Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. <sup>30</sup>βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον [ἰσχυρὸν] ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων· κύριε, σῶσόν με. <sup>31</sup>εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε,

<sup>69</sup> <http://www.greekbible.com/>

εἰς τί ἐδίστασας; <sup>32</sup>καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. <sup>33</sup>οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

### 2.1.2. Český studijní překlad

22 A Ježíš hned přinutil své učedníky, aby nastoupili do lodi a jeli před ním na druhou stranu, než on propustí zástupy.

23 A když zástupy propustil, vystoupil na horu, aby se o samotě pomodlil. Když nastal večer, byl tam sám.

24 Loď již byla od země vzdálena mnoho stadií, zmítána vlnami, protože vítr vál proti ní.

25 O čtvrté noční hlídce šel Ježíš k nim, kráčeje po moři.

26 Když ho učedníci uviděli kráčet po moři, vyděsili se a řekli: „To je přízrak!“ A strachem vykřikli.

27 Ježíš na ně hned promluvil: „Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!“

28 Petr mu odpověděl: „Pane, jsi-li to ty, poruč mi, ať přijdu k tobě po vodě!“

29 On řekl: „Pojď!“ Petr vystoupil z lodi, kráčel po vodě a přišel k Ježíšovi.

30 Ale když viděl silný vítr, dostal strach. Začal tonout a vykřikl: „Pane, zachraň mě!“

31 Ježíš hned vztáhl ruku, zachytil ho a řekl mu: „Malověrný, proč jsi zapochyboval?“

32 A když vstoupili na loď, vítr přestal.

33 Ti, kdo byli v lodi, se mu poklonili a řekli: „Opravdu jsi Boží Syn.“

## 2.2. Původ textu

V následující kapitole se budu věnovat problematice původu úryvku o chůzi po moři. Podkladem mi bude především práce Patricka J. Maddena *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*<sup>70</sup>. Madden se ve své knize zevrubně věnuje historii exegeze a zpracovává přitom názory mnohých biblistů. Ke každému zaujímá stanovisko a nakonec formuluje svůj vlastní názor na původ textu<sup>71</sup>. Můj přehled bude sledovat Maddenovu argumentaci a v závěru se k jeho práci vyjádřím a určím své hledisko. Pokud v průběhu zmíním jiné biblisty, nebudu opisovat

---

<sup>70</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*. Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche. Berlin: Walter de Gruyter, 1997.

<sup>71</sup> Maddenova práce se věnuje jak úryvku Mt 14,22–33, tak analogickým textům Mk 6,45–52 a J 6,16–21.



Maddenovy odkazy, ale odkáži přímo na něj. Pokud budu čerpat z jiné literatury, výslovně ji zmíním.

### 2.2.1. Historická událost

Jednou z variant původu příběhu o chůzi po moři je, že se jednalo o historický zázrak, který Ježíš učinil během svého působení v Galileji. Tento názor se opírá o argument, že Ježíš zázraky vykonával v přítomnosti mnoha svědků a vzhledem k tomu, že evangelia byla napsána a šířila se v době, kdy ještě žili očití svědkové Ježíšova působení, lze se spolehnout na autentičnost zázraku<sup>72</sup>. Madden se zabývá prací R. Latourella *The Miracles of Jesus and the Theology of Miracles*, v níž její autor zastává názor, že se jednalo o historický zázrak a uvádí kritéria k posouzení jeho autenticity<sup>73</sup>. Madden postupně tato kritéria vyvrací jako nepoužitelná a tvrdí, že nejsou důkazem historičnosti epizody o chůzi po vodě. Jeho analýzu nebudu dopodrobna interpretovat, ale zmíním vybrané body, které alespoň naznačí způsob argumentace obou autorů.

Jedno z Latourellových kritérií posuzuje událost ve světle toho, zda odpovídá „Ježíšovu stylu“ (The Criterion of the Style of Jesus), tzn. zda je koherentní s obecným popisem Ježíšova jednání, řečí, skutků, atd. Madden s tímto kritériem nesouhlasí, a tvrdí, že vyobrazený styl je, spíše než znakem objektivity, důkazem o dobrém vypravěči.

Kritérium diskontinuity (The Criterion of Discontinuity) říká, že události popisované evangeliu jsou tehdy autentické, pokud nejsou redukovatelné ani na židovské koncepty, ani na koncepty ranné církve. Nebezpečím tohoto kritéria je, že se nesmí posuzovat izolovaně. Lze si totiž těžko představit Ježíše vytrženého z kontextu jeho židovských kořenů a bez vlivu na církev, která přichází po něm. Latourelle tvrdí, že epizoda o kráčení po vodě kritérium diskontinuity splňuje, protože ve Starém zákoně nelze nalézt analogické líčení lidské bytosti chodící po vodě. Splňuje i požadavek nesourodosti s obrazem komunity Ježíšových následovníků, vzhledem k tomu, že učedníci zde nejsou zmíněni v příliš příznivém světle (zvláště u Marka je zřetelná jejich nevnímavost, Mk 6,52). Madden namítá, že nedostatek porozumění přisuzovaný

---

<sup>72</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 12.

<sup>73</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 42.

učedníkům není objektivním historickým faktem, ale Markovým literárním záměrem, jak dokazuje rozbor evangelia.

Dalším kritériem je výskyt události ve více pramenech (The Criterion of Multiple Attestation). Epizodu o kráčení po vodě obsahuje Markovo, Matoušovo a Janovo evangelium. U Matouše je zřetelnou předlohou Marek, tudíž lze připustit existenci dvou zdrojů (Marek a Jan), ovšem pouze za předpokladu, který někteří z biblistů hájí, že je Janovo evangelium nezávislé na synoptických evangeliích. Toto kritérium, shrnuje Madden, by bylo jediným a tudíž slabým důkazem, proto lze historicitu epizody o kráčení po moři vyloučit. Madden se nevyjadřuje k tomu, zda teorii o nezávislosti obou evangelií považuje za relevantní, či nikoliv. Později se zmíním o tom, že naprostou samostatnost Janova evangelia v úvahu brát nelze (viz 2.4.).

### 2.2.2. Nezáračná událost přetvořená v zázračnou

Tato teorie předpokládá, že ať vlivem zmateného vnímání či v důsledku lingvistických nesprávností byla přirozené události nesprávně přisouzena zázračná povaha. Učedníci se mohli v důsledku tmy a rozbouřeného moře domnívat, že Ježíše vidí kráčet po vodě, zatímco on stál na břehu. Některými biblisty je Petrova chůze po moři označována za metaforické vylíčení jeho charakteru a duchovní zkušenosti<sup>74</sup>.

Východiskem racionalistického přístupu je nejednoznačný výraz ἐπὶ τῆς θαλάσσης, který v překladu z řečtiny znamená „na moři“, stejně jako „u moře“ (ve smyslu „vedle moře“). Kvůli němu by při předávání příběhu (ústním i písemným) mohlo dojít k dezinterpretaci skutečnosti.

Slabinou této teorie je, že nebere v úvahu popisovaný moment strachu, jímž se projevují učedníci. Tento strach, který popisují všechny tři verze (Mk 6,49; Mt 14,26; J 6,19), není způsoben vlnami či větrem (žádný z evangelistů nezdůrazňuje nebezpečí, v němž by se učedníci nacházeli), ale neobvyklým zjevením Ježíše kráčejícího po vodě. Pokud by Ježíš skutečně pouze šel podél břehu a učedníci by se jen domnívali, že kráčí po vodě, pak by jim nestálo za to popisovat příběh o tom, že sice viděli neobvyklý úkaz, ale že se jen spletli. Taková historka by se pravděpodobně ani neudržela v ústní tradici<sup>75</sup>. Pokud by se jednalo o lingvistickou nejednoznačnost výrazu ἐπὶ τῆς θαλάσσης,

---

<sup>74</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 15.

<sup>75</sup> Tamtéž, s. 48.

pak by bylo neologické, aby autoři strach učedníků vůbec popisovali, protože domněnka, že krácel na moři, by vznikla až pozdější nesprávnou interpretací.

France dodává, že všichni tři evangelisté rovněž zdůrazňují velkou vzdálenost, kterou urazila loď od břehu (Mt 14,24; Mk 6,47; J 6,19), takže jim evidentně záleželo na tom přesvědčit své čtenáře, že Ježíš podél moře kráčet nemohl<sup>76</sup>.

### 2.2.3. Mimobiblické zdroje

Existují exegeté, kteří nacházejí helénské či buddhistické paralely k příběhu o chůzi po moři. Madden uvádí podrobný výčet možností, které nebudou předmětem mého výkladu, ale pro ilustraci zmíním alespoň dva zástupce.

Buddhistická tradice zná událost analogickou s příběhem o Petrovi topícím se kvůli malé víře. Jedna z džátak popisujících legendy Buddhových minulých životů<sup>77</sup> vypráví, jak se Buddhův učedník rozhodl přejít řeku, protože nenašel loď. Meditoval o Buddhovi a přitom dokázal kráčet po vodě. Jakmile se přestal soustředit, všimnul si vln a říčního proudu a začal se topit. Zachránil se ve chvíli, kdy se opět ponořil do sebe<sup>78</sup>. Hlavním argumentem proti možnosti, že by buddhistický příběh byl inspirací pro vyprávění o chůzi po moři, je nízká pravděpodobnost, že by mohl být v té době ve východním středomoří znám<sup>79</sup>.

Za všechny zmíním alespoň jeden příklad z řecké mytologické tradice, který disponuje podobnými prvky, jako vyprávění o chůzi po moři, a tím je legenda básníka Hesioda o Poseidonovu synu Orionovi, který dostal jako dar schopnost chodit po vodě<sup>80</sup>. Že by autoři evangelia (resp. Marek) byli ovlivněni podobnými příběhy nelze dokázat; není však bez zajímavosti že napříč kulturami se objevuje podobný motiv moci nad přírodními silami a zákonitostmi<sup>81</sup>.

---

<sup>76</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 726.

<sup>77</sup> <https://cs.wikipedia.org/wiki/džátaky>

<sup>78</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 20; KOPEČEK, Pavel. *Mt 14,22–33*.

<sup>79</sup> EVANS, Craig A. *Matthew*, s. 296.

<sup>80</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 55.

<sup>81</sup> TALBERT, Charles H. *Reading John. A Literary and Theological Commentary on the Fourth Gospel and the Johannine Epistles*. Revised Edition. Macon, Georgia: Smyth & Helwys Publishing, 2005, s. 185.

#### 2.2.4. Starý zákon

Mnozí biblisté zastávají názor, že Starý zákon byl určitě zdrojem příběhu o kráčení po moři. Mají přitom široké pole působnosti pro výběr různých textů. Konkrétně se jedná o značný počet pasáží pojednávající o Boží moci nad vodou (např. Ž 77,20; 89,10; 107,29; Iz 43,2.16; 51,10). Pokud se vztáhnou na Ježíšovu chůzi po moři, lze Ježíši přisoudit atributy Boží vlády nad stvořením a potvrdit jeho božský původ. Za motiv Boha panujícího nad přírodními živly se uznává i rozdělení vod v případě vyvedení z egyptského otroctví (Ex 14,21–22), přejítí Jordánu při vstupu Izraelitů do zaslíbené země (Joz 3,7–17) či přechod Jordánu, který se podařil Eliášovi a Elíšovi (2Kr 2,8.14). Často zmiňován bývá i Jb 9,8 („On sám roztahuje nebesa a kráčí po návrších moře.“), který jako jeden z mála úryvků líčí faktické kráčení po vodě. Tento verš se objevuje v pasáži, v němž se rovněž popisuje majestátnost Boha.

Starozákonní kontext lze objevit i v epizodě o Petrovi, která se vyskytuje pouze v Matoušově evangeliu. V Bibli nalezneme mnoho momentů volání o pomoc člověka, jemuž hrozí utonutí a jehož zachraňuje Bůh. Typickým příkladem je Ž 69,3.15: „Klesám do vodních hlubin, strhává mě proud! Vysvobod' mě z bahna, abych se neutopil!“. Ježíš koná stejnou záchranu, o jakou je ústy žalmistů žádán Bůh: „Vztáhni ruku z výše, vyprost' mě a vysvobod' mě z mnohých vod.“ (Ž 144,7)

Madden ve své práci nesouhlasí s tím, že by příběh o kráčení po moři mohl být ovlivněn texty ze Starého zákona. Svůj závěr opírá o analýzu spočívající v hledání společných literárních, jazykových a obsahových prvků, a dochází k závěru, že žádný ze starozákonních odkazů ve skutečnosti nespĺňuje kritérium pro zpodobnění s novozákonním příběhem. Jak v případě úryvků demonstrujících Boží vládu nad mořem, tak u pasáží, které líčí rozdělení vod za účelem přejítí, se podle Maddena nejedná o skutečnou chůzi na moři, a proto nemohou být považovány za literární základ pro vyprávění o Ježíši kráčejícím po vodě<sup>82</sup>.

Jediné úryvky, u nichž připouští teoretickou souvislost z důvodu, že popisují doopravdy chůzi po vodě, jsou: 2Mak 5,21; Abk 3,15; Jb 9,8. Postupně je podrobuje kritice a nakonec i tak dochází k závěru, že nemohly sloužit jako předloha pro vyprávění o chůzi po moři.

---

<sup>82</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 62.

V druhé knize Makabejské má totiž chůze po vodě pejorativní podtext, protože je symbolem pýchy, a tudíž nepřichází v úvahu, že by posloužila jako inspirace pro tvůrce příběhu o Ježíšovi.

Prorok Abakuk popisuje epifanii, jejíž součástí je obraz Jahveho jedoucího ve vozech tažených oří, kteří „šlapou“ po moři (Abk 3,8.15). Ani u tohoto prvku se nezdá pravděpodobné, že by mohl být pro evangelistu inspirací. Madden si všímá i překladu Septuaginty, u něhož zjišťuje použití odlišného slovesa a předložek ve srovnání s textem evangelia, což mu opět slouží k vyvrácení možné souvislosti mezi oběma texty.

Obdobným způsobem postupuje i v případě verše Jb 9,8, který bývá často biblisty považován za starozákonní pozadí Ježíšova příběhu na moři, ale ani v tomto případě možnou souvislost nepřipouští.

### 2.2.5. Nový zákon

Epizoda o kráčení po vodě bývá často dávana do vztahu s příběhem o utišení bouře (Mt 8,23–27), dokonce je považována za dubletu.

Madden si u obou úryvků všímá podstatných rozdílů<sup>83</sup>. V příběhu o utišení bouře jsou učedníci ve zřetelném nebezpečí, což však není evidentní v případě kráčení po moři. Lze to poznat podle způsobu, jakým je popsáno počasí. Ve verši 8,24 Matouš říká, že „se strhla veliká bouře“, zatímco ve 14,24 proti lodi pouze vál vítr. V důsledku bouře v Mt 8,24 „lod’ už mizela ve vlnách“ (ČEP), ale v Mt 14,24 byla pouze „zmítána vlnami“. Silnější nebezpečí rovněž evokuje reakce učedníků při bouři (Mt 8,25: „Pane, zachraň nás, hyneme!“). Nic podobného učedníci při chůzi po vodě neříkají.

Obdobný výkřik o pomoc se však objevuje u Petra (Mt 14,30: „Pane, zachraň mě!“) v části, kterou vložil do své verze příběhu Matouš. Madden usuzuje, že tato epizoda utišením bouře ovlivněna být mohla. Z toho důvodu ovšem lze vyvrátit, že by utišení bouře a chůze po moři mohly tvořit literární dubletu, protože u ostatních evangelistů (a tudíž v originálním příběhu) se příběh o Petrovi vůbec nevyskytuje<sup>84</sup>.

Dalším sporným prvkem v příběhu o utišení bouře je okamžik, kdy Ježíš živlu pohrozil (Mt 8,26). Podobné gesto se při kráčení po moři vůbec nevyskytuje, pouze v úplném závěru je zmíněno, že jakmile Ježíš vstoupil na loď, vítr se utišil (Mt 14,32).

---

<sup>83</sup> Tamtéž, s. 72.

<sup>84</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 72.

Madden uzavírá, že pokud by oba příběhy tvořily literární dubletu, byl by ve vyprávění o kráčení po moři větší důraz na sílu počasí a nebezpečí, v němž se nacházeli učedníci v příběhu o utišení bouře.

### 2.2.6. Povelikonoční vyprávění (Displaced Resurrection Narrative)

Příběh o chůzi po moři bývá některými biblisty považován za povelikonoční vyprávění analogické s úryvkem J 21,1–14, případně s vylíčením Ježíšova zjevení Petrovi podle 1K 15,5, přetvořené v epizodu z Ježíšova pozemského života<sup>85</sup>.

Povelikonoční vyprávění je zákonitou fází vzniku písemné tradice, během níž dochází k nové interpretaci minulého působení pozemského Ježíše. Zkušenost se vzkříšeným Ježíšem totiž „znamená proměnu horizontu, změnu chápání toho všeho, co se předtím událo, tedy Ježíšova působení, slov, skutků, ale i jeho vlastní osoby“<sup>86</sup>. Co se týče vztahu k historické skutečnosti, nelze doložit, jaké povahy tato zjevení byla; jsou „historicky neuchopitelná, nicméně víra učedníků bez této zkušenosti není vysvětlitelná“<sup>87</sup>.

Madden se k tomuto názoru, že se v případě kráčení po moři jedná o povelikonoční vyprávění, přiklání. Uvádí čtyři skupiny argumentů, které jsou klíčové pro zařazení epizody o kráčení po moři do kategorie příběhů o setkání se zmrtvýchvstalým Pánem<sup>88</sup>: A. společné literární znaky, B. podobnost s úryvkem J 21,1–14, C. souvislost s jinými úryvky, D. jedinečnost Ježíšova vzkříšení.

#### A. Společné literární znaky

Madden uvádí základní literární znaky povelikonočních příběhů, a uvádí je do souvislosti s charakteristikami příběhu o chůzi po moři.

1. Prvním znakem, kterými se příběhy o zjevení vzkříšeného Ježíše vyznačují, je počáteční opuštěnost jeho následovníků. Např. v J 20,11 zastihne Ježíš Marii Magdalskou plačící. Do Emauz jdou dva samotní učedníci (L 24,13–14), apod. Podobně i v J 6,17 učedníci nastoupili na loď, a přestože se už setmělo, „Ježíš k nim ještě

---

<sup>85</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 173.

<sup>86</sup> RYŠKOVÁ, Mireia. *Doba Ježíše Nazaretského: historicko-teologický úvod do Nového zákona*. Druhé, opravené a rozšířené vydání. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2019, s. 276.

<sup>87</sup> Tamtéž, s. 311.

<sup>88</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 116.

nepřišel“. V Mk 6,45 a Mt 14,22 je to dokonce sám Ježíš, kdo přivodí rozdělení (Mt 14,22: „přinutil své učedníky, aby nastoupili do lodi a jeli před ním na druhou stranu“).

2. V některých úryvcích popisujících zjevení zmrtvýchvstalého Ježíše je společným jmenovatelem čas Ježíšova příchodu. Pokud je čas specifikován (někde tomu tak není, např. v Mt 28,16–19 nebo J 20,24–29), pak se to děje vždy v noci, brzy ráno či za večerního soumraku. Specifickým znakem je tedy tma či temnota. Když přišly ženy k prázdnému hrobu v Matoušově evangeliu, tak „už svítalo“ (Mt 28,1). Děj příběhu popisujícího setkání Marie Magdalské se vzkříšeným Ježíšem v Janově evangeliu (J 20,11–18) začíná „časně ráno, ještě za tmy“ (J 20,1). U jezera se Ježíš objeví po noci marného rybolovu, hned jak „nastalo jitro“ (J 21,4)<sup>89</sup>. Tímto rysem typickým pro povelikonoční příběhy se vyznačují všechny tři verze vyprávění o kráčení po moři (Mt 14,25: „o čtvrté noční hlídce“; Jan 6,17: „Již se setmělo“; Mk 6,49: „když nastal večer“).

3. Dalším zkoumaným znakem je okamžik zjevení samotného Ježíše. Je popisován různými způsoby, např. v Mt 28,9 Ježíš učedníky „potkal“, ve 28,17 jej jednoduše „spatřili“, v J 21,4 se Ježíš „postavil na pobřeží“, atd. V perikopách o Ježíši blížícím se po vodě je použit buď historický prézens ἔρχεται, „přicházel“ (Mk 6,48), anebo aorist ἦλθεν, „šel“ (Mt 14,25). Stejná slovesa jsou použita i ve zprávě o příchodu vzkříšeného Ježíše mezi učedníky v J 20,19.26. Ježíšovo jednání na moři je u Matouše, Marka i Jana popsáno slovesem περιπατέω, „kráčet“, které nemá analogii v žádném z povelikonočních příběhů. Ovšem vzhledem k pestrosti různých vyjádření o vzkříšení napříč evangelií, nelze tímto faktem argumentovat proti uznání povelikonočního původu vyprávění o chůzi po moři<sup>90</sup>.

4. Ve vyprávěních o zkušenostech učedníků se vzkříšeným Pánem je častým jevem strach (např. Mt 28,4.8; Mk 16,5.8), který hraje důležitou roli i v příbězích o chůzi po moři (Mt 14,26: „Když ho učedníci uviděli kráčet po moři, vyděsili se“; J 6,19: „viděli Ježíše kráčet po moři a blížít se k lodi, a ulekli se“; Mk 6,50: „Všichni ho totiž uviděli a vyděsili se.“).

5. Vzkříšený Ježíš někdy svůj příchod uvede pozdravem (např. J 20,19.26: „Pokoj vám.“; Mt 28,9: „Buďte pozdraveny!“), zřídka i ujištěním, že se učedníci nemusí

---

<sup>89</sup> Vybírám pro ilustraci jen některé úryvky, protože plný výčet by přesáhl rámeček této práce.

<sup>90</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 127.

bát (např. Mt 28,10). Pozdrav a sebeidentifikace „já jsem to“, spolu s výzvou nebát se, je silným momentem ve vyprávěních o chůzi po moři (Mt 14,27; Mk 6,50; J 6,20).

6. Učedníci tváří v tvář zmrtvýchvstalému Pánu mají často problém rozeznat, že je to skutečně on. Příznačným je setkání Krista s učedníky na cestě do Emauz, kdy „něco jako by bránilo jejich očím, aby ho poznali“ (L 24,16, ČEP), apod. Ani postava na moři není pro učedníky snadno identifikovatelná, a to je příčinou jejich strachu. Autor příběhu proto rozlišuje i moment rozpoznání; v Mt 14,28 chce Petr následovat Ježíše na vodu („Petr mu odpověděl: ‚Pane, jsi-li to ty...‘“), díky čemuž Ježíše identifikují i ostatní pasažéři na lodi a posléze se mu klaní (Mt 14,33). Učedníci Ježíše poznají i v J 6,21, protože jej chtějí vzít na loď. Moment rozpoznání není zřetelný u Marka, což je pochopitelné ve světle toho, že Marek u učedníků konstatuje nedostatek vnímavosti a tvrdost srdce (Mk 6,52, ČEP).

7. Častým rysem příběhů o zjevení vzkříšeného Pána je příkaz: např. v Mt 28,10 přikazuje ženám, aby předaly vzkaz učedníkům, apod. Příkaz k misii dává Ježíš v Mt 28,19–20; Mk 16,15–18 a J 20,22–23. V souvislosti s chůzí po moři žádný příkaz Ježíš nevydává, ale vzhledem k tomu, že se tak jako tak nevyskytuje ve všech povelikonočních příbězích, nečiní to překážku uznání, že příběh o chůzi po moři spadá do této literární kategorie.

#### B. Podobnost s úryvkem J 21,1–14

Důležitost úryvku J 21,1–14 spočívá v tom, že dokazuje existenci tradice o povelikonočním zjevení Ježíše u moře, neboli ἐπὶ τῆς θαλάσσης (J 21,1). Na rozdíl od úryvků Mt 14,25; Mk 6,48 a J 6,19, které používají stejnou formulaci, zde překlad zní „u moře“, ve smyslu „na břehu moře“. Ježíšovo zjevení se odehrává za brzkého svítání (J 21,4), což je čas slučitelný s údajem „o čtvrté noční hlídce“ (Mt 14,25), která byla čtvrtou (poslední) hlídkou mezi třetí a šestou hodinnou ranní<sup>91</sup>. Rozdílný je ovšem moment opětovného setkání učedníků s Ježíšem. V J 21, 9 se odehraje na břehu, kdežto v Mt 14,32 (resp. Mk 6,51) „když vstoupili na loď“. Jan ovšem podle Maddena zůstává u stejného předpokladu, že ke skutečnému shledání došlo na břehu, jako uvádí v J 6,21. Protože Jan v 6,21 popisuje verzi bližší povelikonočním příběhům, zachovává i tento původní detail.

---

<sup>91</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 252.



Madden se domnívá, že ve chvíli, kdy nejednoznačný výraz ἐπὶ τῆς θαλάσσης byl jednou pochopen ve smyslu „na moři“, nikoliv „na břehu“, mohl začít proces vzniku příběhu o Ježíšově chůzi po moři. Teprve následkem toho bylo možné spatřit i souvislosti se starozákonními pasážemi, např. Job 9,8 či Abk 3,15. Propojení se Starým zákonem tedy vzniklo až po přetvoření povelikonočního vyprávění v příběh o kráčení po moři<sup>92</sup>.

### C. Souvislosti s jinými úryvky

1. Často se objevuje námitka, že příběh o chůzi po moři nemůže být povelikonočním vyprávěním vzhledem k jeho propojení s předchozím nasycením zástupů<sup>93</sup>. Madden ovšem poukazuje na známky toho, že souvislost mezi oběma úryvky (nasycení pěti tisíců a kráčení po moři) je literárního, spíše než historického původu<sup>94</sup>. Existuje totiž mezi biblisty shoda, že oba příběhy o nasycení (Mk 6,32–44 a Mk 8,1–10, resp. Mt 14,15–21 a Mt 15,32–39) jsou dvěma verzemi stejného příběhu, spíše než zcela oddělenými vyprávěními. Po nasycení čtyř tisíců Ježíš nevyslal učedníky samotné, aby jeli na druhý břeh, ale vstoupil na loď s nimi (Mk 8,10, resp. Mt 15,39). Je pravděpodobné, že tento úsek je původnější než předchozí nasycení, za něž bylo kráčení po moři umístěno až dodatečně<sup>95</sup>.

2. Pokud do zorného pole postavíme oba příběhy s Ježíšem ἐπὶ τῆς θαλάσσης, jeden umístěný do předvelikonoční tradice (kráčení po moři), druhý do povelikonoční (J 21,1–14), vznikne otázka zda úryvek o kráčení po moři je událostí pocházející z Ježíšova působení v Galileji přetvořená v povelikonoční příběh, či opačně, zda povelikonoční zpráva byla přesunuta do kontextu galilejské činnosti. Styčným bodem je podle Maddena scéna Petra kráčejícího po vodě v Matoušově evangeliu (Mt 14,29) uvedená do souvislosti s obdobnou scénou s Petrem brodícím se vodou v Janově evangeliu (J 21,7). Jelikož Jan zachoval originálnější verzi a všeobecně přijímaným konsenzem je zařazení Janovy epizody do povelikonoční tradice, usuzuje se na stejnou příslušnost Matoušova úryvku<sup>96</sup>.

---

<sup>92</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 133.

<sup>93</sup> Tamtéž, s. 38 – 39.

<sup>94</sup> Tamtéž, s. 135.

<sup>95</sup> Tamtéž, s. 137.

<sup>96</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 136.

Dalším podnětem pro tuto úvahu je propojení s Petrovým vyznáním, že Ježíš je Mesiáš v Mt 16,16 a následné Ježíšovo blahoslavenství a ustanovení Petra za vůdce církve (Mt 16,17–19). Ve stejné scéně v Markově evangeliu (Mk 8,29–30) se Petrovo jmenování nevyskytuje, jedná se proto o Matoušovu invenci. I v tomto případě se zpravidla usuzuje, že ji Matouš přidal v kontextu povelikonoční církve, a to proto, aby čtenáře ujistil, že Ježíš se nestal Božím Synem až zmrtvýchvstáním, ale že jím byl už do počátku. Je to teologické potvrzení Ježíše z Nazareta, jeho života i působení, jako Božího Syna. Ze stejného důvodu bylo také změněno prostředí povelikonočního příběhu o kráčení po moři.

V žádném ze zmíněných argumentů se nejedná o přímé důkazy, ale o indikátory, které spíše posilují pravděpodobnost o povelikonočním původu epizody s chůzí po moři.

#### D. Jedinečnost Ježíšova vzkříšení

Posledním z argumentů, jímž Madden posiluje hypotézu, že vyprávění o chůzi po moři patří do kategorie povelikonočních příběhů, je poukaz na jedinečnost Ježíšova vzkříšení. Na rozdíl od jiných novozákonních zázraků, které mají své paralely ve Starém zákoně<sup>97</sup>, Ježíšovo vzkříšení nemá obdoby. Madden ani u zázraku chůze po vodě, s jeho formálními znaky povelikonočního příběhu, nepřipouští žádný předobraz ve Starém zákoně. Jedinečnost vyprávění o chůzi po moři se proto vztahuje k jedinečnosti Ježíšova vzkříšení.

#### 2.2.7. Shrnutí problematiky původu textu

Maddenova analýza zdrojů, které mohly sloužit jako předloha pro úryvek o chůzi po moři, je cenná díky zachycení a systematizování celé škály různých možností. Souhlasím s jeho poukazem na slabiny racionalistických vysvětlení, a také se díky jeho analýze ztotožňuji se závěrem, že epizoda na moři je povelikonočním vyprávěním.

Co se týče ostatních pramenů, Madden podle mého názoru příliš striktně nastavuje parametry k posouzení textu. Díky nim pak sice snadno vyloučí různé možnosti, ale zamezí mu to připustit alespoň inspiraci biblickými zdroji, symbolikou, kulturním kontextem, apod. Myslím, že styčným bodem všech biblických příběhů zmiňujících

---

<sup>97</sup> Např. nasycení zástupů má paralelu v Jahveho daru many (Ex 16), uzdravení chlapce podle Mt 9,23–26 je srovnatelné s příběhem o Eliášovi, který vrátil život vdovinu synu (1Kr 17,17–24), atp. Dále viz MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 137.

nějakým způsobem vládu nad přírodou, je především rys Boží moci, jíž se Hospodin prokazuje jako Stvořitel a panovník nad všemi přírodními silami. V tom spočívá hlavní souvislost i v případě epizody o utišení bouře a chůzi po vodě. Přestože se oba úryvky v určitých literárních prvcích liší (a je cenné a podnětné si rozdíly uvědomit, případně je podrobit dalšímu studiu), tento motiv zůstává společný. Madden přehlíží, že oba texty by se za dubletu mohly považovat právě kvůli němu.

Podobnou úvahu lze, myslím, použít i pro starozákonní souvislosti, které navíc mohly být natolik součástí myšlení autorů, že se jejich vliv objevil v textech bez záměrného konstruování. I v pohanském kontextu existovala potřeba znázornit někoho, jehož síly se vymykají běžnému řádu. Záměrem evangelistů bylo především vyprávět příběh Ježíše Krista, Božího Syna, díky čemuž se v jejich textech přirozeně zrcadlí to, co svrchovaného Boha a jeho panství nad přírodními zákony evokuje.

Madden kromě toho připouští, že z hlediska literární formy úryvek o chůzi po moři vykazuje znaky o epifanie, která ovšem má silné zakotvení ve Starém i v Novém zákoně (2.3.). Tvrzení, že úryvek o chůzi po moři nečerpá z židovské či křesťanské symboliky, se pak jeví spíše jako protimluv<sup>98</sup>.

Co se týče zařazení úryvku do kategorie povelikonočního původu, Maddenova argumentace je přesvědčivá, ale v jeho úvahách se dvakrát objevuje předpoklad, že autor Matoušova evangelia přebíral motivy příběhu z Janova evangelia. Poprvé tak činí v úvaze o úryvku J 21,1–14 (2.2.6. odst. B.), kde říká, že jakmile začal existovat výraz *ἐπὶ τῆς θαλάσσης* (ve smyslu „u moře“), poskytla nejednoznačnost řeckého spojení vhodné podmínky pro posun významu, aby pak označovala Ježíše kráčejícího „na moři“<sup>99</sup>. Podruhé, když uvažuje, že Petrova chůze po vodě v Mt 14,29 je analogická s obdobnou scénou v Janově evangeliu, v níž se Petr brodí vodou vstříc Ježíši (J 21,7). Tvrdí, že Jan zachoval originálnější verzi a protože se jeho scéna obecně považuje za velikonoční vyprávění, Matoušova scéna spadá do stejné skupiny (2.2.6. odst. C.2.). V Maddenově práci ovšem chybí předpoklady či teorie o vzájemném vztahu evangelií, z nichž při své analýze vycházel.

---

<sup>98</sup> MADDEN, P. J., s. 73: „The theories that postulate that the narrative of walking upon the sea results from symbolism deriving from Pagan, Jewish, or Christian sources have been shown to be improbable.“

<sup>99</sup> MADDEN, P. J., s. 133: „Once a narrative of Jesus' appearance *ἐπὶ τῆς θαλάσσης* was in existence, the ambiguous nature of the Greek phrase would lend itself to an understanding of Jesus' being „upon the sea“.“

Je cenné zachytit různé eventuality a kontext vzniku příběhu, ovšem nemělo by to zastřít cíl snažení, jímž je především pohled na text jako na celek, který má promlouvat ke svým čtenářům.

### 2.3. Literární forma

Z hlediska literárního žánru je příběh o chůzi po moři nejčastěji považován za epifanii<sup>100</sup>.

Heil definuje epifanii jako literární motiv popisující náhlé a nečekané zjevení božské bytosti vyvoleným osobám, které odhaluje nějakou božskou vlastnost, čin anebo sdělení<sup>101</sup>.

Rahner doplňuje, že pojetí epifanie v Písmu je „historicky dosažitelným projevem osobního Boha ve světě“, a nikdy se nevyskytuje ve formě soukromých zjevení; „všechny epifanie obsahují též příkaz ke společenství“<sup>102</sup>.

Podle O'Collinse je epifanie prvotním, nezištným a vykupitelským sebesdělením Boha, který povolává člověka, aby vírou vstoupil do nového osobního vztahu s ním. Písmo v mnoha případech svědčí o událostech, při nichž se Bůh osobně setkává s různými osobami, a nečekanými způsoby je volá, aby přehodnotili svůj pohled na svět a přijali nový závazek víry. Zjevení proto není především odhalením pravd o Bohu, ale je samotným Bohem odhalujícím Pravdu. Je zjevením osoby, spíše než informací o osobě. Epifanie je především setkání nebo dialog uskutečňující se mezi Bohem a člověkem, který Boží sebesdílení ve víře přijímá<sup>103</sup>.

Rozlišují se různé typy epifanií: Boha, Krista, Ducha i andělů<sup>104</sup>. Mezi epifanie Krista patří křest, proměnění a zázrak na moři, avšak Heil mezi ně zařazuje i velikonoční epifanie (např. Mt 28,1–8; J 20,11–18; 19–23; 24–29; 21,1–14). Heil rovněž vytyčuje šest znaků typických pro novozákonní epifanie: nastínění scény, příchod božské bytosti, moment spatření božské bytosti, strach, promluvu božské bytosti a závěr, většinou jedinečný pro každý příběh (např. Zj 1,10–18)<sup>105</sup>.

---

<sup>100</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 88.

<sup>101</sup> Tamtéž, s. 87.

<sup>102</sup> RAHNER, Karl. VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. Vyšehrad, Praha 2009, s. 108.

<sup>103</sup> O'COLLINS, Gerald, SJ. *Revelation. Towards a Christian Interpretation of God's Self-revelation in Jesus Christ*. New York: OXFORD University Press, 2016, s. 6.

<sup>104</sup> Tamtéž.

<sup>105</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 87.

Žánr epifanie má bohaté zastoupení i ve Starém zákoně. Například průběh udělení Boží smlouvy lidem v Ex 19, zjevení Boží slávy v Ex 33 či zjevení Šalomounovi (1Kr 9,1–9). Epifanii popisuje i Mojžíš ve svém požehnání izraelským kmenům (Dt 33, 2.26.27), zmínit lze i rozmluvu Elijáše s Bohem na Chorébu (1Kr 19,9–18), atd.<sup>106</sup>

V úryvku o kráčení po moři je stěžejním okamžikem Ježíšovo ujištění učedníkům, že nemusí mít strach (Mt 14,27: „Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!“). Prohlášení *ἐγώ εἰμι*, „já jsem to“, však není pouhým ujištěním o přítomnosti („nebojte se, to není příznak, to jsem já“), ale především jde o prokázání totožnosti jako toho, kdo má božskou identitu a „dělá to, co dělá i Bůh“<sup>107</sup>. I tato sebeidentifikace a proklamace Boží moci má ekvivalent ve Starém zákoně (Dt 32,39: „Nyní pohleďte, že já, já jsem to, a není Bůh mimo mě. Já nechávám zemřít a oživuji, zdeptal jsem, já i uzdravím; není, kdo by vysvobodil z mé ruky.“). V Septuagintě o sobě Bůh hovoří jako o *ἐγώ εἰμι* i v knize proroka Izajáše (Iz 41,4; 43,10.25; 46,4; 51,12). Prohlášení „já jsem“ zde plní funkci božského jména, nad kterým jiné není<sup>108</sup>.

Zjevení jména odkazuje především k okamžiku, jenž je jedním z vrcholů Starého zákona, a to k setkání Mojžíše s Jahvem ukrytým v hořícím keři (Ex 3,1–22). Bůh zde zjevuje své jméno, které v doslovném hebrejském překladu znamená „Já jsem ten, který je“ (Ex 3,14), ve smyslu „Já jsem existující“ (LXX: *ἐγώ εἰμι ὁ ὢν*). Bůh je jediný, kdo opravdu existuje; je transcendentní a zůstává pro člověka tajemstvím, ale také působí v dějinách svého lidu a v lidských dějinách, které řídí ke svému cíli. Toto jméno v sobě předznamenává vývoj, jaký bude mít další zjevení<sup>109</sup>.

## 2.4. Kontext ostatních evangelií

Vyprávění o Ježíšově kráčení po moři se v Písmu vyskytuje ve třech verzích: v Matoušově (Mt 14,22–32), Markově (Mk 6,45–52) a Janově evangeliu (J 6,16–21). Dříve, než stručně porovnáím tyto tři texty, dotknu se letmo problematiky vztahu Janova evangelia k synoptikům.

---

<sup>106</sup> HELLER, Jan. *Přehled Starého zákona*. Studijní materiály pro posluchače ETF UK, s. 20, s. 30

<sup>107</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 253.

<sup>108</sup> TALBERT, Charles H. *Reading John. A Literary and Theological Commentary on the Fourth Gospel and the Johannine Epistles*, s. 179.

<sup>109</sup> Jeruzalémská bible – poznámky (<http://www.obohu.cz/bible>)

U čtvrtého evangelia se za dobu vzniku považuje přibližně přelom prvního století<sup>110</sup>, takže je evangeliem nejmladším. Od synoptických textů se na první pohled liší uspořádáním i stylem, ale lze vypozařovat, že evangelista Jan znal základní rysy struktury ostatních evangelií. Celkové rozvržení textu je synoptickým vyprávěním v zásadě blízké<sup>111</sup>. Lze tedy předpokládat, že jeho autor znal synoptickou (starší) tradici, a že z ní čerpal<sup>112</sup>.

Matouš i Jan umísřují epizodu o kráčení po moři do stejného kontextu, jaký nacházíme u Marka: úryvek následuje bezprostředně po zázračném nasycení zástupů (Mk 6,30–44; Mt 14,13–21; J 6,1–15). Zatímco Matouš přebírá od své předlohy i následné vyprávění o uzdravování v Genezaretu (Mk 6,53–56; Mt 14,34–36), Jan za chůzi po moři umísřuje rozpravu o chlebu života (J 6,22–59).

Matoušova verze je o 20% kratší než Markova<sup>113</sup>, ale Matouš zařazuje navíc vyprávění o Petrovi (Mt 14,28–31). Janovo evangelium s úryvkem zachází nejúsporněji; přestože obsahově následuje Markovu práci, v některých detailech je stručnější.

Vřechna tři evangelia se shodují v literárních prvcích, jako jsou protagonisté (Ježíš a učedníci), loď, moře a vítr. Na rozdíl od synoptiků Jan neuvádí, že by Ježíš učedníky nutil, aby nastoupili na loď. Z kontextu bouřlivé reakce na zázračné nasycení (J 6,1–15) usuzujeme, že se Ježíš před zástupy uchýlil na horu (J 6,15), a proto učedníci na loď nastoupili sami (J 6,16–17). Jan rovněž nezmiňuje, že by se Ježíš na hoře modlil.

Nápadné je použití stejných slov u všech evangelistů popisujících Ježíšovu chůzi po moři (J 6,19: περιπατοῦντα ἐπι τῆς θαλάσσης; Mk 6,48 a Mt 14,25: περιπατῶν ἐπι τῆς θαλάσσης) a ujiřtění a sebeidentifikaci ἐγὼ εἰμι μὴ φοβεῖσθε (J 6,20; Mk 6,50; Mt 14,27)<sup>114</sup>.

Oproti Matoušovu evangeliu Jan nedisponuje vyprávěním o Petrovi. Kromě toho se od obou synoptiků odlišuje i absencí popisu závěrečné reakce učedníků (doxologie u Matouše, Mt 14,33; resp. nechápavost u Marka, Mk 6,52). Vyprávění končí ve chvíli, kdy učedníci zamýřlejí vzít Ježíše do lodi, která se nevysvětlitelně ocitne u břehu (J 6,21), ale chybí zmínka o tom, že by se utišil vítr (Mt 14,33; Mk 6,52).

---

<sup>110</sup> MOLONEY, Francis J., HARRINGTON, Daniel J. (editor). *Evangelium podle Jana*. Sacra Pagina 4. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 19.

<sup>111</sup> POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*, s. 132.

<sup>112</sup> Tamtéž, s. 133.

<sup>113</sup> EVANS, Craig A. *Matthew*, s. 295.

<sup>114</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 90.

## 2.5. Kontext Matoušova evangelia

### 2.5.1. Umístění ve struktuře

V této podkapitole perikopu zařadím do kontextu Matoušova evangelia optikou různých přístupů ke členění, jak jsem je naznačila dříve (ad 1.3.).

#### A. Umístění v kontextu Ježíšova putování

Z hlediska Ježíšova putování se perikopa Mt 14,22–32 nachází v okamžiku, kdy se Ježíš po odmítnutí v Nazaretě (Mt 13,54–58) vydává na cestu po Galileji a jejím okolí. Pomalu se blíží bod obratu, za nímž už Ježíš cílevědomě směřuje do Jeruzaléma vstříc utrpení (Mt 16,21: „Od té doby Ježíš začal svým učedníkům ukazovat, že musí odejít do Jeruzaléma“)<sup>115</sup>.

Setkáváme se zde s rozmanitými obrazy, které nejsou propojeny svým obsahem, ale geografickou souvislostí<sup>116</sup>. V úvodu se Ježíš nachází v Nazaretě a vzápětí se dozvídá o smrti Jana Křtitele (Mt 14,1–12), což jej přiměje, aby odplul na pusté místo (Mt 14,13)<sup>117</sup>. Následuje nasycení pěti tisíců (Mt 14,15–21), scéna na moři, při níž se Ježíš i učedníci přeplaví „na druhý břeh“ (Mt 14,22.34), a přistání v Genezaretu, kde Ježíš uzdravuje (Mt 14,34–36). Po teologické rozpravě s farizeji a zákoníky (Mt 15,1–20), Ježíš opouští známé prostředí a odebere se do „okolí Týru a Sidónu“ (Mt 15,21), kde uzdraví dceru pohanské ženy (Mt 15,22–28). Následuje návrat ke Galilejskému moři a uzdravování (Mt 15,29–31), po němž se uskuteční nasycení čtyř tisíců (Mt 15,32–38) a další rozhovor s farizeji a saduceji (Mt 16,1–4). Po opětovném přemístění na druhý břeh Ježíš hovoří s učedníky a varuje je před kvasem farizeů (Mt 16,5–12). Vyvrcholením etapy je Petrovo vyznání u Cesareje Filipovy (Mt 16,13–20) a od té chvíle Ježíš už směřuje do Jeruzaléma (Mt 16,21).

#### B. Umístění v kontextu úseku věnovaném ekleziologii (Mt 13,54 – 18,35)

Talbert sleduje úsek Mt 13,54 – 18,5 (resp. 19,2) optikou Ježíšova zaměření na své následovníky. V první části oddílu nazvaném Ježíšovi učedníci začínají rozumět (Mt 13,54 – 16,20) jsou učedníci svědky nasycení zástupů, k němuž je Ježíš nejprve

<sup>115</sup> Jedná se o úsek putování Mt 14,1 – 16,20.

<sup>116</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 240.

<sup>117</sup> Vyprávění o Janově smrti jako podnět pro Ježíšův náhlý odjezd v tomto případě vypadá nelogicky vzhledem k tomu, že v textu se jedná o retrospektivu. Snad tím chtěl Matouš naznačit, že podnětem pro Ježíše bylo především uvědomění si, že jeho poslání může mít i fatální následky. Srov. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 255.

zkusmo vyzývá (Mt 14,16: „dejte vy jim jíst!“). Poté je samotné pošle lodí na druhý břeh (Mt 14,22), a po noci, kterou učedníci stráví veslováním, se jim ukáže jako kráčeající po vodě (Mt 14,25). Jde mu však o to, aby se nebáli a také jim svou sebeidentifikací „já jsem to“ sděluje svůj božský původ (Mt 14,27). Zazní Petrova odpověď na tuto výzvu a jeho aktivita (Mt 14,28); Ježíš jej nechá zakusit to samé, co dělá on (Mt 14,29). Poté učedníkům vysvětluje význam podobenství (Mt 15,16–20). V této chvíli Petr poprvé vystoupí jako mluvčí učedníků (Mt 15,15). Před druhým nasycením zástupů se Ježíš snaží učedníky nejprve navést, aby sami přišli na to, co mají dělat (Mt 15,32). Je však zřejmé, že jsou ve svém porozumění pomalí. Znovu se ptají na chleba (Mt 16,7), ačkoliv již dvakrát byli svědky jeho zázračného rozmnožení. Na závěr této části reputaci učedníků přece jen vylepší Petr, který správně vyzná, že Ježíš je Mesiáš (Mt 16,16). Ježíš jej ustanoví za základní kámen své církve a předá mu pravomoc k výkladu a aplikaci Božího zákona (Mt 16,18–19)<sup>118</sup>.

Druhá část s názvem Ježíšovi učedníci rozumí více (Mt 16,21–17,23) začíná Ježíšovou předpovědí utrpení (Mt 16,21) a velkým neporozuměním Petra (Mt 16,22), které vyústí v Ježíšovo pokárání (Mt 16,23). Ježíš toho využije a vysvětluje, jaká je podstata následování (Mt 16,24–28). Úzký okruh učedníků (Petr, Jakub a Jan) jsou posléze přítomni Ježíšova proměnění na hoře (Mt 17,1–8). Po ní následuje Mistrův výklad, když se učedníci snaží předchodzí vidění vyhodnotit (Mt 17,10–13). Při uzdravení posedlého chlapce však učedníci nerozumí, proč jej nemohli uzdravit sami, a Ježíš musí znovu konstatovat jejich malověrnost (Mt 17,19–20). Druhá předpověď utrpení už však pochopena je a vyvolá velký zármutek (Mt 17,22–23). Potud Talbert vymezuje vyprávěcí část a další text považuje za Ježíšovu řeč o tom, jak mají učedníci přistupovat k těm, kdo jsou vně (rozprava o chrámové dani, Mt 17,24–27) a uvnitř církve (řeč o životě v komunitě, Mt 18,1–35).

Jak bylo naznačeno v podkapitole 1.3.3., je možné přechod mezi oběma částmi podle Talbertova členění propojit. Petrovo jmenování zakladatelem církve (Mt 16,18–19) spolu s Ježíšovou předpovědí utrpení (Mt 16,21) pak společně tvoří určitý vrchol či předěl celého evangelia<sup>119</sup>.

---

<sup>118</sup> LIMBECK Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 190.

<sup>119</sup> HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle*, s. 7.



### C. Shrnutí

Perikopa o Ježíšově a Petrově kráčení po moři je narativní perikopou a nachází se v centrální části evangelia. Je součástí kompozice věnované církvi popisující narůstající zkušenost učedníků s působením svého Pána. Poprvé se projeví učedník Petr a svou aktivitou vynikne nad ostatními učedníky. Petrovo zviditelnění je odhalením Matoušovy ekleziologie<sup>120</sup>. Vyvrcholením této části je Petrovo vyznání a ustanovení za základ církve. Hned poté dochází k první předpovědi utrpení, která je zároveň bodem obratu v Ježíšově cestě. Od té chvíle Ježíš směřuje do Jeruzaléma vstříc utrpení a smrti.

#### 2.5.2. Kontext předcházejících a následujících perikop

Perikopa předcházející chůzi po moři pojednává o nasycení pěti tisíců a je vymezena verši Mt 14,13b–21. Vezmu-li v úvahu zvláštní členění úseku Mt 13,54–16,20 (1.3.5.), následuje tato perikopa bezprostředně po Ježíšově odchodu z Nazareta (Mt 14,13a: „Jakmile to Ježíš uslyšel, odplul odtamtud v lodi do ústraní na opuštěné místo“), kterým reagoval na odmítnutí ze strany svých příbuzných (Mt 13,54–58) a na smrt Jana Křtitele (Mt 14,1–12).

Když zástupy uslyšely o Ježíši, šly pěšky za ním (Mt 14,13b). Ježíši jich bylo líto, a tak začal uzdravovat jejich nemocné (Mt 14,14). Matouš zde zdůrazňuje uzdravování jako významné znamení Ježíšovy mise (1.2.3.) a mění Markovo „a začal je učit mnohým věcem“ (Mk 6,34) na „uzdravil jejich nemocné“ (Mt 14,14). Po uzdravování následuje nasycení. Ježíš nejprve aktivizuje učedníky a vydá pokyn, aby zástupům dali najíst oni. Učedníci dají dohromady pět chlebů a dvě ryby, což je pro velký zástup naprosto nedostačující (Mt 14,16–17). Jde ovšem o to, aby dali k dispozici to, co měli původně sami pro sebe<sup>121</sup>. Poté, co se zástupy rozesadí po trávě, Ježíš vzdá díky, láme chléb, dává učedníkům a ti lidem. Všichni se nasytí a ještě zbyde dvanáct plných košů (Mt 14,18–21).

Výklad perikopy často poukazuje na starozákonní kontext nasycení Izraelitů na poušti manou (Ex 16) nebo na Eliášovo nasycení stovky mužů pomocí dvaceti ječných chlebů a trochy čerstvého obilí. Tento úryvek se vyznačuje nápadným detailem přemíry jídla, které zbylo i poté, co se všichni najedli (2Kr 4,42–44)<sup>122</sup>. Podle deuteronomické

---

<sup>120</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 72

<sup>121</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 257.

<sup>122</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 183.

tradice Mojžíš přislíbil, že Bůh povolá proroka, jako je on (Dt 18,15–19), a postavy jako Jozue, Elijáš i Eliša naznačovaly naplnění tohoto proroctví. I příběh o Elíšově nasycení má tedy mojžíšovský podtón, který lze vztáhnout na nasycení Ježíšovo. Pokračuje tím linie naznačená už v úvodu Matoušova evangelia vyprávěním o Ježíšově dětství, které nese „motivy z dějin Mojžíše v Egyptě“<sup>123</sup>. Ježíš je i v příběhu o nasycení prezentován jako „druhý Mojžíš“<sup>124</sup>.

Jiné starozákonné konotace ukazují na další velkou postavu dějin Izraelitů, na Davida. Prorok Ezechiel slibuje ustanovení pastýře, Hospodinova služebníka Davida, který bude pást své ovce a pečovat o ně (Ez 34,23). Žalmy popisují ideálního krále, za jehož vlády bude země oplývat hojností (Ž 72,16). Závěr vyprávění o nasycení zástupů ukazuje dvanáct plných košů přebytečného jídla, což je shrnutím poselství, že všechny naděje dějin Izraele, dvanácti izraelských kmenů, jsou naplněny v Ježíši.

Perikopa následující po příběhu o Ježíšově chůzi po moři je vymezena verši Mt 14,34–36. Je to souhrnná zpráva o uzdravování u Genezaretu a uzavírá první triádu událostí po Ježíšově odchodu z Nazareta (1.2.3.)<sup>125</sup>.

Madden si klade otázku, zda umístění perikop o nasycení a chůzi po moři bezprostředně za sebou odráží historickou posloupnost těchto událostí. Domnívá se, že pořadí vzniklo již v předevangelijní tradici díky některým společným literárním znakům, jako je loď, zástup či moře<sup>126</sup>. Moře sice není v epizodě o nasycení explicitně zmíněno, avšak lze je předpokládat vzhledem ke zmínce o lodi (Mt 14,13).

Dále si Madden všímá literárních odlišností tří po sobě jdoucích úryvků a srovnávací analýzou dokládá, že se jedná o samostatné příběhy<sup>127</sup>. Posuzovanými kritérii jsou postavy příběhu a místo, kde se událost koná. Ve vyprávění o nasycení vystupuje Ježíš, učedníci a velký zástup pěti tisíc lidí. Nasycení probíhá na „pustém místě“ (Mt 14,15). Ve scéně o kráčení po moři se už zástupy nevyskytují, jedinými aktéry jsou Ježíš a učedníci. Změní se i umístění, namísto pustého místa a hory se děj odehrává na moři.

Vyprávění o uzdravování u Genezaretu (Mt 14,34–36) představuje opět změnu v obsazení, namísto učedníků se objevují nemocní (Mt 14,35). Učedníci se zdají být přítomní díky plurálu použitému na začátku úryvku (Mt 14,34: „Přeplavili se a dorazili“), ale jinak specifikováni nejsou. V dalším textu už se slovesa v plurálu týkají

---

<sup>123</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 47.

<sup>124</sup> Tamtéž, s. 28.

<sup>125</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 186.

<sup>126</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 95.

<sup>127</sup> Tamtéž, s. 84 – 85.

pouze nemocných. Namísto na moři se děj odehrává v Genezaretu. Ačkoliv to není explicitně zmíněno, dochází i ke změně načasování. V perikopě na moři přichází Ježíš k učedníkům „o čtvrté noční hlídce“ (Mt 14,25), což by mohlo být krátce před úsvitem. Lidé v Genezaretu však vypadají, že už jsou vzhůru, když Ježíš přistane, takže je možné, že ráno už pokročilo.

Podle těchto závěrů patrné, že úryvek o kráčení po moři lze považovat za samostatný a oddělený od předcházející i následující perikopy.

## 2.6. Struktura textu

Jednou z možností, jak posuzovat strukturu úryvku, je z hlediska chiastického uspořádání<sup>128</sup>:

A rozdělení (Mt 14,22–23)

B nebezpečí (Mt 14,24)

C první zázrak (Mt 14,25–26)

D kdo je Ježíš (Mt 14,27)

C' druhý zázrak (Mt 14,28–29)

B' opětovné nebezpečí (Mt 14,30)

A' shledání (Mt 14,31–33)

V první části (A) Ježíš podněcuje učedníky, aby se nalodili a jeli před ním na druhý břeh, zatímco propustí zástupy. Poté se odebere na horu k modlitbě, kde je sám. Loď se mezitím ocitne v nebezpečí (B); vane protisměrný vítr, což je pro ni nevýhodné. Brzy ráno se k lodi po vodě blíží Ježíš (C). Jakmile ho učedníci spatří, začnou křičet strachem, protože se domnívají, že vidí přízrak. Ježíš na ně hned promluví a povzbuzuje je, aby se vzchopili. Identifikuje se slovy „já jsem to“, které lze v souvislostech se zázračným kráčením po vodě chápat jako prohlášení o božství (D). Zazní Petrova odpověď z níž je zřejmé, že Petr chápe zjevení jako výzvu. Žádá Ježíše, aby směl dělat to, co on. Na Ježíšovo pozvání vystoupí na vodu, což je druhý zázrak (C'). Brzy ale zpozoruje nebezpečí, které v něm vyvolá strach a začne se topit (B'). Ježíšova podaná ruka jej zachrání a po vstoupení na loď je obnoveno společenství Ježíše a učedníků (A'). Součástí shledání je rovněž klanění přítomných, kteří reagují na zázračnou událost.

---

<sup>128</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 184.

Madden<sup>129</sup> rozlišuje strukturu rozdělenou do tří částí, z nichž každá vždy specifikuje čas, postavy a umístění: první nazvaná „prostředí“ (Mt 14,22–24); druhá - samotná epifanie Ježíše kráčejícího po vodě (Mt 14,25–32); třetí - závěr znázorňující reakci učedníků (Mt 14,33):

#### **A. Prostředí (Mt 14,22–24)**

- 1/ Cesta začíná: první určení času, postav a umístění (Mt 14,22–23a)
- 2/ Oddělení od Ježíše: druhé určení času, postav a umístění (Mt 14,23b–24a)
- 3/ Obtíže: protivítr a vlny (Mt 14,24b)

#### **B. Epifanie: shledání s Ježíšem (Mt 14,25–32)**

- 1/ Třetí určení času (Mt 14,25a)
- 2/ Ježíš se blíží (Mt 14,25b)
- 3/ Reakce: strach (Mt 14,26)
- 4/ Ježíšova slova (Mt 14,27)
- 5/ Ježíš a Petr na vodě (Mt 14,28–31)
  - a - Petr rozeznává Ježíše (Mt 14,28)
  - b - Petr vystoupí na vodu (Mt 14,29)
  - c - Petr pochybuje a začíná se topit, výkřik (Mt 14,30)
  - d - Ježíš Petra zachraňuje (Mt 14,31)
- 6/ Ježíš a Petr vstoupí do lodi (Mt 14,32a)
- 7/ Vítr se utiší (Mt 14,32b)

#### **C. Závěr: Reakce učedníků (Mt 14,33)**

- 1/ Učedníci se klaní Ježíši, Božímu Synu (Mt 14,33)

## **2.7. Jazykové a literární poznámky**

Jazykové a literární poznámky budou vyplývat zejména ze srovnání Matoušova textu (Mt 14,22–32) s jeho předlohou (Mk 6,45–52). Oproti Markovu evangeliu nalezneme v Matoušově vyprávění dvě významné změny a několik méně závažných odlišností.

Perikopa o chůzi na moři je spojena s předchozí perikopou o nasycení pěti tisíců obratem *καὶ εὐθέως* (hned, ihned), na rozdíl od Markova evangelia, které používá pro sebe typičtější *καὶ εὐθὺς* (význam zde rozšířen ještě o „pak“). Marek tím těsněji

---

<sup>129</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 88.

propojuje úryvek s nasycením zástupů a zvýrazňuje tím svůj verš 6,52 o tom, že učedníci nepochopili, „jak to bylo s chleby“ (ČEP)<sup>130</sup>.

Předchozí kontext nedává odpověď na otázku, proč Ježíš učedníky „přinutil“ (ἤνάγκασεν), aby vstoupili na loď (Mt 14,22). Někteří biblisté v tom vidí Ježíšovu snahu ochránit učedníky před rozruchem kolem jeho osoby a před mesiánským očekáváním zástupu, podobně jako se to děje v J 6,14–15 („chystají se přijít a zmocnit se ho, aby ho učinili králem“), přestože v textu o nasycení pěti tisíců není o žádném vzrušeném davu zmínka<sup>131</sup>. France toto vysvětlení hodnotí jako neopodstatněné čtení mezi řádky na podkladě Janova evangelia<sup>132</sup>. Madden se domnívá, že se jedná spíše o prostředek, jehož funkcí je vysvětlit, jak se Ježíš od učedníků oddělil<sup>133</sup>.

Matouš vynechává Markův místní údaj „k Betsaidě“ (πρὸς Βηθσαϊδάν, Mk 6,45), čímž se vyhýbá rozporu s později zmíněnou destinací (Mt 14,34: „Přeplavili se a dorazili k zemi u Genezaretu.“).

Další Matoušova úprava má stylistický charakter. Namísto Markova „rozloučil se s nimi“ (ἀποταξάμενος αὐτοῖς), z něhož není zřejmé, zda se vztahuje na učedníky, nebo na zástup (Mk 6,46), používá jednoznačné ἀπολύσας τοὺς ὄχλους („a když zástupy propustil“, Mt 14,23).

Pro Ježíšův výstup na horu Matouš zvolil tvar ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος („vystoupil na horu“, Mt 14,23), na rozdíl od Markova obecnějšího ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος („odešel na horu“, Mk 6,46). Užití slovesa ἀναβαίνω má pravděpodobně teologické souvislosti, protože v Septuagintě je ve stejné formě jako u Matouše (ἀνέβη) použito pro popis Mojžíšových výstupů na horu (Ex 19,3.20; 24,9.15.18; 34,4). Odráží se zde obraz Ježíše jako „nového Mojžíše“, podobně, jako tomu bylo v perikopě o nasycení pěti tisíců (2.4.2.).

Když Matouš popisuje Ježíše modlícího se na hoře, přidává adverbium κατ' ἰδίαν („o samotě“, Mt 14,23). Kromě modlitby v Getsemanské zahradě (Mt 26,36–46) je toto jeho jediná zmínka o tom, že se Ježíš o samotě modlil<sup>134</sup>.

---

<sup>130</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 96.

<sup>131</sup> Podle Mrázka se v případě nasycení pěti tisíců (Mt 14,13–21) ani nejedná o zázračný čin, a to z toho důvodu, že chybí popis údivu či alespoň zvýšené pozornosti účastníků. Podle něj toto „stolování se zástupem“ není líčeno primárně jako zázračné, ale jako „eucharistické nasycení“; jde o „sdílení toho, co máme, a sdílení znamená, že víc získáme, než ztratíme“. MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 257.

<sup>132</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 568.

<sup>133</sup> MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 97.

<sup>134</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 251.

Oba evangelisté zdůrazňují, že se loď nacházela dost daleko od břehu (Mt 14,24: „loď již byla od země vzdálena mnoho stadií“; Mk 6,47: „loď již byla uprostřed moře“), to znamená, že mezi Ježíšem a učedníky byla velká vzdálenost. Tento akcent, zdá se, chce dopředu vyloučit možnost, že by Ježíš krácel po břehu a učedníci by se pouze domnívali, že jej vidí stát na vodě. Matouš popisuje, že protivětru čelila loď (Mt 14,24: byla „zmítána vlnami, protože vítr vál proti ní“), kdežto Marek upíná pozornost k učedníkům (Mk 6,48: „uviděl je, jak se trápí při veslování, neboť vítr vál proti nim“). Oba používají sloveso βασανίζειν (trápit, mučit). Matoušova scéna je bohatší o „vlny“.

V textu se vyskytují tři časové indikátory: εὐθέως („hned“, Mt 14,22), ὀψίας δὲ γενομένης („když nastal večer“, Mt 14,23) a τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτός („o čtvrté noční hlídce“, Mt 14,25). Údaj o „čtvrté noční hlídce“ označuje tehdejší obvyklé dělení noci podle střídání stráží. Čtvrtá hlídka byla poslední před úsvitem, mezi třetí a šestou hodinou ranní. Vyobrazený časový interval má naznačit, že událost trvala celou noc, a také, že učedníci téměř celou noc zápasili s vanoucím větrem.

Matouš otevírá scénu Ježíše krácejícího po moři novou větou (nový verš Mt 14,25), zdánlivě nezávisle a odděleně na předchozích informacích o lodi zmítané vlnami (Mt 14,24). Zní to, jako kdyby chtěl nejprve udělat pauzu na nadechnutí se, než začne vyprávět to nejdůležitější. U Marka se Ježíšův příchod více jeví jako příčina obtíží, jimž čelí učedníci (Mk 6,48), jednak použitím participia aoristu slovesa ὁράω (vidět, spatřit) indukujícímu, že Ježíš za učedníky šel právě proto, že je „uviděl“ (ἰδὼν), jednak tím, že věta o kráčení je součástí stejného souvětí<sup>135</sup>. Matouš rovněž vynechává Markovo záhadné καὶ ἤθελεν παρελθῆναι αὐτούς („a chtěl je minout“, Mk 6,48), které v souvislosti s předešlým naznačeným záměrem působí naopak protichůdně<sup>136</sup>.

Ve verši Mt 14,25 je Ježíšův příchod popsán aoristem ἦλθεν („šel“) na rozdíl od Markova historického prezentu ἔρχεται (Mk 6,48).

---

<sup>135</sup> V českém studijním překladu nejsou obě věty verše Mk 6,48 součástí jednoho souvětí („Uviděl je, jak se trápí při veslování, neboť vítr vál proti nim. Okolo čtvrté noční hlídky přicházel k nim krácejce po moři a chtěl je minout.“), zatímco v českém ekumenickém překladu jsou obě věty odděleny středníkem („Spatřil je zmožené veslováním, neboť vítr vál proti nim; tu k nim před svítáním krácel po moři a chtěl jít dál kolem nich.“). V originálním textu se jedná o jedno souvětí: καὶ ἰδὼν αὐτούς βασανίζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτός ἔρχεται πρὸς αὐτούς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἤθελεν παρελθῆναι αὐτούς.

<sup>136</sup> Někteří biblisté poukazují na alternativní překlad slovesa παρελθῆναι, jenž může znamenat i „přijít, přistoupit“, a pak by věta zněla: „a chtěl k nim přijít“. Ad MADDEN, P. J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*, s. 101.

Matouš ve 14,26 oživuje scénu doplněním, že učedníci „strachem vykřikli“ (ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν), Marek v 6,49 zůstává u pouhého „vykřikli“ (ἀνέκραξαν).

Příběh o Petrovi kráčejším po vodě (Mt 14,28–31) je nejvýznamnějším rozdílem oproti Markovu evangeliu. Toto vyprávění má několik nepřehlédnutelných podobností s velikonočním příběhem o Ježíšově zjevení na břehu Galilejského jezera (2.2.5., odst. B). Oba děje se odehrávají ἐπὶ τῆς θαλάσσης, přestože kontext je jiný; Matouš líčí chůzi po moři, Jan u moře (Mt 14,26; J 21,1).

U Matouše i Jana se učedníci nacházejí na palubě lodi a potýkají se s nevyzpytatelností přírody (Mt 14,24: „lod’ byla... zmítána vlnami, protože vítr vál proti ní“; J 21,3: „ale oné noci neulovili nic“). Děj se odehrává brzy ráno (Mt 14,25: „o čtvrté noční hlídce“; J 21,4: „když nastalo jitro“). Společným znakem je i moment nerozpoznání, že přichází osobou je Ježíš; učedníci v Mt 14,26 se domnívají, že vidí přízrak, v J 21,4 zase „nevěděli, že je to on“. Ve velikonočním příběhu Ježíš sám sebe identifikuje zázrakem hojného rybolovu, což je, stejně jako kráčení na moři a prohlášení ἐγὼ εἰμι, znamením jeho božské identity a moci nad přírodními silami (Mt 14,25; J 21,6). Když Petr pozná Ježíše (u Jana na něj upozorní učedník, kterého Ježíš miloval), vystoupí z lodi (Mt 14,29; J 21,7).

Posledním rozdílem, jímž se autor Matoušova evangelia odlišuje od své původní předlohy, je závěrečné přepracování Markova nedostatku pochopení učedníků (Mk 6,51–52) na klanění a vyznání, že Ježíš je Boží Syn (Mt 14,33: προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.).

## 2.8. Interpretace textu

<sup>22</sup> A Ježíš hned přinutil své učedníky, aby nastoupili do lodi a jeli před ním na druhou stranu, než on propustí zástupy.

Poté, co Ježíš nasytil zástupy, které čítaly „pět tisíc mužů kromě žen a dětí“ (Mt 14,21), odebere se s učedníky k jezeru. Už musí být velmi pozdě, protože organizovat davy začali učedníci už, „když nastal večer“ (Mt 14,19). Samotná večere jistě trvala několik hodin, a pak ještě sbírali zbylé nalámané chleby, který bylo dvanáct plných košů (Mt 14,20). V Ježíšově jednání, když pobízí učedníky, aby se nalodili, je naléhavost, aby už odešli a nebyli přítomni propouštění zástupů. Je to příkaz, a oni musí poslechnout. Je zajímavé, že Ježíš je posílá od sebe, přestože jindy žádá následování

(Mt 4,19). Učedníci se musí naučit, že Ježíše je třeba poslechnout, a poslušnost nezaručuje, že budou ušetřeni protivenství<sup>137</sup>.

<sup>23</sup> A když zástupy propustil, vystoupil na horu, aby se o samotě pomodlil. Když nastal večer, byl tam sám.

Tímto veršem se mění atmosféra příběhu. Rozruch způsobený spoustou lidí, kteří se sbírají, aby opustili místo, kde zažili hostinu s Ježíšem, je vystřídán tichou nocí a obrazem osamocené Ježíše modlícího se na hoře. Ježíš měl v plánu pomodlit se o samotě a opravdu na hoře byl sám. Zjevně jedná podle rady, kterou dal dříve svým učedníkům: „když ty se modlíš, vejdi do svého pokoje, zavři za sebou dveře a pomodli se k svému Otci“ (Mt 6,6).

V Matoušově evangeliu se Ježíš sám modlí pouze v noci na hoře (Mt 14,23) a v Getsemanské zahradě (Mt 26,36–46)<sup>138</sup>. Kromě toho předává učedníkům pokyny, jak se mají modlit (Mt 6,5–15). Matouš nezmiňuje, jaký byl obsah Ježíšovy modlitby, když byl sám na hoře, ale v jeho pokynech učedníkům i v getsemanské modlitbě se zrcadlí především jeho vztah k Bohu Otci<sup>139</sup>.

<sup>24</sup> Loď již byla od země vzdálena mnoho stadií, zmítána vlnami, protože vítr váł proti ní.

Pozornost se obrací k učedníkům a k podmínkám, v nichž se nacházejí na své cestě lodí. I oni jsou v tuto chvíli sami. Jde o zvláštní chvíli, protože Matouš zde poprvé „rozdělí trojici, kterou téměř napořád potkáváme pohromadě, totiž: Ježíš – učedníci – zástup“<sup>140</sup>. Je zdůrazněna velká vzdálenost od břehu a tím působivěji potom vypadá Ježíšův příchod.

Loď čelí silnému větru, ale nezdá se, že by se jednalo o smrtelné nebezpečí, jak je popsáno v Mt 8,23–27. Matouš nezmiňuje, že by učedníci v důsledku zmítané lodi panikařili, a pokud se u nich posléze objeví strach, je to spíše v důsledku neobvyklého jevu, který jim vyvstane před očima. V ohrožení na životě se pak ocitne Petr, protože se začne topit (Mt 14,30).

---

<sup>137</sup> ORTBERG, John. *Chcete-li kráčet po vodách, musíte vystoupit z lodi*, s. 11.

<sup>138</sup> Do kategorie modlitby lze však zařadit i Ježíšovu proklamaci v Mt 11,25–27.

<sup>139</sup> I proklamace v Mt 11,25–27 je vyznáním jedinečného vztahu Syna k Otci.

<sup>140</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 259.



<sup>25</sup> O čtvrté noční hlídce šel Ježíš k nim, kráčeje po moři.

Noc neskončila, ještě je tma, a učedníci jsou nejspíš unavení. Tu se k nim blíží Ježíš, ale nepůsobí dojmem, že by příčinou byly jejich obtíže (na rozdíl od Marka, 2.6.). Spíše se zdá, že přichází nezávisle, a že by přišel tak jako tak. Odehrává se epifanie: obraz Krista kráčejícího po moři nese prvky nadpřirozeného zjevení a poukazuje na jeho pravou totožnost, na jeho božství<sup>141</sup>.

<sup>26</sup> Když ho učedníci uviděli kráčet po moři, vyděsili se a řekli: „To je přízrak!“ A strachem vykřikli.

Strach je průvodním jevem epifanií (2.3.). Učedníci se domnívají, že vidí přízrak, ale neprožívají běžný strach, který člověk mívá, díky němuž „zaměňuje své fantazie za skutečnost a skutečnost za fantazii“<sup>142</sup>. Oni vidí něco, co se vymyká skutečnosti, kam nedosáhne ani jejich fantazie. Strach je nejzazší možnou reakcí na tento jev, dál už nejsou schopni ani uvažovat, ani pochopit.

<sup>27</sup> Ježíš na ně hned promluvil: „Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!“

Ježíš neotáčí se sebeidentifikací. V jeho „já jsem to“ (ἐγώ εἰμι) zaznívá více významů: to jsem já, Ježíš; já jsem Bůh a mám moc nade vším; to je pravý důvod, proč se nemusíte bát. Slova ujištění „nebojte se“ jsou leitmotivem celého Písma. Hospodin začíná těmito slovy své zjevení Abramovi (Gn 15,1), Izákovi (Gn 26,24), Jákobovi (Gn 46,3), proroku Jeremjášovi (Jr 1,8) a mnoha dalším. Stejně povzbuzuje i celý národ (např. Iz 41,14; Sf 3,16 atd.). Jen v Matoušově evangeliu se tato slova objevují osmkrát. Často také zní výzva k rozhodnosti a udatnosti (např. Dt 31,6; Ž 27,14; 31,25 atd.). Hospodin ví, oč mu jde, strach je totiž malost víry<sup>143</sup>.

<sup>28</sup> Petr mu odpověděl: „Pane, jsi-li to ty, poruč mi, ať přijdu k tobě po vodě!“

Matouš říká, že Petr „odpověděl“ (ἀποκριθείς εἶπεν), přestože se Ježíš na nic neptal. Ježíš vyjádřil své božství, a to je to, nač Petr odpověděl. Zde se odehrává pravý důvod epifanie. Epifanie má probudit víru, povolává k víře, a Petr se nechal oslovit. Petrova odpověď „jsi-li to ty“ je přímou odpovědí na Ježíšovo „já jsem to“<sup>144</sup>.

---

<sup>141</sup> KOPEČEK, Pavel. *Mt 14,22–33*.

<sup>142</sup> FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše. Porozumět Božimu slovu*. Paulínky, Praha 2009, s. 326.

<sup>143</sup> Tamtéž.

<sup>144</sup> KOPEČEK, Pavel. *Mt 14,22–33*.

Petr vyslovuje podmínku „jestliže“, což nemusí být nutně výrazem pochybnosti. Může tím vyjadřovat i přesvědčení o Ježíšově autoritě: „Protože jsi Pánem nad stvořením, poruč mi, abych se podílel na tvé zázračné moci<sup>145</sup>“. Petr ví, že Ježíš je jediný, kdo jej k tomu může uschopnit. Ježíš je pro něj v tu chvíli důležitější, než okolnosti. Za chvíli se ukáže, co se stane, pokud je tomu naopak.

Často se vzhledem k následnému selhání poukazuje na Petrovu zbrkllost. Ukvapený člověk by ale Ježíše nežádal, aby mu dovolil kráčet po vodě. Petr pochopil Ježíšovo zjevované božství a projevuje i bázeň, která k uctívání patří (Ž 25,12.14; 31,20; 67,8 apod.). Vyjadřuje také přání jít k Ježíši. Neříká pyšně, „poruč mi, ať kráčím po vodách,“ nýbrž „poruč mi, ať přijdu k tobě“<sup>146</sup>. V tomto okamžiku se v Petrovi probouzí víra: odpověď na Boží zjevení ve spojení s touhou Boha následovat.

<sup>29</sup> On řekl: „Pojď!“ Petr vystoupil z lodi, krácel po vodě a přišel k Ježíšovi.

V návaznosti na vyjádření víry přichází povolání<sup>147</sup>. Ježíšovo slovo není pouhá výzva k vystoupení z lodi, ale povolání k cestě, která Petra přesahuje. Ovšem nepozval by jej, pokud by si o to Petr sám neřekl. Petr je poslušný Ježíšově výzvě, ale poslušnost je nedílně spojená se svobodou, protože bez ní je otroctvím<sup>148</sup>. Ježíš nikoho nenutí, aby z lodi vystoupil a povolání lze i odmítnout (Jon 1,3). Tím se člověk ovšem připraví o to nejlepší, chůzi po vodě. Rahner definuje povolání jako „poznání jednotlivce, že určitá forma života odpovídá (dovolující nebo příkazující) vůli Boží a je uskutečněním životní úlohy, ve které lze nalézt věčnou spásu“<sup>149</sup>. Povoláním se člověk dostává k nejvlastnějšímu sebeurčení a nachází smysl svého bytí. Pro Petra musela být chůze po vodě životním zážitkem<sup>150</sup>, ale zejména pochopil a poznal, že Ježíš je opravdu „Mesiáš, Syn živého Boha“, jak o něco později vyznává (Mt 16,16).

Nevíme, jak daleko se Petr na své cestě po vodě dostal. Snad by to evangelista vyjádřil jinak, kdyby Petr udělal jen pár kroků a začal se topit; on ale napsal, že „přišel k Ježíšovi“<sup>151</sup>. Ve verši 14,29 je oproti veršům 25, resp. 26<sup>152</sup>, použito jiné označení

---

<sup>145</sup> OSBORNE, Grant R. ARNOLD, Clinton E. *Matthew*. Zondervan exegetical commentary series on the New Testament. Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 2010, s. 574

<sup>146</sup> ORTBERG, John. *Chcete-li kráčet po vodách, musíte vystoupit z lodi*, s. 44.

<sup>147</sup> FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše. Porozumět Božímu slovu*, s. 326.

<sup>148</sup> BIANCHI, Enzo. *Klíčové pojmy křesťanské spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 141.

<sup>149</sup> RAHNER, Karl. VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*, s. 307.

<sup>150</sup> ORTBERG, John. *Chcete-li kráčet po vodách, musíte vystoupit z lodi*, s. 65.

<sup>151</sup> Je to překlad aoristu ἦλθεν. Český ekumenický překlad ale zní: „Petr vystoupil z lodi, vykročil na vodu a šel k Ježíšovi.“ (Mt 14,29).

pro vodní masu; zatímco Ježíš kráčí po moři (ἐπὶ τῆς θαλάσσης), Petr po vodách (ἐπὶ τὰ ὕδατα). Snad to má vyjádřit, že Petrova chůze po vodě není srovnatelná s Ježíšovým kráčením po moři<sup>153</sup>. Může to poukazovat i na fakt, že Petr ušel podstatně kratší vzdálenost. I přesto lze jeho čin považovat za velký akt víry, třebaže krátký. Neměli bychom cílit pouze na neúspěch, ale také na počáteční víru, která jej vedla k tomu, aby se pod Pánovým vedením pokusil o nemožné<sup>154</sup>.

<sup>30</sup> Ale když viděl silný vítr, dostal strach. Začal tonout a vykřikl: „Pane, zachraň mě!“

Petra nepřemohl vítr, ale vlastní strach<sup>155</sup>. „Strach je postoj, který škodí. Oslabuje, způsobuje zakrnění a paralyzuje. Člověk, který má strach, nedělá nic, neví, co dělat; je koncentrován na sebe, aby se mu nestalo něco zlého.“<sup>156</sup>

Koncentrovanost na sebe způsobila, že Petr ztratil ze zřetele Ježíše. Na vodě jej nedržely jeho schopnosti, ani kouzla, ale důvěra v Ježíšovu přítomnost. Jakmile se o ni nechal připravit, přestal být schopen dělat to, co dělal Ježíš.

Propad do vln však paradoxně způsobí obrat. Ježíš se v krajních podmínkách stává jedinou záchranou. Petr potřeboval klesnout, aby si uvědomil, že sám sebe strachem nezachrání. Opouští svou sebestřednost a znovu se obrací k Ježíši.

<sup>31</sup> Ježíš hned vztáhl ruku, zachytil ho a řekl mu: „Malověrný, proč jsi zapochyboval?“

Petr jako jediný z učedníků vystoupil z lodi, jediný se topil, ale jediný také zakusil Ježíšovu záchranu. Ježíš se na moři projevuje jako ten, kdo disponuje božskou mocí nad přírodními silami, a přesto zachraňuje jako člověk osobním dotykem. Podává ruku a Petr ji může pevně uchopit.

Ježíšovo napomenutí („malověrný“) naznačuje, že hlavní výpovědi Petrovy epizody je nešťastný příklad učedníka, jenž dovolil strachu, aby přemohl jeho víru<sup>157</sup>. Ježíš často své učedníky označuje za malověrné (Mt 6,30; 8,26; 16,8; 17,20) a tato situace je pouze další z řady. Je tu však jeden podstatný rozdíl: jindy se Ježíš obrací na všechny učedníky, ale toto pokárání je určeno jen Petrovi samotnému. Ježíš mohl stejně tak

---

<sup>152</sup> Ve verši 25 je substantivum *θάλασσα* ve spojení předložkou *ἐπὶ* v akuzativu, ve verši 26 v genitivu (*ἐπὶ τῆς θαλάσσης*).

<sup>153</sup> OSBORNE, Grant R. ARNOLD, Clinton E. *Matthew*, s. 575.

<sup>154</sup> Tamtéž.

<sup>155</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 262.

<sup>156</sup> PAPEŽ FRANTIŠEK. *Strach a radost*. Kázání z Domu sv. Marty (15.5.2015) <<https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/strach-a-radost-papez-frantisek>>

<sup>157</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 567.

vyčítat ostatním, že křičeli strachem, protože jej nepoznali (Mt 14,26), ale komentuje pouze Petrovo selhání. Petr totiž dostává recept pro své další následování; bude moci kráčet i dojít do cíle, pokud bude mít víru.

Ježíšova výčitka je formulována otázkou „proč?“. Nevíme, jestli Petr svému Mistrovi vysvětlil důvody svého strachu, ale v otázce lze také vnímat ujištění: „se mnou jsi přece pochybovat nemusel, proto ani příště nemusíš“. Ježíš zůstane věrný Petrovu povolání a nevzdá se záměru, který s ním má (Mt 16,18–19).

<sup>32</sup> A když vstoupili na loď, vítr přestal.

Náhlé utišení větru evokuje představu kulís sbalených po divadelním představení. Ježíš větru nijak nehrozí (Mt 8,26). Nemusí, protože divoké povětrnostní podmínky souvisely s Božím zjevením<sup>158</sup>. I předání smlouvy Izraelitům na hoře Sinaj bylo doprovázeno hromobitím (Ex 19,16). Přesto zde zaznívá ozvěna Boží záchrany: „A když ve svém soužení úpěli k Hospodinu, vyvedl je z tísně: utišil tu bouři, ztichlo vlnobití“ (Ž 107,28–29)<sup>159</sup>.

<sup>33</sup> Ti, kdo byli v lodi, se mu poklonili a řekli: „Opravdu jsi Boží Syn.“

Vyznání a klanění učedníků na lodi je odpovědí na zjevení Boha. Titul Boží Syn zaznívá v průběhu tří matoušovských epifanií (Mt 3,16–17; 14,33; 17,5); při křtu a proměnění se oslovením Syn hlásí k Ježíši sám Bůh Otec.

Učedníci tím předjímají Petrovo vyznání v Mt 16,15–16. Je možné vyslovit obavu, že toto „předběhnutí“ ubírá Petrově odpovědi na Ježíšovu otázku („A za koho mě pokládáte vy?“) na síle, a pak je hůře pochopitelné, proč zrovna Petra Ježíš tolik ocenil (Mt 16,17–19)<sup>160</sup>. Nezdá se však, že by Matouš zamýšlel gradovat sílu jednotlivých prohlášení. Spíše se vyznáním skupiny učedníků doplňuje mozaika proklamací pronášených různými osobami v různých situacích, které Božího Syna provázejí až na kříž (1.2.6.).

## 2.9. Shrnutí – hlavní výpovědi perikopy Mt 14,22–32

Ježíš je v celém Písmu jedinou postavou, která skutečně chodí po vodě. Kráčení po moři je důkazem toho, že je Bůh, který ukazuje svou suverenitu nad přírodními

<sup>158</sup> KOPEČEK, Pavel. *Mt 14,22–33*.

<sup>159</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 252.

<sup>160</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 568.

zákonitostmi. Evangelista Matouš popsal vyprávění o tom, že tak učinil nejen Boží Syn, ale nechal po moři kráčet i obyčejného učedníka Petra. Zvýraznil tím ještě více Ježíšovu moc, ale také ukázal moc víry (Mt 17,20) a potenciál spočívající v důvěře v Boha.

Na tuto cestu si Petr vyžádal pozvání od samotného Ježíše a ten mu je také dal. Proto Petra nelze ostouzet za to, že přecenil své síly. Povolání zpravidla přesahuje lidské síly, jak dokazují mnohé příběhy ze Starého i Nového zákona. Analogická je například situace s povoláním Mojžíše, aby vyvedl izraelský lid z egyptského otroctví (Ex 3,1–22; 4,1–17). Mojžíš věděl dopředu, čemu bude muset čelit, a že to zdaleka přesahuje jeho schopnosti (Ex 4,1), proto se povolání bránil (Ex 3,11; 4,10). Avšak zkušenost jej naučila, že Bůh je věrný, a navzdory selháním člověka, který byl povolán, dotáhne své záměry do konce (Ex 14,30–31).

I Petr vstoupil na cestu, která přesáhla jeho schopnosti, především schopnost věřit za všech okolností. Obtížná cesta byla nezbytná, aby získal zkušenost o vlastní povaze povolání; člověk jej nemůže uskutečnit sám, ale jen s Božím vedením a pomocí. Pokud se přitom projeví jeho slabost, je to proto, aby se projevila síla Boží (2K 12,9).

Matoušova verze vyprávění o chůzi po moři má dvě části: první je o Ježíšově chůzi po moři a sebeidentifikaci *ἐγώ εἰμι*, která prohlašuje jeho božství. Druhá pojednává o Petrově chůzi po moři, propadu do vln a Ježíšově záchraně. Obě části končí Ježíšovými jednáními a přímou řečí: „Ježíš na ně hned promluvil: ‚Vzchopte se, já jsem to, nebojte se!‘“ (Mt 14,27); „Ježíš hned vztáhl ruku, zachytil ho a řekl mu: ‚Malověrný, proč jsi zapochyboval?‘“ (Mt 14,31). Druhá přímá řeč je určena Petrovi a je završením jeho příběhu o tom, jak chodil po vodě. Pozornost je zde většinou upřená na prvního učedníka, ale důležitým protagonistou je i Ježíš; to k němu se Petr obrací, k němu kráčí, a od něj posléze obdrží záchranu. Vyvrcholením druhé části epizody není pouze Ježíšovo slovo Petrovi, ale také jeho záchranné gesto: „hned vztáhl ruku, zachytil ho“ (Mt 14,31).

Pokud při chůzi po moři Ježíš „dělá to, co dělá Bůh“<sup>161</sup>, pak i jeho čin vůči Petrovi je zjevením „toho, co dělá Bůh“. Ježíš zprostředkovává hlubší a bohatší obraz Boha, k němuž patří i to, že je naším Otcem<sup>162</sup>. Příběh se záchranou Petra ukazuje, že Bůh je

---

<sup>161</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 254.

<sup>162</sup> TICHÝ, Ladislav. *Bůh – náš Otec: svědectví Nového zákona*. Mezinárodní katolická revue *Communio* 1997, roč. 1, č. 2, s. 171–181.

Bohem nejen „skupiny“, národa, církve (Ex 6,7), ale Otcem sklánějícím se osobně ke každému člověku (Jr 1,5)<sup>163</sup>.

---

<sup>163</sup> Srov. DV 2

### 3. Postava apoštola Petra v Matoušově evangeliu

#### 3.1. Úvod

Apoštolu Petrovi věnují zvláštní pozornost všichni evangelisté, synoptici i Jan; Petr je vlastně hned po Ježíši nejčastěji zmiňovanou osobou v evangeliích i v celém Novém zákoně<sup>164</sup>. Ve všech evangeliích bez výjimky vystupuje Petr jako mluvčí a reprezentant učedníků a v jejich výčtu bývá jmenován na prvním místě. Často bývají vykresleny jeho nedostatky, přesto se v Novém zákoně neobjevuje jiná osoba s takovým osobním či ekleziologickým významem<sup>165</sup>. Jeho přední postavení mezi Dvanácti stvrzuje i apoštol Pavel, když ve své epištole zmiňuje, že Petr se jako první setkal se vzkříšeným Ježíšem (1K 15,5).

V Matoušově evangeliu je postava Petra vyobrazena nejvýrazněji a se zvláštními důrazy<sup>166</sup>, o čemž svědčí mimo jiné i úryvek o Petrově kráčení na moři, který se u jiných evangelistů nevyskytuje. Zaměříme-li se scény, v nichž Petr vystupuje, zjistíme, že jej poznáváme stále více a získáváme o něm pronikavější obrázek. Jako kdyby Matouš psal ještě jeden příběh vedle příběhu Ježíšova, nebo spíše spolu s ním. V této kapitole se pokusím Petřův příběh zrekonstruovat a poodhalit, co o svém protagonistovi prozrazuje.

Nejprve poukáži na důvody Matoušova zájmu o apoštola Petra. Dále porovnáám perikopy, v nichž Petr jmenovitě vystupuje, s analogickými úryvky v Markově evangeliu. Na základě srovnání, díky němuž vyniknou specifické rysy pojetí postavy prvního apoštola v Matoušově evangeliu, se pokusím příběh zmapovat a objevit jeho dynamiku. Nakonec se zaměřím na Petrovu roli v jednotlivých úryvcích. Budu přitom používat i ostatní evangelia, pokud to bude důležité pro dokreslení celkového obrazu.

Zkoumáním petrovského příběhu nutně narazím na otázku charakteru hlavního hrdiny. V některých situacích je Petr vyličen takovým způsobem, že čtenáři před očima vyvstává jeho povahový profil. Ten sice zůstane vždy pouze domněnkou, přesto příběh čtenáře zve, aby si alespoň povšechný obrázek udělal.

---

<sup>164</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 4.

<sup>165</sup> Tamtéž, s. 5.

<sup>166</sup> HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle*, s. 26.

Nejdůležitějším bodem v příběhu bude Petrovo jednání, když čelil Ježíšově epifanii na moři. Zamyšlení nad pozitivy a negativy jeho počínání současně otevře téma Petrovy víry – činitelů, jež ji utvářejí, jejího vývoje a vyústění.

### 3.2. Důvody Matoušova zájmu o Petra

Jak už bylo řečeno, autor Matoušova evangelia převzal od své předlohy, Markova evangelia, mnoho částí beze změny, a pokud činil úpravy, tak tam, kde měl potřebu vyjádřit vlastní teologický důraz. Převzal tedy i Markův portrét Petra, který je vyobrazen jako přední mezi apoštoly; je prvním, kdo je povolán (Mt 4,18–20) a prvním na seznamu Dvanácti (Mt 10,2). Ale například už jen co se týče použití jména Petr, je u Matouše patrná odchylka, která naznačuje, že pojetí postavy apoštola je současně jedním z prvků, jimiž se Matouš od Marka odlišuje<sup>167</sup>.

Podle tradice Petr zemřel okolo roku 60 po Kristu, takže vzhledem k obecně uznávanému vzniku Matoušova evangelia (1.1.2.) záleželo jeho autoru na udržení zájmu o Petra alespoň ještě čtvrt století po jeho smrti či déle<sup>168</sup>. Proč tomu tak bylo, napovídá samotný text evangelia. Jednou z velkých Ježíšových promluv je řeč o životě v komunitě. Matouš klade na důraz na společenství, jež nazývá církví, přičemž výraz církev – *ἐκκλησία* (Mt 16,18;18,17) používá jako jediný z evangelistů.

Toto označení má bohaté starozákonní konotace. V Septuagintě je použito mnohokrát a označuje shromáždění Hospodinova lidu<sup>169</sup> (např. Lv 8,3–4; Nu 20,8.10; 1S 17,47, atd.). I v raném křesťanství věřící vnímali svou komunitu jako eschatologický protějšek k lidu shromážděnému kolem Mojžíše u Sinaje (1K 10,1–5; Žd 12,18–24)<sup>170</sup>. Matouš chtěl dát najevo adresátům svého evangelia, že patří do společenství, jehož autorita ustanovená samotným Ježíšem má „nosnou a zachovávající funkci“<sup>171</sup>. Ježíšově církvi se nestane, že by byla zničena, jako se to přihodilo Svatému městu Jeruzalému v roce 70 po Kristu, protože Ježíš ji „vybudoval na skále“ (Mt 16,18). „Skálou“ je tedy Petr, garant kontinuity, vůdce a nositel učitelské autority.

---

<sup>167</sup> V Matoušově evangeliu je jméno Petr zmíněno 22x, ale někdy je použito jeho původní, Šimon (4,18; 10,2; 17,25), v jednom případě je zmíněn jako Šimon Petr a jednou je označen jménem svého otce, Šimon Bar-Jona (Mt 16,17). Srov. BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 71.

<sup>168</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 278.

<sup>169</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 73.

<sup>170</sup> Tamtéž, s. 74.

<sup>171</sup> LIMBECK Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 184.



### 3.3. Petrovské perikopy v Matoušově a Markově evangeliu

Následující přehled má za cíl porovnat texty pojednávající o Petrově působení v Matoušově a Markově evangeliu a zachytit rozdíly mezi nimi. Jednotlivé úryvky jsou řazené tak, jak jdou po sobě v evangeliích.

	Matoušovo evangelium	Markovo evangelium
Povolání rybářů	Mt 4,18–20: Když se procházel podél Galilejského moře, uviděl dva bratry, <b>Šimona zvaného Petr</b> a jeho bratra Ondřeje, jak do moře vrhají kruhovou síť; byli totiž rybáři. Řekl jim: „Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí.“ Oni hned opustili síť a následovali ho.	Mk 1,16–18: A když šel podél Galilejského moře, uviděl <b>Šimona</b> a Šimonova bratra Ondřeje, jak do moře vrhají síť; byli totiž rybáři. Ježíš jim řekl: „Pojďte za mnou a učiním, že se stanete rybáři lidí.“ A hned opustili síť a následovali ho.
Uzdravení tchyně	Mt 8,14–15: Když Ježíš přišel do <b>Petrova</b> domu, uviděl, že jeho tchyně leží a má horečku. Dotkl se její ruky a horečka ji opustila; i vstala a obsluhovala ho.	Mk 1,29–31: A hned, když vyšli ze synagogy, přišli s Jakubem a Janem do domu <b>Šimona</b> a Ondřeje. <b>Šimonova</b> tchyně ležela v horečce. Hned mu o ní pověděli. Ježíš přistoupil, uchopil její ruku a pozdvihl ji. Ihned ji horečka opustila a ona je obsluhovala.
Dostihnutí Ježíše na pustém místě		Mk 1,36–37: <b>Šimon</b> a ti, kteří byli s ním, se pustili spěšně za ním. Když ho našli, řekli mu: „Všichni tě hledají.“
Povolání a poslání Dvanácti	Mt 10,1–4: Zavolal si svých dvanáct učedníků a dal jim pravomoc nad nečistými duchy, aby je vyháněli a aby uzdravovali každou nemoc i každou slabost. Jména těch dvanácti apoštolů jsou tato: první <b>Šimon zvaný Petr</b> , jeho bratr Ondřej, Jakub Zebedeův a jeho bratr Jan, Filip, Bartoloměj, Tomáš, celník Matouš, Jakub Alfeův, Tadeáš, Šimon Kananejský a Juda Iškariotský, který ho pak zradil.	Mk 3,13–19: Vystoupil na horu a zavolal k sobě ty, které sám chtěl. I odešli k němu. Ustanovil jich dvanáct, aby byli s ním, aby je posílal hlásat evangelium a aby měli pravomoc vyhánět demony. Ustanovil těchto Dvanáct: <b>Šimona, kterému přidal jméno Petr</b> , Jakuba Zebedeova a Jakubova bratra Jana a přidal jim jméno Boanerges, což znamená ‚synové hromu‘, Ondřeje, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Tomáše, Jakuba, toho Alfeova, Tadeáše, Šimona Kananejského a Judu Iškariotského, který ho pak zradil.
Chůze po jezeře	Mt 14,28–31: <b>Petr</b> mu odpověděl: „Pane, jsi-li to ty, poruč mi, ať přijdu k tobě po vodě!“ On řekl: „Pojď!“ <b>Petr</b> vystoupil z lodi, kráčel po vodě a přišel k Ježíšovi. Ale když viděl silný vítr, dostal strach. Začal tonout a vykřikl: „Pane, zachraň mě!“ Ježíš hned vztáhl ruku, zachytil ho a řekl mu: „Malověrný, proč jsi zapochyboval?“	
Dotaz na výklad podobenství	Mt 15,15–18: <b>Petr</b> mu na to řekl: „Vylož nám toto podobenství!“ Ježíš řekl: „I vy jste ještě nechápaví? Nerozumíte, že všechno, co vchází do úst, jde do břicha a vypouští se do záchodu? Co však z úst vychází, vystupuje ze srdce, a to znečišťuje člověka.“	

Vzkříšení Jairovy dcery		Mk 5,37: A nedovolil nikomu s ním jít, kromě <b>Petra</b> , Jakuba a Jakubova bratra Jana.
Vyznání u Cesareje Filipovy	Mt 16,16: <b>Šimon Petr</b> odpověděl: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha.“	Mk 8,29: A on se jich tázal: „A za koho mne pokládáte vy?“ <b>Petr</b> mu odpovídá: „Ty jsi Mesiáš.“
Udělení jména a zvláštního poslání	Mt 16,17–19: Ježíš mu na to řekl: „Blahoslavený jsi, <b>Šimone</b> Bar-Jona, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj Otec, který je v nebesích. A já ti pravím, že ty jsi <b>Petr</b> , a na té skále vybuduji svou církev a brány podsvětí ji nepřemohou. A tobě dám klíče království Nebes, a cokoli svážeš na zemi, bude již svázáno v nebesích, a cokoli rozvážeš na zemi, bude již rozvázáno v nebesích.“	
Petrovo pokárání Ježíše za předpověď utrpení	Mt 16,21–23: Od té doby Ježíš začal svým učedníkům ukazovat, že musí odejít do Jeruzaléma a mnoho vytrpět od starších, velekněží a učitelů Zákona, být zabit a třetího dne být vzkříšen. <b>Petr</b> si ho vzal stranou a začal ho kárat: „Bůh tě chraň, Pane, to se ti určitě nestane!“ Ale on se otočil a řekl <b>Petrovi</b> : „Jdi ode mne, satane! Jsi mi kamenem úrazu, protože nemáš na mysli věci Boží, ale věci lidské.“	Mk 8,31–33: A začal je učit, že Syn člověka musí mnoho vytrpět a být zavržen od starších, velekněží a učitelů Zákona, být zabit a po třech dnech vstát z mrtvých. A mluvil o tom otevřeně. <b>Petr</b> si ho vzal stranou a začal ho kárat. Když se však Ježíš otočil a uviděl své učedníky, pokáral <b>Petra</b> a řekl: „Jdi ode mne, satane, protože nemáš na mysli věci Boží, ale věci lidské.“
Proměnění na hoře	Mt 17,1: Po šesti dnech vzal Ježíš s sebou <b>Petra</b> , Jakuba a jeho bratra Jana a vyvedl je na vysokou horu, kde byli sami.	Mk 9,2: A po šesti dnech vzal Ježíš s sebou <b>Petra</b> , Jakuba a Jana a je jedině vyvedl na vysokou horu, kde byli sami. A byl před nimi proměněn.
Petrova iniciativa na hoře	Mt 17,4: <b>Petr</b> na to Ježíšovi řekl: „Pane, je pro nás dobré tu být. Chceš-li, udělám tu tři stánky, tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden.“	Mk 9,5: <b>Petr</b> na to Ježíšovi řekl: „Rabbi, je pro nás dobré tu být. Udělejme tři stánky, tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden.“ Nevěděl totiž, co by na to řekl, neboť se velmi vyděsili.
Rozprava o chrámové dani	Mt 17,24–27: Když přišli do Kafarnaum, přistoupili k <b>Petrovi</b> výběrčí dvojdrachem a řekli: „Copak váš Učitel neplatí dvojdrachmu?“ Řekl: „Ale ano.“ Jakmile vešel do domu, Ježíš ho předešel otázkou: „Co myslíš, <b>Šimone</b> ? Od koho vybírají králové země poplatky a daň? Od svých synů, nebo od cizích?“ Když <b>Petr</b> řekl: „Od cizích“, pověděl mu Ježíš: „Synové jsou tedy svobodni. Abychom je však nepohorsili, jdi k moři, hod' udici a vytáhni první rybu, která se vynoří. Až otevřeš její ústa, nalezneš statér; ten vezmi a dej jim za mne i za sebe.“	
Dotaz na četnost odpuštění	Mt 18,21: Tehdy přistoupil <b>Petr</b> a řekl mu: „Pane, kolikrát mám odpustit svému bratru, když proti mně zhřeší? Až sedmkrát?“	
Dotaz na důsledky následování	Mt 19,27: Na to mu řekl <b>Petr</b> : „Hle, my jsme opustili všechno a vydali se za tebou. Co tedy budeme mít?“	Mk 10,28: <b>Petr</b> mu začal říkat: „Hle, my jsme opustili všechno a následujeme tě.“
Upozornění na uschlý fíkovník		Mk 11,21: <b>Petr</b> se rozpomenul a řekl mu: „Rabbi, hleď, ten fíkovník, který jsi

		proklel, je uschlý.“
Dotaz na znamení konce		Mk 13,3–4: A když seděl na Olivové hoře naproti chrámu, ptali se ho v soukromí <b>Petr</b> , Jakub, Jan a Ondřej: „Pověz nám, kdy to bude a jaké bude znamení, až se to všechno začne naplňovat?“
Rozhovor cestou do Getsemane	Mt 26,31–35: Tehdy jim Ježíš řekl: „Vy všichni ode mne této noci odpadnete, neboť je napsáno: ‚Budu bít pastýře a ovce stáda se rozptýlí.‘ Ale po svém vzkříšení vás převedu do Galileje.“ Na to mu <b>Petr</b> řekl: „Kdyby všichni od tebe odpadli, já nikdy neodpadnu!“ Ježíš mu řekl: „Amen, pravím tobě, že mě této noci, dřív než kohout zakokrhá, třikrát zapřeš.“ <b>Petr</b> mu řekl: „I kdybych měl s tebou zemřít, určitě tě nezapřu.“ Podobně mluvili i ostatní učedníci.	Mk 14,27–31: A Ježíš jim řekl: „Všichni ode mne této noci odpadnete, neboť je napsáno: ‚Budu bít pastýře a ovce stáda se rozptýlí.‘ Ale po svém vzkříšení vás převedu do Galileje.“ <b>Petr</b> mu říkal: „I kdyby všichni odpadli, já však ne!“ A Ježíš mu řekl: „Amen, pravím tobě, že dnes, této noci, dřív než kohout dvakrát zakokrhá, právě ty mne třikrát zapřeš.“ On však tím více říkal: „I kdybych s tebou musel zemřít, určitě tě nezapřu.“
Modlitba v Getsemane	Mt 26,37–38.40: Vzal s sebou <b>Petra</b> a oba Zebedeovy syny; tu se začal rmoutit a znepokojoval. Pak jim řekl: „Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou.“ Potom přišel k učedníkům a našel je spící, i řekl <b>Petrovi</b> : „To jste se mnou nemohli bdít jedinou hodinu?“	Mk 14,33–34.37: A vzal s sebou <b>Petra</b> , Jakuba a Jana a začal se děsit a znepokojoval. Říká jim: „Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte!“ A přišel a našel je spící. Říká <b>Petrovi</b> : „Šimone, spíš? Nemohl jsi jedinou hodinu bdít?“
Petrovo zapření	Mt 26,69–75: <b>Petr</b> seděl venku na dvoře. Přistoupila k němu jedna služka a řekla: „Také ty jsi byl s Ježíšem Galilejským!“ Ale on to přede všemi zapřel, říká: „Nevím, o čem mluvíš.“ A když on vyšel k bráně, spatřila ho jiná a řekla těm, kdo tam byli: „I tenhle byl s Ježíšem Nazaretským.“ A on opět zapřel s přísahou: „Neznám toho člověka.“ Za chvíli přistoupili ti, kteří tam stáli, a řekli <b>Petrovi</b> : „Skutečně i ty jsi z nich, vždyť i tvá řeč tě prozrazuje!“ Tehdy se začal zaklínat a zapřísahat: „Neznám toho člověka!“ A hned nato zakokrhá kohout. Tu si <b>Petr</b> vzpomněl na Ježíšovo slovo, jak řekl: ‚Dříve než kohout zakokrhá, třikrát mne zapřeš.‘ I vyšel ven a hořce se rozplakal.	Mk 66–72: A zatímco byl <b>Petr</b> dole v nádvoří, přišla jedna z velekněžových služek. Když uviděla <b>Petra</b> , jak se ohřívá, pohlédla na něj a řekla: „I ty jsi byl s Nazaretským, tím Ježíšem.“ On však zapřel: „Nevím ani nerozumím, co říkáš.“ A vyšel ven do předního dvora a kohout zakokrhá. A když ho ta služka uviděla, začala opět říkat těm, kteří stáli poblíž: „Tento je z nich.“ On však opět zapíral. A za malou chvíli znovu ti, co stáli poblíž, říkali <b>Petrovi</b> : „Skutečně jsi jeden z nich, vždyť jsi také Galilejec.“ On se pak začal zaklínat a zapřísahat: „Neznám toho člověka, o kterém mluvíte.“ A hned kohout podruhé zakokrhá. Tu si <b>Petr</b> rozpomněl na výrok, jak mu Ježíš řekl: „Než kohout dvakrát zakokrhá, třikrát mne zapřeš,“ a začal plakat.
Oznámení Ježíšova vzkříšení		Mk 16,7: „Ale jděte a povězte jeho učedníkům i <b>Petrovi</b> : Jde před vámi do Galileje; tam ho spatříte, tak jak vám řekl.“

Autor Matoušova evangelia většinu svých petrovských perikop z Markova evangelia převzal a některé rozšířil a zpřesnil. Navíc vložil tři zvláštní texty: scénu, v níž Petr kráčí po moři (Mt 14,22–33), rozšířené Petrovo vyznání (Mt 16,16–19) a disputaci o chrámové dani (Mt 17,24–27)<sup>172</sup>.

Skupinou drobnějších rozdílů jsou Petrovy vstupy, kde si ponejvíce počíná jako mluvčí (zejména dotazy na Ježíše) či zástupce učedníků. V Matoušově evangeliu se jedná o Petrův dotaz na výklad podobenství o čistém a nečistém (Mt 15,15); Markovo evangelium Ježíšův výklad uvádí bez Petrova dotazu (Mk 7,17–19). Otázka, kolikrát odpustit svému bratru (Mt 18,21) se vyskytuje pouze u Matouše. Naopak Markovo evangelium zaznamenává situaci, v níž Šimon se svými druhy vyhledá Ježíše, protože jej všichni hledají (Mk 1,36–37), Petrovo upozornění na uschlý fíkovník (Mk 11,21) a dotaz na znamení naplnění času (Mk 13,3–4). Rovněž pouze v Markově evangeliu se Petr výlučně s Jakubem a Janem účastní uzdravení Jairovy dcery (Mk 5,37). Vstupem, který obsahují obě evangelia, je Petrova reakce na Ježíšovo prohlášení o tom, že bohatí těžko vejdou do Božího království (Mt 19,27; Mk 10,28). U Matouše se ale Petr navíc ještě ptá, co budou učedníci mít, když se vydali za Ježíšem, kdežto u Marka zůstává Petrova poznámka bez otázky.

Za zvláštní zmínku stojí odlišnost, že v Matoušově evangeliu, na rozdíl od Markova, není Petr jmenovitě přítomen při oznámení Ježíšova zmrtvýchvstání.

### **3.4. Petrův příběh v Matoušově evangeliu**

#### **3.4.1. Schéma příběhu**

Petrova role v Matoušově evangeliu je součástí příběhu Ježíše Krista, ale zároveň lze vysledovat, že se skládá v samostatný příběh s vlastním vývojem a dynamikou. Když shromáždíme úryvky, v nichž Petr vystupuje (viz schéma níže), zjistíme, že se dají rozdělit na dvě části. První část je ohraničena dvojím povoláním: na jedné straně povolání rybáře Šimona, na druhé povolání v rámci ustanovené skupiny Dvanácti. Zatím jsme jen neosobně seznámeni s postavou rybáře opouštějícího svůj dosavadní styl života a nastupujícího cestu Ježíšova učedníka. Vnímáme, že bude mít specifický význam v Ježíšově záměru. Tušíme, že bude nejspíš hrát vůdčí roli, protože ve výčtu učedníků je vždy zmiňován jako první. Přece jen se nám ale letmo pootevřou dvířka

---

<sup>172</sup> BROŽ, Jaroslav. *Evangelium podle sv. Matouše*. Studijní materiály pro posluchače KTF UK.

do Petrova osobního života, když Ježíš uzdravuje Petrovu tchyni. Snad je to předzvěst, že se toho o prvním učedníku dozvíme víc.

Předělem a vstupem do druhé části Petrova příběhu je scéna s chůzí po moři. Od této chvíle se ohnisko zaostřuje na Petra jako osobnost. Začíná hovořit v přímé řeči a je jediným z učedníků, kdo s Ježíšem mluví. Můžeme sledovat jeho uvažování a jednání a skládá se nám obraz konkrétního člověka.

Témata scén, v nichž Petr jmenovitě vystupuje, tvoří dvě linie. Jednak je to pokračování, trochu oficiální, popisu nastíněné role jako vůdčího elementu. Petr vystupuje jako mluvčí a reprezentant učedníků, zejména při dotazech na Ježíše. Druhá linie už odvíjí příběh konkrétního člověka. Je to příběh, který vykresluje charakter své hlavní postavy, s vlastní atmosférou, napětím, stupňováním, konfliktem a vyústěním.

Ve druhé části se nachází i vyvrcholení příběhu. Je to jakási křižovatka, či „uzel“, v němž se setkávají předěly obou příběhů, Ježíšova i Petrova. Je to Petrovo vyznání víry a ustanovení za základ církve; spolu s Ježíšovou první předpovědí utrpení se jedná i o vrchol Matoušova evangelia vůbec<sup>173</sup> (1.3.3.). Předěl Ježíšova příběhu je poznamenán skutečností utrpení a k vrcholu Petrova příběhu patří jeho nevíra v tuto skutečnost. V tomto bodě se setkává a prolíná konkrétní člověk ve své křehkosti s předurčenou oficiální rolí. Ukazuje se, že lidství se svými nepevnými rysy má být konstitutivním prvkem ustanoveného Božího povolání. Bůh s lidskou nedokonalostí počítá a nedílně jí zahrnuje do svého úmyslu. Všechno ostatní Petrovo konání už tuto skutečnost pouze potvrzuje.

---

<sup>173</sup> HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle*, s. 7.

Schéma Petrova příběhu:

1. ČÁST

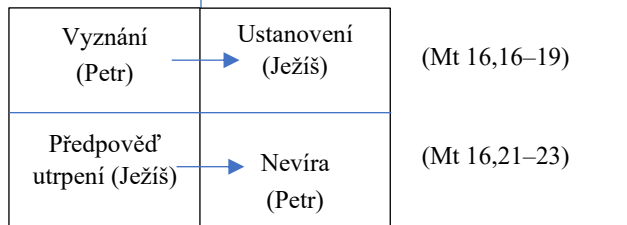
Povolání rybářů  
(Mt 4,18–20)

Uzdravení tchyně  
(Mt 8,14–15)

Povolání Dvanácti  
(Mt 10,1–4)

2. ČÁST

Chůze po jezeře  
(Mk 14,28–31)



„osobní“ linie

„oficiální“ linie

Proměnění na hoře  
(Mt 17,1.4)

Slib věrnosti  
(Mt 26,33–35)

Modlitba v Getsemane  
(Mt 26,37–38.40)

Zapření  
(Mt 26, 69–75)

Dotaz na podobenství o  
čistém a nečistém (Mt 15,15)

Rozprava o chrámové dani  
(Mt 17,24,27)

Dotaz na četnost odpuštění  
(Mt 18,21)

Dotaz na důsledky  
následování (Mt 19,27)

### 3.4.2. Petrův příběh I.

#### A. Povolání (Mt 4,18–20)

První událostí Petrova působení je Ježíšovo povolání během chytání ryb v Galilejském moři. Lukášovo evangelium spojuje povolání prvních učedníků s Ježíšovým zázračným rybolovem (L 5,1–11), díky němuž jsou učedníci konfrontováni s božskou mocí a autoritou a získávají přesvědčivý důvod k radikálnímu rozhodnutí opustit své rybářské zaměstnání<sup>174</sup>. V Matoušově (ani Markově) evangeliu žádný doprovodný zázrak zaznamenan není; učedníci jsou povoláni „se zvláštní bezodkladností a odcházejí bez přípravy a bez rozloučení přímo zprostřed své rozdělané práce“<sup>175</sup>.

Ve výčtu povolanych je Petr uveden na prvním místě a už zde je zmíněno jeho nové jméno („zvaného Petr“).

#### B. Uzdravení tchyně (Mt 8,14–15)

Další zmínka o Petrovi se objevuje v souvislosti s uzdravením jeho tchyně. Rozdíl oproti Markově evangeliu spočívá v tom, že chybí zmínka o domě „Šimonově a Ondřejově“ (Mk 1,29), a Ježíš vchází výslovně jen do „domu Petrova“ (Mt 8,14). Lépe si tedy všimneme, že Ježíš vstupuje do nejužšího kruhu právě té osoby, která je pro Matouše tolik důležitá. Petr je svědkem Ježíšova působení v intimním kruhu své rodiny a zakouší osobní rozměr následování svého Mistra.

#### C. Vyslání Dvanácti (Mt 10,1–4)

Při vyslání dvanácti učedníků je Petr jmenován a výslovně i označen jako „první“ („první Šimon, zvaný Petr“). Zajímavý je výčet dalších učedníků. V Matoušově evangeliu je to Petrův bratr Ondřej, Jakub Zebedeův a jeho bratr Jan. Evangelista Marek za Petrem zmiňuje Jakuba a Jana Zebedeovy, Ondřeje staví až na čtvrté místo. U Marka se tedy zřetelněji rýsuje skupina tří učedníků, tzv. „vnitřní kruh mezi dvanácti“<sup>176</sup>, který bude mít svou specifickou úlohu.

Matouš těmto třem přisoudil roli na dvou stěžejních místech svého evangelia: při proměnění na hoře, po němž Ježíš zamíří do Jeruzaléma (Mt 17,1–8), a při poslední soukromé modlitbě v Getsemanské zahradě (Mt 26,37–46). V Markově evangeliu se

---

<sup>174</sup> HELYER, Larry R. *The life and witness of Peter*. Downers Grove, Illinois: IVP Academic, 2012, s. 33.

<sup>175</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 51.

<sup>176</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 281.

tato privilegovaná trojice ocitá ještě při vzkříšení Jairovy dcery (Mk 5,37) a na počátku Ježíšovy eschatologické řeči (Mk 13,3)<sup>177</sup>.

### 3.4.3. Petrův příběh II. – „oficiální“ linie

Petrův příběh je v Matoušově evangeliu protkán čtyřmi scénami, v nichž Petr zastává roli mluvčího celé skupiny učedníků.

Petr se poprvé za všechny učedníky obrací na Ježíše, když žádá o vysvětlení podobenství o čistém a nečistém (Mt 15,15). Marek zmiňuje stejný dotaz (Mk 7,17), ovšem bez aktivity Petra. Je dobré, když se učedníci ptají; „učedník je ten, kdo se nebojí zeptat, když nechápe“<sup>178</sup>.

Rozprava o placení chrámové daně je v této kategorii nejrozsáhlejším vstupem, který je vlastní pouze Matoušovi (Mt 17,24–27). K Petrovi se jako k mluvčímu obrací i sami výběřčí. Na jejich otázku, zda Mistr platí chrámovou daň (Mt 17,24)<sup>179</sup>, Petr odpovídá, že ano, ale raději jde „záležitost konzultovat přímo s Ježíšem“<sup>180</sup>. Ježíš zvolí pedagogický způsob vysvětlení a položí Petrovi protiotázku, která jej má navést na správnou odpověď (Mt 17,25). Petr odpoví, že stejně jako děti králů nemusí odvádět daně, tak ani Boží Syn (resp. Petr a jeho následovníci) nemusí platit chrámovou daň. Ježíš ovšem nechce „pohoršit“ (Mt 17,27) židovské představitele, čímž je vyjádřeno Matoušovo přání, aby jeho židokřesťanští čtenáři nepřestali být považováni za Židy, a tak „vymyslí zázračný způsob, jak on i Petr daň zaplatí“<sup>181</sup>.

Do Ježíšovy řeči o životě v církevní komunitě (Mt 18, 1–35) zasahuje Petr otázkou o četnosti udělení odpuštění v případě, že bratr proti bratru opakovaně zhřeší (Mt 18, 21–22). Ptá se jako ten, kdo jednou bude obci vykládat Boží vůli<sup>182</sup>. Očividně si ale myslí, že je „dostatečně velkorysý, když byl ochoten odpustit až sedmkrát“, ovšem Ježíš symbolickou číslovkou 77 jednoznačně vyjadřuje, že „ochota odpustit nemůže být ničím omezena“<sup>183</sup>.

---

<sup>177</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 444.

<sup>178</sup> Tamtéž, s. 268.

<sup>179</sup> Je položena negativní otázka, jako kdyby výběřčí už vycházeli z předpokladu, že Ježíš je Syn Boží, který chrámovou daň (svému Otci) platit nemusí. Ad HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 290.

<sup>180</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 303.

<sup>181</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 290.

<sup>182</sup> LIMBECK Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 205.

<sup>183</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 298.



V posledním dotazu Petra zajímá, co oni, učedníci, kteří všechno opustili, budou mít za to, že šli za Ježíšem (Mt 19,27). Jde mu nejspíš o ujištění, že mají přece jen větší jistotu na spásu, než ti, kteří jsou bohatí a do Božího království nevejdou. Ježíš opravdu potvrzuje, že se s jeho následovníky v eschatologickém horizontu počítá (Mt 19,28). Ale i v současnosti mohou očekávat kompenzaci, dokonce stonásobnou, za opuštění svých životních jistot. Získají „nové zázemí jednak v pozemské církvi, ale především v Božím království“<sup>184</sup>, které nastává už nyní.

### 3.4.4. Petrův příběh II. – „osobní“ linie

#### A. Předěl – příhoda na moři (Mt 14,22–23)

V příběhu apoštola Petra je příhoda na moři předělem, za nímž už první mezi Dvanácti není anonymním učedníkem, ale stává se konkrétní osobou z masa a kostí. Jeho vůdcovská role dostane ostřejší kontury; jako jediný z dvanácti učedníků hovoří s Ježíšem v přímé řeči a je mluvčím učedníků, který často říká a dělá, co jiné nenapadne. Ne náhodou se toto zahájení Petrova působení nachází v úvodní části kompozice věnované církvi<sup>185</sup>. Už bylo zmíněno, jak důležitá byla pro Matouše postava garantující kontinuitu církve, která přestojí obtíže a protivenství.

Ve scéně hrají důležitou roli okolnosti, během nichž se odehrává. Je to nevlídná chvíle na sklonku noci, do plného rána je ještě daleko. Sledujeme loď čelící silnému větru a pasažéry zmožené veslováním. Náhle se objeví Ježíš kráčející po vodě. Tento úkaz učedníky natolik vyděsí, že začnou strachy křičet.

Přestože je Ježíš uklidňuje, odpovědi se odváží pouze Petr. Když dostane pozvání (Mt 14,29: „Pojď!“), vystoupí z lodi a vydá se za Ježíšem. Za nebezpečných podmínek, v nichž se loď nachází, působí Petrovo jednání unáhleně; snad lehkomyšlné riskování, aby udělal dojem na své souputníky, či dětinský nerozvážný entuziasmus<sup>186</sup>. Možná je Petr impulzivní osobou, která dříve jedná, než domýšlí důsledky. Na hoře proměnění ukáže podobně horlivou, avšak bezúčelnou iniciativu (Mt 17,4).

Jakmile si uvědomí nebezpečí, jeho přirozené lidské vnímání získá převahu nad počáteční důvěrou v nadpřirozenou sílu Boha. Vidíme učebnicového představitele

---

<sup>184</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 333.

<sup>185</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 72. Viz rovněž 1.3.4.

<sup>186</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 567.

slabých učedníků s malou vírou. Lze to pochopit i tak, že Matouš zamýšlel varovat čtenáře, aby raději loď nepouštěli<sup>187</sup>.

Situace nabízí i opačný pohled. Petrovo vzejetí v náročných podmínkách je obdivuhodné a vypovídá o fyzické i psychické síle. Petr je jediným, kdo se odváží činu, přestože Ježíš učedníky povzbuzuje a ujišťuje, že se nemusí bát. Následné selhání svádí k tomu označit jej za přehnaně suverénního. Jeho jednání však naznačuje, že je jediným, kdo porozuměl významu Ježíšovy sebeidentifikace „já jsem to“<sup>188</sup>. Uvědomil si, že „chodit po vodě dokáže pouze Bůh, a chtěl udělat to samé“<sup>189</sup>.

Koneckonců podobně nerozvážného skutku se Petr dopustil i při prvním setkání s Ježíšem. Spolu s bratrem Ondřejem se v jediném okamžiku vzdal svého dosavadního života a následoval svého Mistra (Mt 4,20). Viděno tímto pohledem je Petrovo vystoupení z lodi „jedinečným příkladem následování“<sup>190</sup>. Na první pohled nemoudré jednání naznačuje velký potenciál víry, s nímž Ježíš evidentně počítá, proto zve Petra na vodu<sup>191</sup>.

Petrova zbrkllost spíše než ve vystoupení z lodi (v tom si přece nejdříve vyžádá svolení od Ježíše, viz 2.8.) spočívá v tom, že se nedovtipil, na jak závažnou cestu se chystá. Tak moc chtěl dělat to, co Ježíš, že nepochopil nedostatečnost svých vlastních sil. Neměl čas si uvědomit, že se bude potřebovat více upnout na toho, který jej pozval. Ježíš mu koneckonců nevytýká nerozvážnost, ale nedůvěru (Mt 14,31: „Malověrný, proč jsi zapochyboval?“).

## B. Vrchol

### 1. Petrovo vyznání, ustanovení nového poslání (Mt 16,16–19)

Petrovo vyznání spolu s Ježíšovým prohlášením o Petrovi jako základním kameni budoucí církve je vrcholným okamžikem v příběhu prvního apoštola. Když se Ježíš zeptá, „za koho lidé pokládají Syna člověka?“ (Mt 16,13), Petr správně reaguje vyznáním víry, protože rozpoznává, že Ježíš je Mesiáš. Oproti stejnému vyznání v Markově evangeliu (Mk 8,29), matoušovský Petr vyznává, že Ježíš je Mesiáš, „Syn živého Boha“. Zvýrazňuje tím božské synovství svého Mesiáše<sup>192</sup>. Ježíš Petrovi

---

<sup>187</sup> FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew*, s. 567.

<sup>188</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 252

<sup>189</sup> Tamtéž.

<sup>190</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 262

<sup>191</sup> OSBORNE, Grant R. ARNOLD, Clinton E. *Matthew*, s. 575

<sup>192</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 73.

na rozdíl od Markovy verze odpovídá a potvrzuje, že takové vyznání nemůže pocházet od člověka, ale může být zjeveno jedině Bohem Otcem (Mt 16,17). Petr se stane „výhradním příjemcem blahoslavenství“<sup>193</sup>.

Udělené jméno (Mt 16,18: „A já ti pravím, že ty jsi Petr“) předznamenává nové poslání: stát se skálou, na níž Ježíš vybuduje svou církev, být pevným základem nové komunity věřících. Petr obdrží rovněž „klíče království Nebes“, neboli plnou moc k výkladu a aplikaci Božího zákona, aby mohl lidem „otvírat nebeské království“ (Mt 16,17–19)<sup>194</sup>. V Markově evangeliu, ani v celém Novém zákoně takové ustanovení nemá obdoby<sup>195</sup>.

## 2. Petrovo jméno a povahový profil

Charakteristickým rysem, vystihujícím Petrovo specifické postavení v evangeliích a Novém zákoně, je udělení jména. Ten, který je mezi Dvanácti „první“ (Mt 10,2), obdrží od svého Mistra zvláštní jméno. Šimon Bar-Jona, syn Jonášův, dostane nové přízvisko, jehož aramejská podoba je Kéfas (kefa – kámen, drahokam, základní kámen), řecky – πέτρα (skála)<sup>196</sup>.

To, že Šimon obdržel nové jméno, reflektují všechna čtyři evangelia, ovšem každé jiným způsobem. Zatímco Janovo je spojuje s počátkem Ježíšova veřejného působení (J 1,42–43)<sup>197</sup>, Markovo (Mk 3,16)<sup>198</sup> a podle něj i Lukášovo (L 6,14)<sup>199</sup> zmiňují přezdívku v souvislosti s povoláním Dvanácti<sup>200</sup>. Matouš nové jméno používá už od začátku svého vyprávění a mluví o Šimonu Petrovi (Mt 4,18; 10,2; 16,16) nebo rovnou jen o Petrovi<sup>201</sup>. Samotné udělení proběhne téměř slavnostně a je neoddelitelně propojeno s Petrovým vyznáním, že Ježíš je Mesiáš (Mt 16,16–18).

Vyjdeme-li z předpokladu, že přezdívky se zpravidla udělují, aby lépe vystihly charakter či vlastnosti svého nositele, zjistíme, že Petr není příliš ukázkovým nositelem vlastností, které představuje „skály“, člověka pevného charakteru a hodnověrných kvalit, evokuje. Význam tohoto jména musí mít ještě jiný příznak, protože ve světle působení

<sup>193</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 275.

<sup>194</sup> LIMBECK Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 190.

<sup>195</sup> HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle*, s. 7.

<sup>196</sup> LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*, s. 181.

<sup>197</sup> Jan 1,42: „Přivedl ho k Ježíšovi. Ježíš na něho pohlédl a řekl: ‚Ty jsi Šimon, syn Jonášův; budeš se jmenovat Kéfas‘ (což se překládá Petr).“

<sup>198</sup> Mk 3,16: „Ustanovil těchto Dvanáct: Šimona, kterému přidal jméno Petr, ...“

<sup>199</sup> L 6,13–14: „Když nastal den, zavolal své učedníky a vybral z nich dvanáct, které také pojmenoval apoštoly: Šimona, jemuž dal také jméno Petr, ...“

<sup>200</sup> HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle*, s. 19.

<sup>201</sup> Výjimkou je Mt 16,17, kdy Ježíš, dříve než udělí nové jméno, osloví Petra jeho původním jménem; jako Šimona jej oslovuje ještě v Mt 17,25.

Šimona Petra bychom mohli podlehnout podezření, že je Ježíš mínil ironicky<sup>202</sup>. Obrázek prvního učedníka tak, jak jej líčí Matouš i ostatní evangelia, toho o stálém spolehlivém charakteru příliš neříká.

V Matoušově evangeliu se vyskytuje celkem 14 scén, v nichž Petr výslovně vystupuje, a 7 z těchto výstupů by bylo možné nějakým způsobem hodnotit jako selhání či pošetilost: po odvážném vystoupení z lodi se nechá přemoci strachem a nedůvěrou v Ježíšovu moc (Mt 14,30); je mluvčím učedníků se vším všudy, tzn. i s jejich nechápavostí (Mt 15,15–16); kárá Ježíše, když nesouhlasí s první předpovědí utrpení (Mt 16,22–23); při proměnění na hoře Ježíši předkládá nesmyslný nápad postavit stany (Mt 17,4); po velikonoční večeři opakuje, že Ježíše nikdy nezapře (Mt 26,33–35); své závěrečné selhání uvede tím, že přes Pánovu prosbu není schopen bdít s Ježíšem v Getsemanské zahradě; a smutným vyústěním jeho kariéry učedníka je zapření na veleknězově dvoře (Mt 26,69–75).

Podezření z ironie by se tedy zdálo být na místě, ovšem pak by “skála” neznamenalala „pevné základy“, ale spíše “kámen úrazu” (Mt 16,23) či „kámen jdoucí ke dnu“ (Mt 14,30)<sup>203</sup>.

Ježíš nové jméno ironicky nemíní. Jeho udělením nezamýšlí opatřit Petra nálepkou k osvětlení jeho vlastností, ani jej přimět, aby si žádoucí chování osvojil. Jméno Petr „Skála“ je označením funkce, ne charakteru<sup>204</sup>.

Obdobné příběhy nalezneme i ve Starém zákoně. Bůh v nich povolává jedince ke zvláštnímu úkolu a na znamení zaslíbení je obdaří novým jménem<sup>205</sup>. Matouš zopakováním motivu utvrzuje svou cílovou skupinu čtenářů židokřesťanů o kontinuitě mezi Starým a Novým zákonem; náš příběh je „pokračováním starozákonního příběhu“<sup>206</sup>. I zde nové jméno reprezentuje udělené poslání a je zároveň garancí Božího požehnání.

### 3. Pokárání Ježíše za předpověď utrpení (Mt 16,22–23)

Předchozí perikopu lze pokládat za vyvrcholení celého Matoušova evangelia, ovšem neoddělitelně s následnou předpovědí utrpení (Mt 16,21), kterou evangelista záměrně

---

<sup>202</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 198.

<sup>203</sup> Tamtéž.

<sup>204</sup> HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle*, s. 25.

<sup>205</sup> Např. v Gn 17,1–8 dostane Abram jméno Abraham a stane se „otcem množství národů“. Starozákonní postavy obdařené novým jménem zmiňuje: MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 285; HELYER, Larry R. *The life and witness of Peter*, s. 21.

<sup>206</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 37.

postavil do kontrastu k předchozímu textu<sup>207</sup>. Petr přítomnost a nezbytnost utrpení v mesiášském díle podcenil; udělená pravomoc ještě není zárukou, že ji umí správně používat. Souvislost mezi mesiášstvím a utrpením se mu v jeho očích jeví jako nepřípustná, a proto se dopouští falešného výkladu<sup>208</sup>. Možná je opojený předchozím okamžikem, a tak si troufne pokárat Ježíše (Mt 16,22: „Bůh tě chraň, Pane, to se ti určitě nestane!“). Ježíš se však ohradí, osloví Petra jako satana (žalobce a pokušitele) a označí výrazem *σκάνδαλον* – past, nástraha, pohoršení, svádění ke hříchu, ale také „kámen úrazu“ (Mt 16,23), což je vlastně slovní hříčka obracející význam jména Petr – „skála“.

Ohlédnutí za stejnou situací v Markově evangeliu (Mk 8,29.32–33) naznačí, jak diametrálně odlišný význam má Petrův omyl a pošetilé chování u Matouše. Ježíšovo strohé ohrazení a označení „satane“ je s blahoslavenstvím a udělením nového jména v mnohem ostřejším kontrastu.

### C. Proměnění na hoře (Mt 17,1–18)

K Ježíšovu proměnění na hoře je poprvé pozván tzv. „vnitřní okruh“<sup>209</sup> učedníků, Petr, Jakub a Jan. Petr jako jediný vyvíjí iniciativu a nabízí se, že by postavil stany pro proměněného Ježíše a proroky. Jedná vlastně velmi podobným způsobem jako v předchozí perikopě (Mt 16,22), znovu zkouší prosadit svůj názor, aniž by se ujistil, zda chápe situaci správně.

Negativní konotaci Petrova jednání nám ovšem nepodsouvá vypravěč Matouš, nýbrž evangelisté Marek a Lukáš. Marek podotýká Petrovu popletenost, avšak odůvodňuje jí úlekem, kterému byli učedníci vystaveni v důsledku neobvyklého zjevení (Mk 9,6: „Nevěděl totiž, co by na to řekl, neboť se velmi vyděsili.“). Lukáš nic neomlouvá a pouze lakonicky poznamenává, že Petr „nevěděl, co mluví“ (L 9,33).

Matouš vynechává jakýkoli komentář, díky čemuž nám snáze před očima vynikne dvojí reakce učedníků vyvolaná proměněním<sup>210</sup>. První z nich je strach a bázeň učedníků (Mt 17,6: „padli na tvář a velmi se báli“), druhá se vyznačuje Petrovou činorodostí. Obojí odezva je adekvátní výjimečné situaci a Matouš žádnou z nich nijak nehodnotí. Zní to jako ozvěna epifanie na moři; dvojí reakce – bázlíví učedníci, aktivní Petr. Petr opět pochopil něco, co ostatní zatím ne. Duchovní intuice mu napovídá, že má před

<sup>207</sup> HELYER, Larry R. *The life and witness of Peter*, s. 37.

<sup>208</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 276.

<sup>209</sup> HELYER, Larry R. *The life and witness of Peter*, s. 37.

<sup>210</sup> TALBERT, Charles H. *Matthew*, s. 206.

očima zjevení, která jej přesahuje a zároveň vyžaduje odpověď. V tu chvíli si neví rady, co by měl vlastně dělat, a tak si jen zcela lidsky přeje alespoň „prodloužit tuto předchůť posledního času“<sup>211</sup>, zakonzervovat výjimečný okamžik a podržet si jej.

#### D. Modlitba v Getsemane a rozhovor cestou tam (Mt 26,31–35; 37–40)

Poslední výsadou, které se Petrovi od Ježíše dostane, je přítomnost při modlitbě v Getsemanské zahradě. Stejně jako při proměnění na hoře se jí může účastnit pouze Petr a bratři Zebedeovi. Přestože jsou tři, nedokážou bdít s Ježíšem při modlitbě. Spánek je přemáhá ve chvíli nabitě napětím. Cestou do Getsemane slyšeli, jak Ježíš předpovídá jejich odpadnutí a naznačuje své utrpení a vzkříšení (Mt 26,31–32), oni ale situaci nejsou schopni docenit. V tu chvíli nepřekvapí ani Petr, který si jako milovník velkých slov neodpustí prohlášení, o tom, že „nikdy“ neodpadne (Mt 26,33). Ježíšově předpovědi (Mt 26,34: „třikrát zapřeš“) odporuje a svůj slib, ještě utvrdí (Mt 16,35: „I kdybych měl s tebou zemřít, určitě tě nezapřu.“). Čtenáři se musí zželet nad ubohým učedníkem, jemuž se plané slibování vrátí i s úroky.

Při Ježíšově modlitbě se Petrovi stane to samé, co ostatním učedníkům. Ani on nedokáže bdít, přestože byl o to požádán. Lze zde odhalit jemný Matoušův důraz na fakt, že Ježíš si přál, aby učedníci bděli „s ním“ (Mt 26,38: „Zůstaňte zde a bděte se mnou.“), který následnému selhání přidává trochu osobního zbarvení („ani se mnou jste nedokázali bdít...“). Marek zůstává u obecnějšího „Zůstaňte zde a bděte!“ (Mk 14,34).

Petr nenese odpovědnost pouze za svůj spánek, ale i za spánek svých souputníků. Přestože spali všichni, Ježíšova výtky je adresována výlučně jemu (Mt 26,40: „i řekl Petrovi: ‚To jste se mnou nemohli bdít jedinou hodinu?‘“). Podobně to uvádí i Marek (Mk 14,37: „Šimone, spíš? Nemohl jsi jedinou hodinu bdít?“), ale pokárání u něj vyznívá ještě o něco tvrději. V Ježíšově oslovení se objeví původní jméno Šimon, ačkoliv od povolání Dvanácti je pro Marka Petr bez výjimky vždy jen Petr. Jakoby tím Ježíš říkal, „jsi na tom stejně, jako když jsi mě ještě neznal“.

---

<sup>211</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 282.

#### E. Zapření (Mt 26,69–75)

Pro Petra nepříznivým konstatováním je, že zpráva o zapření se vyskytuje ve všech čtyřech evangeliích (Mt 26,69–75; Mk 66–72; L 22,54–62; J 18,25–27). Žádná jiná událost týkající se výslovně Petra není zaznamenána všemi evangelisty najednou.

Podle Markova vzoru dělí Matoušovo evangelium Petrův pobyt na veleknězově dvoře na dvě části, mezi nimiž se nachází popis Ježíšova výslechu před Sanhedrinem (Mt 26,58; Mt 26,59). Účelem tohoto schématu<sup>212</sup> je zvýraznit kontrast mezi Ježíšovou hrdinskou věrností a Petrovou zbabělostí<sup>213</sup>. Petr sleduje odváděného Ježíše „zpozvzdálí“, což odporuje jeho nedávné zapálené odhodlanosti Ježíše neopustit (Mt 26,33.35). Když služebná osočí Petra ze spojenectví s Ježíšem, Petr nejprve zapírá a říká, že nerozumí (Mt 26,70: „Nevím, o čem mluvíš.“), poté obranu zesílí (Mt 26,72: „Neznám toho člověka.“) a nakonec ji vystupňuje zaklínáním a přísaháním (Mt 26,74). Nešťastný apoštol se propadá do stále větší zrady, nestačí, aby zapřel jednou. Při kohoutím zakokrhání pochopí, co provedl a v bolesti odchází (Mt 26,75: „I vyšel ven a hořce se rozplakal.“).

#### F. Oznámení Ježíšova vzkříšení (Mt 28,1–10)

V Matoušově evangeliu je scéna s plačícím Petrem poslední výslovnou zmínkou o prvním apoštolu. Ježíšova vzkříšení se první učedník jmenovitě vůbec neúčastní. O tom, že Ježíš vstal z mrtvých, se dozvídají ženy od anděla Páně, který jim dá všeobecnou instrukci, aby to sdělily učedníkům (Mt 28,5–7). Když posléze potkají samotného Ježíše, dostanou obdobný pokyn, ovšem bez konkretizace osob, kterým mají radostnou zvěst vyřídít (Mt 28,10: „jděte a oznamte mým bratřím“).

V ostatních evangeliích je tomu jinak. Zatímco Marek zmiňuje Petra jako adresáta zprávy, kterou měly předat ženy (Mk 16,7: „povězte jeho učedníkům i Petrovi“), v Lukášově evangeliu se na popud žen Petr stane sám očitým svědkem prázdného hrobu (L 24,12).

V Janově evangeliu se k prázdnému hrobu rozběhne s druhým učedníkem pohnut výpovědí Marie Magdalské (J 20,2–3.6–7). Navíc se stane i hlavním protagonistou dovětku o Ježíšově zjevení u Tiberiadského jezera (J 21,1–23). Ježíš se v něm dá učedníkům poznat díky zázračnému rybolovu. To přiměje Petra, aby vystoupil z lodi

---

<sup>212</sup> „Kocentrické schéma“, srov. DONAHUE, John R. HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Marka*. Sacra Pagina 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 427.

<sup>213</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 412.

a přebrodil se za Ježíšem<sup>214</sup>. Po společném jídle mezi nimi dojde k rozhovoru: Ježíš trojí otázkou, zda jej miluje, zrekapituluje Petrovo trojí zapření, a s každou odpovědí mu zároveň předává vůdčí roli mezi svými následovníky (J 21,15–17: „Pas mé ovce.“). Vypadá to jako přímá analogie k předání klíčů u Matouše (Mt 16,19), avšak k ustanovení na břehu jezera dochází v přímém kontextu s palčivou připomínkou Petrova selhání. Jakoby si měl Petr dobře pamatovat, že se k vůdčí roli dostal pouze z Boží milosti, která nezávisí na jeho vlastní síle či schopnostech.

Ve srovnání s tím, jak se s osobou Petra vypořádal evangelista Jan, působí Matoušovo vyznění smutným dojmem. Tolik vyzdvihovaný apoštol, nadaný a obdařený privilegii, jenž hraje významnou roli v průběhu celého Ježíšova příběhu i záměru, se ve chvíli, na kterou čtenář tolik čeká, neobjeví. Výrazné osobní angažmá je ukončeno a chybí dokonce i „oficiální“ zmínka o prvním apoštolu. Petr opouští příběh v nejbolestnější chvíli, zůstane dojem zlomeného učedníka, jemuž se vše zhroutilo (Mt 26,75). Lze se jen domnívat, proč Matouš příběh zakončil takto. Je možné, že chtěl jen poukázat na Petřův fenomén, spíše než se jej pokoušet do detailu vysvětlit<sup>215</sup>.

### 3.4.5. Završení Petrova příběhu

Okamžik, kdy nad sebou Petr zaplakal však nelze interpretovat jako pouhé ztroskotání. Je totiž zároveň bodem obrácení. Dokazuje to Jidášův případ odehrávající se vzápětí (Mt 27,1–9). Zatímco Jidáš zůstane u zoufalství, které jej nakonec dovede ke zkáze, Petr udělá ještě krok navíc – zapláče nad sebou v upřímné lítosti<sup>216</sup>. Možná, že tento „krok navíc“ je analogický tomu kroku, kterým vykročil z vln díky Ježíšovu záchrannému gestu. Petr neskončil v hlubinách beznaděje, ale měl možnost zakusit, že cesta díky Ježíši pokračuje. Tato zkušenost je zásadním rozdílem mezi ním a Jidášem.

Nahlédneme-li takto pod povrch okamžiku Petrova zaplakání, pak toho o prvním apoštolu, na němž jako na skále Ježíš „vybuduje svou církev a brány podsvětí ji nepřemohou“ (Mt 16,18), víme dost.

---

<sup>214</sup> V kontextu původu perikopy Mt 14,22–33 tak, jak byl vyložen v kapitole 2.2.5., se jedná o velikonoční příběh analogický s Matoušovou chůzí po moři.

<sup>215</sup> BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church*, s. 84.

<sup>216</sup> Tamtéž.



### 3.5. „Malověrný...“

Epizoda o kráčení po moři je, jak bylo řečeno, vstupní branou do Petrova osobního příběhu. To, co se v ní odehraje, nám o hlavním protagonistovi poskytne základní informace a v obdobných formách se objeví i v dalších scénách.

Petrovo rozhodnutí, že chce kráčet po vodě, bylo rychlé, ale ne unáhlené. Nejprve si k tomu vyžádal svolení. Když ztratil ze zřetele, že to byl Ježíš, kdo jej na vodu pozval, dovolil pochybnostem, aby získaly vrch na jeho odhodlání. Je to ovšem vcelku přirozené. V situaci, která přesahuje přirozené lidské schopnosti (stát na vodě), bude člověku těžko stačit pouhá vůle k tomu, aby se na ní udržel. Potřebuje schopnost rovněž nadpřirozenou. Co to ale je za schopnost, která je nadpřirozená a zároveň jí může disponovat Petr či jakýkoli jiný učedník?

Klíčem k odpovědi jsou Ježíšova slova, která v úryvku říká: „Malověrný, proč jsi zapochyboval?“ (Mt 14,31). Víra je to, oč tu běží. Petr nějakou víru měl, a ta mu pomohla vylézt z lodi. Něco jí ale chybělo, protože nestačila k tomu, aby ušel celou vzdálenost.

Už bylo řečeno, že učedníci jsou svým Místrem často označováni za „malověrné“ (Mt 6,30; 8,26; 16,8; 17,20). Při jiné příležitosti však Ježíš přidá paradoxní vysvětlení, že k velkým skutkům stačí víra malinká, ne větší než hořčičné zrnko (Mt 17,20). Nejspíš mu nejde ani tak o „velikost“ či „sílu“, ale spíše o určitou „kvalitu“ víry. Řecké slovo *ὀλιγόπιστος* (malověrný, mající malou víru) se skládá ze slov *ὀλίγος* (malý, nepatrný) a *πίστις*, jehož význam označuje více, než jen víru. Znamená rovněž důvěru nebo věrnost<sup>217</sup> a spolehlivost. Víra, jakou má na mysli Ježíš, je tedy především esencí důvěry, věrnosti a spolehnutí se. To jsou kvality, které zatím Petrova víra v určité míře postrádá.

I vyznání u Cesareje Filipovy (Mt 16,13–20) je určitým příkladem malověrnosti. Ježíš za něj Petra chválí, Petr však vzápětí zneváží Ježíšovu předpověď utrpení (Mt 16,21–23). Jeho prvotní vyznání je výrazem víry v Ježíše jako Mesiáše, ale je zřejmé, že tato víra je ještě nezralá, minimálně neočištěná od vlastních představ.

Objasňuje se tím důležitá skutečnost: víra podléhá vývoji, to znamená, že může vospívat a vyvrávat. Její růst je růstem důvěry. Důvěra roste poznáním a zkušeností. Petr projevil velký potenciál víry a důvěry, který v něm Ježíš odhalil. Ale potřeboval se také topit ve vlnách, aby ucítil Ježíšovo uchopení, potřeboval slyšet příkrá slova, když

---

<sup>217</sup> Slovní hříčka: malověrný = „málo věrný“.

kritizoval prohlášení o utrpení nebo když usnul v Getsemanské zahradě, a potřeboval slyšet kohoutí zakokrhání v okamžiku konečného zapření. Všechny epizody, v nichž Petr vystupuje, jsou nezbytnými zkušenostmi víry, bez nichž by se nikdy nestal takovým učedníkem, jakým jej Ježíš zamýšlel mít.

Tyto úvahy nás posouvají dále k tématu víry jako takové. Rýsuje se příběh apoštola Petra jako příběh člověka, který je pozván do vztahu s Bohem a nastupuje cestu víry, jež má svůj vývoj, dynamiku i vyústění.

## 4. Petrova víra

V příběhu o dvojí chůzi po vodě spatřuji dva pomyslné protipóly. Jedním je projevení Ježíšova božství, on je ten, kdo dělá totéž co Bůh (chodí po moři a zachraňuje tonoucí) a mluví o sobě tímž způsobem, jako to činí Bůh („Já jsem“)<sup>218</sup>. Naopak Petřův propad do vln je ukázkou lidské omezenosti a slabosti především duchovní (pochybnosti, malověrnosti), ale i duševní (strach) a tělesné. Hlavním tématem je identita – Ježíšova i Petrova, potažmo učedníků<sup>219</sup>.

Oba póly mají společného jmenovatele, a tím je víra. Víra, již Ježíš probouzí svou epifanií, víra, s níž Petr vyráží do vln, víra, která je příliš malá, aby vydržela obtíže, víra, která úpěnlivě volá, a víra, jež zkušeností s Ježíšovou záchranou dozraje. Víra je lanem napjatým mezi Petrem a Ježíšem. Na cestě víry Petr zažívá propad do vln, avšak nakonec přece jen dochází do cíle.

V závěru své práce bych ráda alespoň naznačila duchovní cestu, která pracuje se zkušeností lidské slabosti, a kterou známe u velkých světců, jako je svatá Terezie od Dítěte Ježíše či svatý Jan od Kříže. Jsem přesvědčená, že Petr se právě na takovou cestu vydal.

### 4.1. Fáze víry

Petrova cesta po vodě má několik etap. Na počátku prvního učedníka osloví Ježíšovo sebezjevení a přiměje jej k odpovědi (Mt 14,28). Epifanie je pro Petra impulsem, aby zatoužil jít k Ježíši (Mt 14,28: „ať přijdu k tobě...“), ale zároveň si uvědomuje nadpřirozenou povahu tohoto směřování („... po vodě“). Vystoupit z lodi jej přiměje víra, Ježíšovo pozvání (Mt 14,29: „Pojď!“) a nejspíš i horlivost dokázat to samé, co Ježíš. To, že jej Ježíš pozval, je konkretizací víry, která dostává obsah a formu. Ostatní učedníci také uvěřili (Mt 14,33), ale zůstali na teoretické rovině, jejich víra se nezrealizovala.

Petr ovšem po cestě selže a neobejde se bez Ježíšovy záchrany, jedině díky ní své putovní dokončí. Víra zachráněného učedníka tak získá nový rozměr. Jednak si vyzkouší volání v okamžiku ohrožení, jednak ochutná, co znamená záchrana. Stále více

---

<sup>218</sup> HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*, s. 255.

<sup>219</sup> Tamtéž.

se z ní stává důvěra. Kdyby se však Petr netopil a došel po svých, hrozilo by nebezpečí, že tento úspěch přisoudí svým schopnostem. Mohl by pak propadnout pýše. Takto tím prvořadým zůstává Ježíš a Petrovo mínění o sobě samém je podrobena očištění.

Jednotlivé fáze lze vztáhnout na celé Petrovo působení jako Kristova učedníka. Jeho průběh je rovněž dynamický a zahrnuje počáteční povolání (Mt 4,18–22), horlivost a nadšení (Mt 17,4), vyslání k duchovní službě (Mt 16,18), pýchu (Mt 16,22), selhání (Mt 26,70.72.74) a katarzi (Mt 26,75).

Je důležité všimnout si, že jak na dílčí cestě po vodě, tak obrazně na cestě učedníka, se vyskytuje moment selhání, který má očištný charakter. Co je jeho cílem?

## 4.2. Pokora

Být Ježíšovým učedníkem znamená Krista následovat a připodobnit se mu. Protože Kristus je dokonalý, i učedník by měl být dokonalý (Mt 5,48) nebo alespoň o dokonalost usilovat (Fp 3,12). Je však třeba ujasnit si, v čem vlastně dokonalost spočívá. Pravá podstata Ježíšova působení spočívá v pokoře. Ježíš nelpěl na svém božství (Fp 2,6), jednoznačně dával najevo, že pravým posláním je sloužit lidem (J 13,3–5) a upřednostňovat druhé (Mt 19,30; Fp 2,3). Vrcholným činem Ježíšovy pokory je jeho sebezmaření ve smrti (Fp 2,7), která nám dává vykoupení (Žd 5,8–9). Pokora patří k „esenciální charakteristice samotné Boží inkarnace“, a jako taková je nevyhnutelným předpokladem následování Krista<sup>220</sup>.

Pro člověka není pokora ponížením nebo podřízeností vůči druhému člověku, ale náboženským postojem. Svatý Augustin definuje pokoru jako „uznání vlastní míry a poctivé sebepoznání. V ní poznává člověk meze, které jsou mu stanoveny – že je člověkem, a ne Bohem“<sup>221</sup>.

Ježíš epifanií na moři ukázal svou identitu Boha a Petr ponořený ve vlnách plně zakusil svou identitu člověka. Pochopil, že není Bohem, a dotknul se toho, co znamená pokora.

---

<sup>220</sup> JIRSOVÁ Barbora. *Pokora srdce*. Teologické texty 2010/1. <<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2010-1/Pokora-srdce.html>>

<sup>221</sup> GRÜN, Anselm. DUFNER, Meinrad. *Spiritualita zdola. Překročit svůj vlastní stín*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 26.

### 4.3. Pokora v Bibli

Vyprávění o slabých a selhávajících lidech nacházíme napříč Starým zákonem. Nosným příběhem je historie celého izraelského lidu. Pokaždé, když se Izrael odkloní od Hospodina a jeho přikázání, přicházejí proroci, aby nabádali k pokoře (Sf 2,3). Chudoba, útlak a ponížení lid učí, že je plně závislý na Bohu. Za vzor je dáván Mojžíš, nejpokornější z lidí (Nu 12,3), a ponížený Hospodinův služebník (Iz 53,4–10)<sup>222</sup>.

V Novém zákoně je vzorem pokory celou svou podstatou Ježíš, ale pokoru chtěl učinit i životným stylem svých učedníků. Evangelista Matouš to zaznamenává především v Ježíšových blahoslavenstvích (Mt 5,2–11). Hned v tom prvním Ježíš připisuje nebeské království chudým duchem, tj. těm, kteří nedisponují žádným (zejména vnitřním) bohatstvím a jsou plně závislí na Bohu (Mt 5,3). Za příklad pokory dává Ježíš děti (Mt 18,3), protože jsou malé a bez zásluh. Ježíš vzdává chválu Otci, že moudré věci skryl před učenými a rozumnými a zjevil je maličkým (Mt 11,25). Moudří jsou přesvědčení, že už vše vědí a mají tendenci zavírat se do své moudrosti. Maličci nelpí na své moudrosti, proto jsou otevření na tu Boží<sup>223</sup>.

Nemůže potom překvapit, že Ježíšovo pokárání Petrovi, když se jej pokoušel odradit od cesty utrpení, bylo tak příkré (Mt 16,23). Petr se uzavřel do vlastní představy o tom, jak má „Mesiáš, Syn živého Boha“ vypadat (Mt 16,16). Nepochopil, že „Ježíšův celý pozemský život se vyznačuje dobrovolným pokořením se“<sup>224</sup> a pokud jej zrazuje od této cesty, zrazuje jej od něho samého. Tato scéna je důkazem, že Petr potřebuje ještě „výuku“ v oblasti pokory, aby Krista mohl doopravdy následovat.

### 4.4. Slabost a nedokonalost

Vydá-li se člověk na cestu pokory, nutně musí narazit na svá omezení a stinné stránky. To, že není Bohem, ale člověkem, pozná jedinečně „kontaktem se svým lidstvím, se svou zemitostí“<sup>225</sup>. To je koneckonců jeho pravdivý obraz. Má-li se pokorou připodobnit Bohu, je nezbytné, aby přijal své nedokonalosti, protože tak přijímá sám sebe jako Bůh přijímá jeho (srov. Mt 19,19). Svatá Terezie z Lisieux si to uvědomuje,

---

<sup>222</sup> JIRSOVÁ Barbora. *Pokora srdce*.

<sup>223</sup> MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*, s. 192.

<sup>224</sup> JIRSOVÁ Barbora. *Pokora srdce*.

<sup>225</sup> GRÜN, Anselm. DUFNER, Meinrad. *Spiritualita zdola. Překročit svůj vlastní stín*, s. 29.

když říká, že nemůže vyrůst a musí se snášet taková, jaká je<sup>226</sup>. Jedná se o dosti obtížný proces, protože tváří tvář vlastní špíně by se člověk svých nedokonalostí raději zbavil. Ale pokud je člověk takto přijat Bohem, neměl popírat svou malost, ale mít „důvěru a víru, že s ní může žít“<sup>227</sup>.

Bůh je nám blíží než my sami sobě, jak říká svatý Augustin, a proto k nám Bůh může mluvit skrze naše myšlenky, city, vášně a potřeby<sup>228</sup>. Kdybychom se jich snažili zbavit, mohli bychom přeslechnout Boží hlas a minout se s „pohledem, jakým nás miluje Bůh“<sup>229</sup>.

Touto optikou lze vnímat i podobenství o kroukolí a pšenici (Mt 13,24–30). Bude-li člověk usilovat o čistotu a spravedlnost, a aby toho dosáhnul, snažil by se předčasně „vytrhat plevele“, tj. zbavit se nepěkných stránek, vytrhá s plevelem i pšenici, to dobré, co v sobě má a svůj potenciál. Obě rostliny mají totiž kořeny prorostlé. Navíc se na své nedostatky zafixuje, bude kolem nich stále kroužit, až tím utrpí sám život. Mnohem lépe udělá, pokud s chybami naváže dialog a pokusí se zaslechnout, jak k němu Bůh skrze ně promlouvá<sup>230</sup>. Svatá Terezie radí obejmout své chyby a slabosti, dokonce je „něžně milovat“ a nenechat se jimi deprimovat, „uznat svou nicotu, všechno očekávat od Boha a s ničím si nedělat starosti“<sup>231</sup>. Bůh dokáže proměnit každou stránku osobnosti člověka v nástroj spásy jeho i druhých lidí a uskutečňovat tak jeho svatost osobitým a naprosto jedinečným způsobem<sup>232</sup>.

Pokud by se Petr například chtěl zbavit své horlivosti, díky níž dělá i chyby, nikdy by nevykročil na vodu. Ježíš si jej možná vyvolil právě pro jeho energii a zapálení, bez nichž by se nedokázal stát vůdčí silou komunity Kristových následovníků (Mt 16,18).

---

<sup>226</sup> TEREZIE Z LISIEUX. *Příběh jedné duše. Autobiografické spisy*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2016, s. 265.

<sup>227</sup> DREWERMANN, Eugen. *Stopy spásy*. Praha: Portál, 2010, s. 26.

<sup>228</sup> GRÜN, Anselm. DUFNER, Meinrad. *Spiritualita zdola. Překročit svůj vlastní stín*, s. 49.

<sup>229</sup> DE MEESTER, Conrad. *Malá cesta Terezie z Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, s. 74.

<sup>230</sup> GRÜN, Anselm. DUFNER, Meinrad. *Spiritualita zdola. Překročit svůj vlastní stín*, s. 17–18.

<sup>231</sup> *Zůstat maličký*. <https://hora-karmel.estranky.cz/clanky/sv.-terezie-od-ditete-jezise-a-svate-tvare/zustat-malicky.html>

<sup>232</sup> PAPEŽ FRANTIŠEK. *Gaudete et exultate. Apoštolská exhortace o povolání ke svatosti v současném světě*. <<https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=27461>>. čl. 11.: „Není tedy třeba klesat na mysl při pohledu na vzory svatosti, které se jeví nedostižné. Existují svědectví, která jsou užitečná, povzbuzují nás a motivují, ale nikoli proto, abychom je kopirovali, což by nás dokonce mohlo vzdalovat od té jediné a specifické cesty, kterou Pán vyhradil nám. Záleží na tom, aby každý věřící rozpoznal svoji vlastní cestu a dal vzéjít tomu nejlepšímu ze sebe, co do něho zcela osobně vložil Bůh (srov. 1K 12,7), a nevyčerpával se ve snaze napodobovat něco, co není zamýšleno pro něho. Všichni jsme povoláni být svědky, ale existuje mnoho existenciálních forem svědectví.“

## 4.5. Spiritualita sestupu

Petr získal hlubokou zkušenost víry při klesání (Mt 14,30). Propadem do vln zažil svou nicotnost a bezmoc. Víra, která z něj v tu chvíli vytryskla v podobě volání o pomoc, se očistila od nerealistických představ o tom, že k Bohu lze dojít vlastními silami.

Duchovní cestu sestupu popsal svatý Jan od Kříže. Podle něj je cesta k Bohu sestupem z vnější části duše do vnitřní, až do samého jejího středu<sup>233</sup>. To je místo, ve kterém přebývá Bůh a člověk zde nalézá svou identitu. Je však ukryté pod nánosy sebestřednosti a pýchy, svévole a zalíbení ve svých skutcích. Bůh proto člověka uvádí do procesu očišťování, neboli „temné noci“ (Iz 2,17).

V „temné noci“ Bůh člověka přivádí k podstatě hříchu, aby poznal, že všechno konání, „i dobré, rovněž činy lásky vůči Bohu a lidem, bylo pošpiněno sebeláskou“<sup>234</sup>. Toto pochopení člověka zdrtí a zároveň nutí, aby se obrátil do středu své duše jakožto výchozího bodu. Už není hlavní příčinou on sám, ale stává se nástrojem Božím; od té chvíle jej Bůh žádá, aby směl uskutečňovat své dílo jeho prostřednictvím<sup>235</sup>.

Bůh používá nejen negativních a temných stránek člověka, ale příležitost přijít blíže k Bohu mohou přinést i nezdary či utrpení, jimž v životě čelí. Jsou to okamžiky, během nichž se člověk ocitá na konci sil, zakusí bezmoc a musí pustit z rukou všechny své dosavadní jistoty a sebedůvěru. Čím hlouběji sestupuje do chudoby svého srdce, tím blíže se dostává k pravému poznání sebe sama, které je základem pokory. Jan od Kříže říká: „Duše... oblečena již do toho odlišného, všedního šatu vyprahlosti a opuštěnosti, když její první světla potemněla, je pravdivější v té tak vynikající a potřebné ctnosti vlastního poznávání, již se za nic nepokládá, ani nemá žádné uspokojení sama ze sebe a ví, že ze svého nic neudělá, ani nic nezmůže“<sup>236</sup>. V takovém stavu se konečně začne spoléhat výhradně na Boha. Jestliže uzná a přijme vlastní bezmoc, otevře v sobě možnost opravdově Boha zakusit. Bůh s „obdivuhodnou moudrostí dovede vyzískat dobro ze zla a obrátit dokonce příčinu našich neštěstí v něco většího a dobrého“<sup>237</sup>.

Petr teprve dotykem Ježíšovy ruky pozná pravý charakter Boží zachraňující lásky. Prožitá zkušenost je pro něj nesmírně cenná, protože mu odhaluje tajemství Božího

---

<sup>233</sup> STINISSEN, Wilfrid. *Noc je mým světlem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 7.

<sup>234</sup> Tamtéž, s. 13.

<sup>235</sup> Tamtéž, s. 16.

<sup>236</sup> JAN OD KŘÍŽE. *Temná noc*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 81.

<sup>237</sup> STINISSEN, Wilfrid. *Noc je mým světlem*, s. 46.

příklonu k člověku. Zakusil svoje meze a tam, kde skončil se svými schopnostmi, mohl konečně začít jednat Bůh.

#### 4.6. Katarze

Smysl Petrovy zkušenosti na moři spočíval v tom, aby se naučil mít „skromnější a uctivější“<sup>238</sup> postoj vůči Bohu. Jeho víra je však stále ještě na „nízké, přirozenosti poplatné úrovni“, kdy „mluví jako dítě a poznává a prožívá Boha jako dítě (1K 13,11)“<sup>239</sup>. Ukáže se to, nejenom když kárá Ježíše za předpověď utrpení (Mt 16,22), ale také když cestou do Getsemanské zahrady slibuje, že jej nikdy neopustí (Mt 26,33–34) a vzápětí nedokáže s Ježíšem bdít při modlitbě (Mt 26,36–46).

Temná noc se uskutečňuje ve vícero rovinách a člověk při ní do hloubi duše (a tím i blíže k Bohu) klesá postupně<sup>240</sup>. Podobný, avšak mnohem hlubší účinek na Petrovu víru, mělo jeho zapření na veleknězově dvoře (Mt 26,69–75). Petr učinil ze všech svých chyb tu nejostudnější, zapřel svého Mistra, nejen jednou, ale třikrát, a ještě se přitom zapřísahal (Mt 26,74). Avšak možná právě proto, že už předtím jednou zakusil očišťování, je nyní lépe připraven, aby pochopil svou zradu a sestoupil na úplné dno vlastní ubohosti, „v chudobě, osamocení a bez opory všeho, co duši uchvacuje, to je s rozumem zastřeným temnotou... a s vůlí zasaženou bolestí a sklíčeností... a v úzkostech paměti, zanechán v temnotách ryzí víry“<sup>241</sup>.

Ohlédneme-li se v tuto chvíli na samotný vrchol Petrova působení jako učedníka do okamžiku, v němž jej Ježíš ustanovil za budoucí „skálu“ církve (Mt 16,18–19), uvědomíme si, jakým způsobem byl Petr na své poslání připravován. Byl očišťován od vlastní vůle, aby mohla nastoupit vůle Boží. Tím, že si sáhnul na vlastní bídu, stal se pokorným a otevřel se lásce. A jeho víra se definitivně proměnila v důvěru.

---

<sup>238</sup> JAN OD KŘÍŽE. *Temná noc*, s. 82.

<sup>239</sup> Tamtéž, s. 103.

<sup>240</sup> Dopouštím se značného zjednodušení toho, o čem učí sv. Jan od Kříže. Rozlišuje totiž noc smyslů a noc ducha a celý proces temné noci je ve skutečnosti složitější. Podrobnější výklad by ale přesáhnul rámec této práce. Mým úmyslem bylo pouze naznačit základní principy této cesty.

<sup>241</sup> JAN OD KŘÍŽE. *Temná noc*, s. 105.



## Závěr

Rozbor úryvku Mt 14,22–33 a prozkoumání kontextu, do něhož je umístěn v rámci Matoušova evangelia, ukázalo, že perikopa je vstupem do Matoušovy rozsáhlé kompozice o církvi. Je logické, že pojednání o církvi, společenství Ježíšových následovníků, je zahájeno zjevením Ježíšova božství. Podobně jako při epifanii během křtu v Jordánu (Mt 3,17) a proměnění na hoře (Mt 17,5) zde zaznívá motiv Božího synovství a Otcovy vůle (Mt 14,33: „Opravdu jsi Boží Syn.“).

Úryvek má bohaté starozákonné souvislosti především díky literární formě, jíž je epifanie. Navzdory tomu je Ježíšova chůze po moři jedinečná; i přes mnoho narážek na Boží moc nad přírodními silami, které lze ve Starém zákoně nalézt, žádná jiná postava není vyobrazena jako skutečně krácející po vodě. Díky shodným rysům s příběhy z povelikonční tradice se vyprávění řadí do této kategorie. Do textového úseku o misi v Galileji bylo zařazeno, aby bylo zřejmé, že Ježíš byl Božím Synem už od začátku svého působení.

Známkou toho, že příběh je úvodem do Matoušovy ekleziologie, je Petrův vstup do děje. Postava, která bude zanedlouho ustanovena „základním kamenem“ celého společenství, se ukazuje v podstatných rysech a nabízí přesvědčivý obraz reálného učedníka. Projevuje odvahu, víru, spolehnutí se na Boží vedení, ale také propadá strachu a ztrácí důvěru. Znovu ovšem volá o pomoc a její víra povstává z hlubin vlastní bídy.

Matouš umístil Petrovu chůzi po vodě jako protipól Ježíšovu kráčení po moři. Obě cesty spolu souvisí: první implikuje druhou. Na cestu Petra zve Ježíš. Je to povolání k tomu, aby Petr vystoupil z lodi a odvážil se činu, jakého je schopen pouze Bůh. Spojnicí mezi Petrem a Ježíšem je víra. V celém příběhu se objevuje víra v různých polohách. Je proměnlivou veličinou a přetváří se v závislosti na zkušenosti. Ke změnám v její dynamice dochází díky různým impulsům: epifanie, Ježíšovo povolání, propad do vln a strach o život, záchrana.

Petrova cesta je ukázkou toho, že povolání nelze uskutečnit bez důvěry v Boží moc. Petr svou cestu dokončil jedině díky zásahu svého Pána. Ježíšova podaná ruka je důkazem toho, že Bůh přijímá lidskou křehkost a nakonec z ní činí nástroj své spásy. Naše slabost je dokonce nezbytnou platformou pro to, aby ji uskutečnil. Petr díky intenzivní zkušenosti vlastní nedostatečnosti postupně poznává pravou podstatu následování, jíž je naprostá závislost na Bohu (2K 4,7).

Šimon Petr je evangelijní postavou, o níž toho v evangeliích mimo Ježíše víme nejvíce<sup>242</sup>. Postupně v něm poznáváme „společníka, který nás v naší lidské ubohosti a rozporuplnosti předchází“<sup>243</sup>. Objevení potenciálu spočívajícím v jeho nedostacích může být povzbuzením a inspirací pro osobní následování Krista. Díky Petrovu příběhu poznáváme, že „duchovně zralým křesťanem... je ten, kdo zakusil svou radikální nicotu, svou naprostou ubohost... ale na dně této nicoty nakonec našel nevýslovnou slitovnost, Boží lásku, která si neklade žádné podmínky“<sup>244</sup>. Naše nedokonalosti nejenže nejsou překážkou v cestě za Ježíšem, ale stávají se prostředkem napomáhajícím intenzivnějšímu přimknutí se k němu. Vyprávění o Petrově nezdaru je tak příběhem radostné zkušenosti přijatého lidství.

---

<sup>242</sup> LEPORI, Mauro Giuseppe. *Šimon Petr. Lidský příběh prvního z apoštolů*, s. 11.

<sup>243</sup> Tamtéž, s. 10.

<sup>244</sup> PHILIPPE, Jacques. *Vnitřní svoboda. Síla víry, naděje a lásky*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019, s. 128

## Seznam použitých zkratk

atd.	a tak dále
ČEP	Český ekumenický překlad
DV	Dei Verbum. Věroučná konstituce o církvi (2. vatikánský koncil)
např.	například
resp.	respektive
s.	strana
srov.	srovnej
stol.	století
sv.	svatý
tj.	to je

Zkratky biblických knih jsou uváděny podle českého ekumenického překladu



## Seznam literatury

*Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih).* Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2008.

*Český studijní překlad Bible.* Program Theophilos.

*Jeruzalémská Bible. Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou.* Kostelní Vydří: Krystal OP Praha a Karmelitánské nakladatelství, 2009.

*Řecko-český Nový zákon. Novum testamentum graece.* Nestle-Aland, 27. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2011.

BIANCHI, Enzo. Klíčové pojmy křesťanské *spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

BOCKMUEHL, Markus N. A. *Simon Peter in Scripture and Memory: the New Testament apostle in the early church.* Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2012.

DE MEESTER, Conrad. *Malá cesta Terezie z Lisieux.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.

DOKUMENTY II. Vatikánského koncilu. Praha: ZVON, české katolické nakladatelství a vydavatelství, 1995.

DONAHUE, John R. / HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Marka.* Sacra Pagina 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

DREWERMANN, Eugen. *Stopy spásy.* Praha: Portál, 2010.

EVANS, Craig A. *Matthew.* New Cambridge Bible commentary. New York: Cambridge University Press, 2012.

FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Matouše. Porozumět Božímu slovu.* Praha: Paulínky, 2009.

FRANCE, R. T. *The gospel of Matthew.* The new international commentary of the New Testament. Grand Rapids: William B. Eerdmans, 2007.

GRÜN, Anselm. DUFNER, Meinrad. *Spiritualita zdola. Překročit svůj vlastní stín.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše.* Sacra Pagina 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003.

HELYER, Larry R. *The life and witness of Peter.* Downers Grove, Illinois: IVP Academic, 2012.

HENGEL, Martin. *Saint Peter: the underestimated apostle.* Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2010.

- JAN OD KŘÍŽE. *Temná noc*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.
- JOHN z Taizé. *Cesta Páně. Novozákonní putování*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2011.
- LEPORI, Mauro Giuseppe. *Šimon Petr. Lidský příběh prvního z apoštolů*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Matouše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- MADDEN, Patrick J. *Jesus' walking on the sea: an investigation of the origin of the narrative account*. Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche. Berlin: Walter de Gruyter, 1997.
- MOLONEY, Francis J. / HARRINGTON, Daniel J. (editor). *Evangelium podle Jana. Sacra Pagina 4*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše. Český ekumenický komentář k Novému zákonu*. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2015.
- MRÁZEK, Jiří. *Teologie opomíjených. Přehlížené hlasy v Novém zákoně*. Jihlava: Mlýn, 2013.
- O'COLLINS, Gerald, SJ. *Revelation. Towards a Christian Interpretation of God's Self-revelation in Jesus Christ*. New York: Oxford University Press, 2016.
- ORTBERG, John. *Chcete-li kráčet po vodách, musíte vystoupit z lodi*. Praha: Návrat domů, 2008.
- OSBORNE, Grant R. ARNOLD, Clinton E. *Matthew*. Zondervan exegetical commentary series on the New Testament. Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 2010.
- POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*. Praha: Vyšehrad, 1993.
- PHILIPPE, Jacques. *Vnitřní svoboda. Síla víry, naděje a lásky*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019.
- RAHNER, Karl. VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009.
- RYŠKOVÁ, Mireia. *Doba Ježíše Nazaretského: historicko-teologický úvod do Nového zákona*. Druhé, opravené a rozšířené vydání. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2019.
- STINISSEN, Wilfrid. *Noc je mým světlem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.
- ŠOUREK Miloš (ed.). *Hovory s Biblií: za poznáním knihy knih a jejího významu*. Sborník statí osmnácti autorů. Praha: Synodní rada Českobratrské církve evangelické, 1991.

TALBERT, Charles H. *Matthew*. Paideia commentaries on the New Testament. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2010.

TALBERT, Charles H. *Reading John. A Literary and Theological Commentary on the Fourth Gospel and the Johannine Epistles*. Revised Edition. Macon, Georgia: Smyth & Helwys Publishing, 2005.

TEREZIE Z LISIEUX. *Příběh jedné duše. Autobiografické spisy*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2016.

TICHÝ, Ladislav. *Bůh – náš Otec: svědectví Nového zákona*. Mezinárodní katolická revue *Communio* 1997, roč. 1, č. 2, s. 171– 181.

## Elektronické zdroje

BROŽ, Jaroslav. *Evangelium podle sv. Matouše*. Studijní materiály pro posluchače KTF UK [2020-02-25]. <<http://ktf.cuni.cz/~brozj/distancni/matous.html>>.

JIRSOVÁ Barbora. *Pokora srdce*. Teologické texty 2010/1 [2020-05-07]. <<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2010-1/Pokora-srdce.html>>.

HELLER, Jan. *Přehled Starého zákona*. Studijní materiály pro posluchače ETF UK [2020-05-20]. <[https://web.etf.cuni.cz/ETFN-67-version1-SZ\\_uvod.pdf](https://web.etf.cuni.cz/ETFN-67-version1-SZ_uvod.pdf)>.

KOPEČEK, Pavel. *Mt 14,22–33* [2020-04-15]. <<http://biblickedilo.cz/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/mt-1422-33/>>.

PAPEŽ FRANTIŠEK. *Strach a radost*. Kázání z Domu sv. Marty (15.5.2015) [2020-04-25]. <<https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/strach-a-radost-papez-frantisek>>.

PAPEŽ FRANTIŠEK. *Gaudete et exsultate*. Apoštolská exhortace o povolání ke svatosti v současném světě. [2020-04-25]. <<https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=27461>>.

PAVELČÍK, Július. *Evangelium podle Matouše* (24.1.2013) [2020-06-09]. <[https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1906#\\_ftn11](https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1906#_ftn11)>.

*Zůstat maličký* [2020-05-07]. <<https://hora-karmel.estranky.cz/clanky/sv.-terezie-od-ditete-jezise-a-svate-tvare/zustat-malicky.html>>.